

**Negyed század
az Óbudai Népzenei
Iskolában**

**NEGYED SZÁZAD
AZ ÓBUDAI NÉPZENEI
ISKOLÁBAN**

**A MAGYAR HAGYOMÁNYOKON
ALAPULÓ NÉPZENEI
NEVELÉS 25 ÉVE**

A kiadvány megjelenését
a Magyar Művészeti Akadémia
támogatta.

A Népzeneoktatásért Alapítvány kiadványa, 2016

Szerkesztette: Grozdits Károly

Tervezte: Kiss Barnabás

Az utóbbi évek fotográfiáit Gyenes Tamás készítette,
a régebbi képeket az iskola archívumából és a tanárok
magángyűjteményéből válogattuk.

ISBN 978 963 124 490 8

Nyomdai munkálatok: Nyomdai ötletek Kft.

Felelős vezető: Jankovics Zoltán

BEKÖSZÖNTŐ GONDOLATOK

2015 Karácsonyának ünnepnapjain igyekeztem írásba foglalni, miért is fontos számunkra a most megjelent könyv és CD. Valószínűleg mindannyiunkban megvan az az igény, sőt, kiolthatatlanul él a vágy, hogy hétköznapijaink egyformaságát ünnepi rítusok szakaszolják. Egy-egy ilyen ünnep alkalmával megerősödik összetartozás-élményünk családdunkkal, barátainkkal, testünk-lelkünk egyaránt megújul.

Ahogy a regős szöveg mondja: *Kelj föl gazda, kelj föl, Isten szállt a házadra.*

Természetes tehát, és ebből az igényből fakad, hogy egy intézménynek is megvannak a maga ünnepei. Különösen egy olyan helynek, mint az Óbudai Népzenei Iskola, amelyben a kezdetektől szoros, családias együttműködés jött létre kollégák, növendékek, szülők között. Tudjuk persze, hogy a közösségépítés minden iskolában alapfeladat. De nálunk ez különösen fontos, hiszen zenei anyanyelvünk és a hozzátartozó kultúra nehezen adható át családi kötelékek nélkül!

Nem véletlenül hirdetjük magunkról: *A magyar zenei anyanyelv iskolája.*

Az utóbbi negyed évszázadban ötévente rendszeresen megemlékeztünk egy számunkra igen fontos ünnepről: önálló intézménnyé válásunkról és „névnapunkról”. Huszonöt évvel ezelőtt ugyanis – amikor hazánkban rendszerváltás zajlott, és a rendkívül nehéz gazdasági körülmények között vergődő önkormányzatok egyre-másra szabadultak meg vagyontárgyaiktól és minden olyan feladattól, amely nem kötelező jellegű – Óbuda-Békásmegyer Önkormányzatának támogatásával az addig a III. kerületi Mókus utcai Állami Zeneiskola Népzenei Tagozataként működő intézmény teljes önállóságot szerzett Óbudai Népzenei Iskola néven. Az 1991–92-es tanévet tehát már önállóan, új névvel és új igazgatóval: Kobzos Kiss Tamással kezdhettük meg. Azóta is – mind a mai napig – az egyetlen, kizárólag népi hangszereket oktató intézményként működünk.

Iskolánk ünnepnapjai között számon tartunk születésnapot és névnapot is. Születésnapunk a négy évtizeddel ezelőtti alapítás napja, amelyet azonban az ország összes olyan intézménye magáénak érezhet, ahol népzeneoktatás folyik. Annak előtte ugyanis egyáltalán nem létezett intézményszerű népzeneoktatás Magyarországon!

A Mókus utcai Zeneiskola Népzenei Tagozatának első tanárait, Till Ottót, Béres Jánost, Béresné Szöllös Beatrixot, Jakab Mihályt és Csoóri Sándort tehát az ország összes népzenei műhelye alapítóként tisztelheti.

Ezzel a könyvvel és CD-vel az Óbudai Népzenei Iskola huszonötödik neve napját, negyed évszázados önállóságát ünnepeljük.

A jubileumi kiadvány szerkesztésének előkészítését és az ünnepség megszervezését több, mint egy esztendővel ezelőtt kezdte meg Kobzos Kiss Tamás igazgató úr. Szándéka az volt, hogy a nyugdíjba vonulása előtti néhány hónapot ezzel a munkával tölti, illetve átadja az iskola irányításával kapcsolatos teendőket a tanévre megbízott utódjának. Sajnos azonban elképzelését már nem válthatta valóra, munkájának eredményét – e könyvet – már kézbe nem veheti, nem láthatja...

Jubileumi kiadványunkban arra törekedtünk, hogy mindenki jelen legyen benne valamilyen formában, aki részese volt ennek a negyed évszázadnak. Szerettük volna, ha nem mi magunk mutatjuk be iskolánkat, hanem egy külső szemlélő. Ennek megvalósításában nagyszerű munkatársra találtunk Grozdits Károly személyében. Az ő elgondolása szerint állt össze a könyv struktúrája. Beszélgetések készültek jelenlegi tanári karunk néhány tagjával, egy-két régebbi kollégával, volt növendékekkel, szülőkkel. Emellett önálló írások, visszaemlékezések is gazdagítják az anyagot. Fontosnak tartottuk, hogy ne csupán a múltat idézzük meg, hanem mutassuk be a jelent és vázoljuk föl jövőképeinket is. A könyv képanyagának válogatásakor kifejezetten előtérbe helyeztük az újabb, aktualitással bíró fotókat. Éppen a fényképekkel szeretnénk érzékeltetni, hogy mennyire büszkék vagyunk új épületeinkre, amelyet Óbuda-Békásmegyer Önkormányzata messzemenő támogatásának, Bús Balázs polgármester úr állhatatos munkájának és Kobzos Kiss Tamás kitartásának köszönhetünk!

Huszonötödik névnapunkon hálatelt szívvel köszönjük meg mindenkinek, aki segítette munkánkat!

Büszkék vagyunk növendékeinkre, örömmel tölt el bennünket a szülők és volt növendékek állandó, kitüntető figyelme. Tanári karunk összetartása, emberi és szakmai teljesítménye példaértékű.

Bízunk abban, hogy e könyv és CD segítségével még több barátot és támogatót találunk az Óbudai Népzenei Iskolának, amely első volt négy évtizeddel ezelőtt, egyetlen lett negyed évszázada, és egyediségét őrzi napjainkban is.

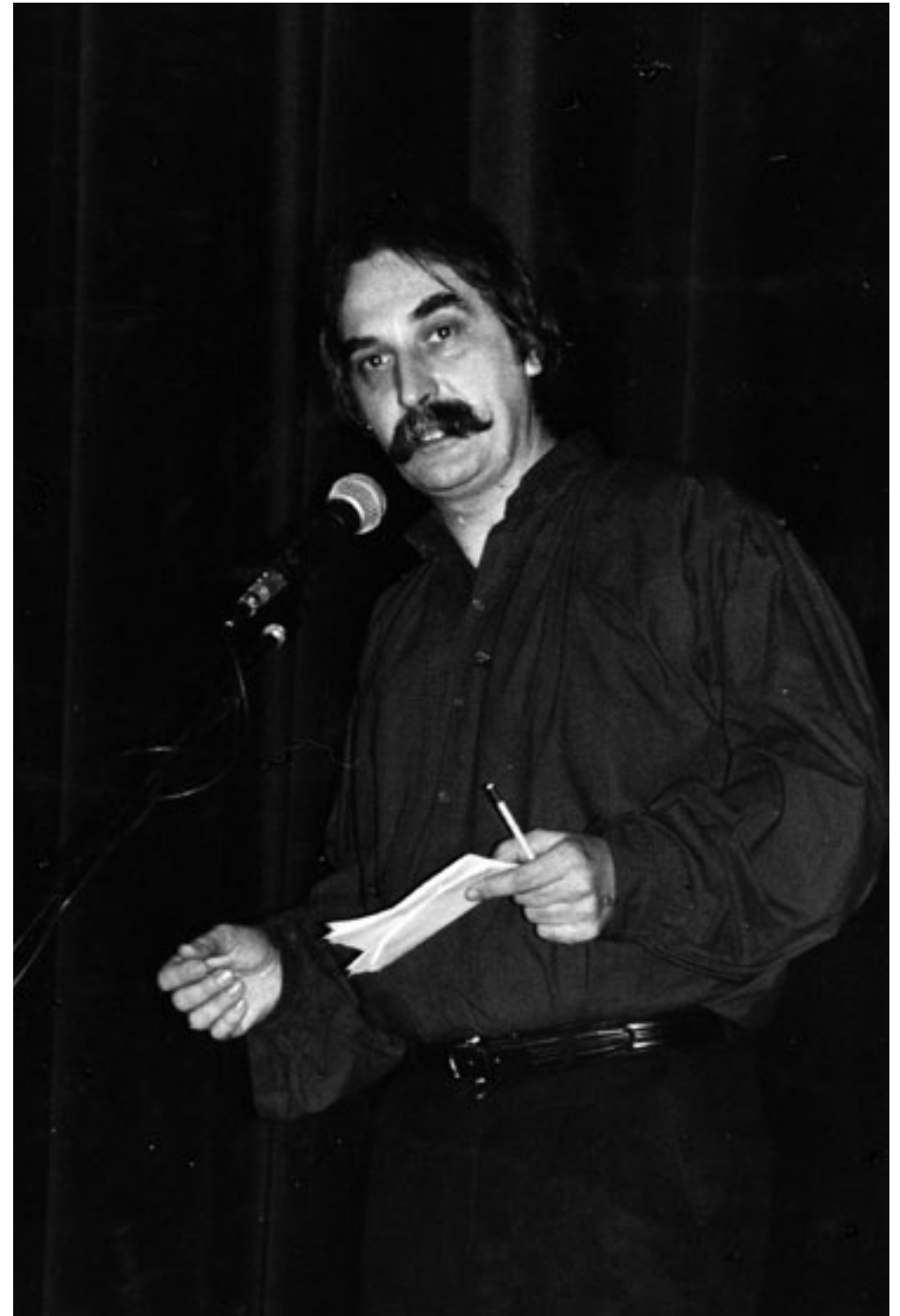
Budapesten, 2015 Karácsonyán, régi szokás szerint

Szerényi Béla

Kobzos Kiss Tamás nem csak régizenészként, de az Óbudai Népzenei iskola igazgatójaként is aktív alakítója, fontos tényezője azoknak a folyamatoknak, melyek meghatározzák – nem csak a népzene, de – a népi kultúra kincseinek továbbhagyományozását. Tipikus és mégis egyedi pályájáról és az alapfokú népzenei oktatásról is kérdeztük az Óbudai Népzenei Iskola új épületében.

Régizene és népzene mezsgyéjén

BESZÉLGETÉS KOBZOS KISS TAMÁSSAL

Ha veled beszélgetve, személyeden keresztül akarunk rápillantani az Óbudai Népzenei Iskolára, akkor óhatatlanul felmerül: hol kezdődik a te „zenei történeted”?

Debrecenben születtem, és ott is éltem majdnem negyed századot, amíg az egyetemet befejeztem vegyész szakon. Azt hiszem, sok kortársammal együtt nyugodtan mondhatom, hogy a beatzenei mozgalom aktív részese voltam, bár inkább csak magánzóként, egy szál gitárral. Bob Dylan, Joan Baez, Pete Seeger voltak a kamaszkori idolkaim. (Pete Seegernek írtam is, és küldött kottákat!) Bob Dylan interjúkat olvasva mostanában derült ki számomra, hogy mennyire mély és összetett volt az ő kapcsolata az amerikai folkzenével. Ebből a mozgalomból jutott el hozzánk valami a hatvanas évek közepe táján. A népzene csak később ismerhettem meg, mert az iskolában ez valahogy nem sikerült, Kodály-módszer ide vagy oda. Kodály azt mondja, egy betegség tünete, hogy írástudatlan öregasszonyok őrzik a magyar zenei emlékeket. Persze, ezzel a felvetéssel is lehet vitatkozni, hiszen sok szempontból nagyon is jó, hogy így alakult ez.

Miért jó, hogy így alakult?

Így a múltidézés pont azért más, azért tud más lenni, mert ezek az emberek élő hagyományként óvták és formálták ezt a kincset. A kottapapír sokkal kevésbé tudta volna megőrizni a hagyomány életszerűségét, igazi ízét és zamatát, a változatok sokasága nyilván radikálisan redukálódott és elveszett volna.

Amikor meghallottam az 1964-ben megjelent Hungarian Folk Music [Qualiton LPX 1187] című lemezt, akkor teljesen megdöbbentem.

Ennyire a „semmitől jött” az első találkozás?

Mondjuk, volt egy kis előzmény, az Illés együttes miatt, hiszen ők cite-rát használtak, meg tekerőt is... Illetve volt Bródynak egy tekerője, amit a sógoromnak kölcsön adott, és aztán én játszottam rajta évekig (van még néhány ilyen bűvópatak jellegű összefüggés a háttérben).

Főleg a széki zene volt, ami nagyon hatott rám, ahogy Sebőékre is az volt a legnagyobb hatással. Ők rádióban hallották először, én pedig az előbb említett lemezről. Az első népzenei hangszerem, tizennyolc éves koromban a Tuka Zsiga bácsitól származott. Édesapám kisújszállási, s így a gyerekkorom nyarainak jelentős részét ott tölthettem. Aztán a katonaságnál volt időm gyakorolni a Tuka-féle citerán, és mindenfélét kipróbálni

furulyával, gitárral és a citerával. A „honvédelem” után, az egyetemen bekerültem egy Főnix nevű színjátszó együttesbe 1972-ben. Két évig ott is aktív voltam, mint zenei közreműködő. 1973-ban pedig tagja lettem a Délibáb együttesnek, ami szinte azonnal elég komoly feladatokat hozott magával. Abban az évben Csoóri Sándor nyitotta meg a Könyvhetet Debrecenben, s nekem kobzon kellett játszanom. Két napom volt arra, hogy fölhangoljam, s kicsit kikapasztraljam a hangszert. Dévai Jancsi töröksípon játszott, s ketten léptünk fel.

Friss szerzemény volt a koboz?

Régóta vágytam erre a hangszerre, s Joób Árpád, az együttes vezetője hozott egyet Erdélyből. (A másodikért egy kantelét adtam cserébe...) Akkortól a koboz és a moldvai zene komoly része lett az életemnek. Már abban az évben meglátogattam a Baranyába áttelepült moldvai csángókat. Náluk kezdtem gyűjteni. Ugyanabban az évben, 1973 novemberében jártam először Széken. Szerencsére volt táncház, s ráadásul Icsánéknál [Ádám István „Icsán” (1909–1980)] kaptam szállást, ők a következő nyáron már szinte családtagként fogadtak. Ugyanakkor alakult ki a kapcsolatom Zerkuláékkal [Zerkula János (1927–2008) és felesége, Fikó Regina (1922–2008)] is. Egy hetet töltöttem Széken, és egyet Gyimesben. Nagy, igazi csoda volt... már csak azért is, mert a rákövetkező évben már „kiderült”, hogy Romániában nem szabad házaknál aludni, ami nagyon leszűkítette a lehetőségeket.

'74-ben volt egy magyarszováti gyűjtésem is, amit szintén a szerencsének köszönhetek. Székre akartunk menni akkor is, de kiderült, hogy a munkás-teherautó Szovátra megy. Volt a teherautón egy unitárius kántor, aki meghívott minket magához. Mi már aznap a helyi cigányoknál voltunk. Huszár Jani bácsi bandája nagyon szívesen játszott nekünk – órákon át – borért, egy kis cigarettáért. Nem csak mint élmény volt fantasztikus, de gyűjtési szempontból is egyedülálló, amit hallhattunk akkor.

Nagyjából ekkoriban kerülhettél Budapestre.

Amikor '74-ben Pestre kerültem, Martin György gondozta az amatőr gyűjtőmozgalmat. Sokakkal együtt én is nagyon hálás vagyok neki. Én nem akartam gyűjtő lenni, inkább élményeket gyűjtöttem, ami bőségesen teljesült.

Aztán vissza-visszajártam Gyimesbe, de közben már a régizene felé fordult az érdeklődésem. L. Kecskés András vett be az együttesébe, ahol kobzosként működtem egy évtizeden keresztül.

Ekkoriban lettél Kiss Tamás kobzosból Kobzos Kiss Tamás?

1977-ben, Kecskeméten Buda Ferenc nevezett el Kobzos Kiss Tamásnak, pontosabban így konferált föl. Nem is nagyon figyeltem oda erre, de aztán már a leveleim is kezdtek ilyen címmel érkezni. Nem volt benne szándékosság, de tetszik, hogy így, szinte magától alakult.

Hol kopik ki a történetedből a vegyész?

Öt évig vegyész-restaurátorként dolgoztam. Nagy szerencsémre a Néprajzi Múzeum volt az első munkahelyem, ahol hozzájuthattam például a Lajthagyűjtéshez. Aztán Éri Istvánhoz kerültem – a Múzeumi Restaurátor és Módszertani Központban – az ő keze alatt dolgoztam 1979-ig.

A restaurátorság helyét is elfoglalta a zene?

Szabadúszó lettem és kitágult a világ! Bécsben régóta tagja vagyok a régizenet játszó Clemencic Consort-nak, idén decemberben is lesz koncertünk Bécsben, régi magyar karácsonyi darabokból. Gyakran szerepelek egy fiatalabb ausztriai régizeneegyüttessel is, az Accentus Austria-val. Velük például Jeruzsálemben is előadtuk a Serenata Hungarica című programot.

Ezek a kapcsolatok nagyon sok fontos tapasztalatot hoztak. Kicsit talán jó lenne, ha több önbizalom szorulna belénk a saját zenénk kapcsán. Sokszor úgy gondoljuk, hogy ezek „csak” a mi értékeink, de azt látom minden alkalommal, hogy kíváncsiak, nyitottak és fogékonyak rá világszerte. Michel Montanaroval is azokban az években kezdtem dolgozni. Vele '82-ben ismerkedtem meg, és rögtön terveztünk is egy karácsonyi turnét, amivel több mint harminc helyen voltunk. Koncertek után – talán magyar táncművészi mintára – mindig volt tánc. Montanaroval most is fel-fellépünk, játszottunk együtt népzenei és trubadúrzenét is. Aztán van 23 éve egy keletről érkezett társam, Erdal Şalikoğlu. Ő az, aki törökre fordította az Egri csillagokat, s ezzel elég nagy hírt szerzett. Idén például együtt léptünk fel a Török Kulturális Intézetben, a Misztrál Fesztiválon, a Mesterségek Ünnepe és a Televízió Török Kulturális Napján.

Akkor ebbe a szabadságba jócskán beleszólt, hogy bekapcsolódjál a tanításba...

Hát, az biztos, hogy sok minden megváltoztatott. Persze, ezt nem bántam meg, hiszen nagyszerű tanítványaim voltak, s most is kitűnő fiatalokkal

kerülhetek kapcsolatba. Például van egy pusztinai csángó kislány, aki harmadik éve van Magyarországon. Talán kicsit nekünk is köszönhető, a táborainknak, hogy a család vállalta az átköltözést.

Hat tábort csináltunk már Pusztinában, ami gyakorlatban azt jelenti, hogy visszatanítjuk az ő hangszeres zenéjüket, ami elfelejtődött, vagy például a kobozt, ami soha nem is volt a faluban. Most már jó pár kislány – érdekes, hogy főleg a lányok – kobzol. Nagy öröm volt az idén is látni-hallani őket. Hatvan gyerek volt idén nyáron a táborunkban.

Térjünk vissza a kezdetekhez; mi a jelentősége az Óbudai Népzenei Iskolának?

A tanszakot Béres János alapította, akivel egyszerre kaptunk Kossuth-díjat idén márciusban. Az iskola létrejötte valóban hatalmas ugrás volt 1975-ben. Sőt, megkockáztatom, jelentősége máig sem csökkent, hiszen ilyen alapfokú zenetanítás egész Európában nem létezik, ami végül is elég furcsa. Nagyon sok helyen van egyetemi szintű oktatás, ami nálunk kicsit késve indult hét évvel ezelőtt. A táncművelés nagyon megnövelte a népzene iránti érdeklődést. Ifj. Csoóri Sándor volt az első, aki a táncművelésből került be a tantestületbe, aztán jött Havasréti Pál, Lányi György, Ökrös Csaba... Aztán '86 táján megint volt egy váltás. Mi – például Balogh Sándorral, Budai Ilonával – akkoriban kezdtünk itt tanítani. Virágölygyi Márta, Juhász Zoltán később jött, az iskola tanári karának a zömét ma is a táncművelés nagy egyéniségei alkotják. Amiből az is következik, hogy lassan-lassan szükségessé válik a fiatalítás. Most például egy volt tanítványunk, Soós Csaba lesz hegedűtanár nálunk.

1975-ben a III. kerületi zeneiskolán belül indult a népzenei tanszak, aztán '91-ben közös erővel értük el az önállóságot. Harminc évig egy bérház alsó szintjén működöttünk, aminek megvolt a sajátos romantikája, de nem kevés problémával járt. A lakók bizony méltatlankodtak a hangos zene miatt, s lássuk be, nem minden alap nélkül.

Az óbudai önkormányzat segítségével egy éve beköltözhattünk új, gyönyörű épületünkbe. Itt a tavalyi évig az Építészeti Múzeum „lakott”, de önkormányzati tulajdonú a ház, s tavaly, az előző szerződés lejáta után mi kaptuk meg. Az épület adottságain túl a környezet is nagyon jó. Az épület udvara is jó lehetőségeket biztosít, de itt van a Vendéglátóipari- és Kereskedelmi Múzeum és az Óbudai Társaskör is. Együtt alkotjuk a „Krúdy negyedet”, közösen szervezünk programokat, például idén az Óbuda Napját. Ahogyan az is fontos, hogy ide tudtuk hozni a „Látó emberek” című sorozatunkat.

Ez az a program, amelyik a Néprajzi Múzeumban indult?

Igen, ott kezdtük tavaly – eddig mások mellett Lükő Gáborról, Lajtha Lászlóról, Domokos Pál Péterről, Vikár Béláról volt szó –, de itt közelebb van a diákjainkhoz is. Ebben a félévben Kóka Rozália mesélt a bukovi-nai székelyek hányatott történetéről, Hoppál Mihály Diószegi Vilmosról Nagy Molnár Miklós pedig Györffy Istvánról tartott előadást. November 18-án Barna Gábor Bálint Sándort méltatja, Tari Lujzát december 2-ára várjuk, aki Rajeczky Benjámint munkásságát fogja ismertetni.

Amíg az önkormányzat volt a fenntartónk, addig kedvezőbb volt a helyzet, de a mostani nagy átszervezés sem okozott orvosolhatatlan problémákat. Az utánpótlás felől sem kell aggódnunk, amíg – minden ellenkező híresztelés ellenére – a táncmozgalom virágzik...

A rendszerváltás után, 1991-ben lettél az iskola igazgatója. Mit hozott, mit vitt a fordulat?

Nem csak ez az iskola vett új lendületet, de a népzeneoktatás országos szinten is erőre kapott. Az országos helyzetről inkább csak benyomásaim vannak, átfogó képem nincsen, de majdnem exponenciális a tanítási helyek számának növekedése. Jelenleg majd' hatezer gyerek tanul népzene Magyarországon, ami elég jelentős szám, ha azt vesszük, hogy nagyjából százezren tanulnak klasszikus zenét, de körülbelül ennyien tanulnak néptáncot is. A néptánc egyre többeket fordít a népzene felé. A Csillagszemű Táncegyüttessel például jól bejártatott kapcsolatunk van, a gyerekek gyakran ide is, oda is járnak. Aztán egyre több a nagycsaládos tanítványunk is, van olyan nyolcgyermekes család, amelyből ötven nálunk tanulják a hangszeres zenélést. Akad zenekar, amiben négy testvér játszik együtt. Ezek egyszerű dolgok a zeneiskola történetében.

Az iskola szerepéből következik, hogy komoly befolyásotok volt és van arra, miként alakul a népzene helyzete.

Itt készültek az első tantervek Béres János felügyeletével. Akkoriban ez csak négy tantárgyra terjedt ki, aztán mi csináltuk az első nagy tantervcsomagot is, így beleszólhattunk akár a zeneakadémiai tanszakalapítás körüli szakmai kérdésekbe is. Emiatt is egészen természetes, hogy a zeneakadémiai hallgatók egy része nálunk hospitál.

Elképzelhető, hogy valakit hozzáértő tanár hiánya miatt kelljen más hangszer felé terelgetni?

Gyakorlatilag minden hangszer tudunk tanítani. Szerényi Béla például egészen kitűnő tekerőtanár, aki egyébként hajdan nálunk tanult. Hegedűtanárunk négy is van, citera- és furulyatanárunk is három. Énektanárunk is pont annyi van, amennyi kell: Budai Ilona, Raksányi Boglárka és Fábian Éva. Utóbbi egyik oszlopa az iskolánknak, különösen a kicsikkel szeret foglalkozni. A tizennyolc tanárból álló csapat tulajdonképpen kielégít minden igényt.

Mi a jellemzőbb: túljelentkezés, vagy inkább gyerekhány?

Nagyon érdekes, mindig úgy alakul, hogy se túl kevés se túl sok a tanulóink száma. Mindig annyian jelentkeznek, ahányak elférnek, és kitöltik a lehetőségeket. Olyan sem volt, hogy lasszóval kelljen fogni a tanulókat, és olyan sincs, hogy a szülők erőltetnék. Ezért is nagyon ritka, hogy valaki kimarad.

Sokan vannak – mindig is sokan voltak –, akik kétségbeesve panaszkodnak az éppen aktuális ifjúság züllöttségét. Tényleg megváltoztak a gyerekek?

Alapvetően nem változott semmi, de általában a zeneiskolákban sem érvényes ez a problémafelvetés. Persze, mindig felmerül, hogy mennyit változott a világ, mi veszi körül a gyerekeket... Mi van akkor, ha kilépve a kapun más zenét tenne a fülébe?

Mi lenne? Mit tudsz erre válaszolni?

Ez egyrészt nem jellemző, ha meg így van, akkor – a saját példám is bizonyítja – az ember éréséhez sokféle impulzusra van szükség. Mégis, sok esetben úgy tűnik, hogy ennek a zenének megvan a helye a gyerekek életében. A klasszikus zene esetében talán nagyobbak a problémák, hiszen ott megjelenhet sokéves tanulás után is a hiábavalóság érzése. Itt viszont mindenki megtalálhatja a képességének, tehetségének, szorgalmának és igényének megfelelő „funkciót”. Ha megnézzük, hogy hány helyen van táncház, akkor tényleg csak ámulni lehet, és vidéken is egyre sűrűbb a kínálat.

Évek óta nem csitul a polémia arról, hogy mihez kezdjünk a népzenei hagyományokkal, vannak, akik szentségtörésként élik meg azt, ami másoknak egészen természetes. A popzene – néha csak jelmezként – magára veszi a népzene, a világzene pedig elegyít mindent. Sok különböző megoldási kísérlet akad. Te – akár mint a régizene művelője – hová tartozol ebben a vitában?

Nem szívesen foglalkozok állást, inkább figyelek. Bár azt megmondhatom, hogy a komolyságot gyakran hiányolom. Ennek magyarázata lehet, hogy Szabados Györggyel dolgozhattam harminc éven keresztül. Szabadossal egyébként Széken találkoztam először, talán 1976-ban, tudtam, hogy ő kicsoda, és fantasztikus volt, amikor Icsán Pityunál belépett az ajtón...

Sokat ismerek, és sokak törekvéseit tudom tisztelni – ott van például Dresch Mihály, Balogh Kálmán –, tele vagyunk nagy tehetségekkel. Amit keveslek, az a jazz és a népzene kapcsolata, és ugyanezt a hiányt látom a komolyzene kapcsán is.

A kortársak közül kevesen vannak, akik elmélyülten foglalkoznak a népzenevel. Dubrovay Lászlónak voltak ilyen kísérletei, például 2000-ben bemutatott egy művet több népzenei közreműködésével, de „amúgy” nem látom az igyekezetet. Sokkal intenzívebben kellene a zeneszerzés szakos hallgatókat tanítani arra, hogy van világ a felvételin kötelező kottából tanult népdalokon túl is. Ha előkerül egy magyar népdal, akkor az a Tavaszi szél, vagy az A csitári hegyek alatt... persze, vannak megingathatatlan dolgok, de azért ennél tágabb a világ. Ötven évvel ezelőtt ez még rendben lett volna, de ma?

Rám például nagy hatással volt Török Erzsébet és Ferencz Éva. Évával sokat dolgoztam, neki is példaképe volt Török Erzsébet, akit Kodály is felfedezett. Az a fajta képzett énekes volt, aki gyerekként a széki lányokat hallgatta, így megvolt ez az alapja. A csángó zene felé engem az ő népdalfeldolgozásai indítottak.

Most is kellenének ilyen kapcsolódások. Az operaszakos növendékeknek sem lenne szégyen, ha bele tudnák élni magukat ebbe az egészbe. Vannak erre próbálkozások, de nem érzem, hogy ezek szervesen beépüljenek.

Aztán volna egy másik nézőpont, ami sokakat meglephet, de például Ligeti György fontos „szövevényes” kellene, hogy legyen. Kezembe került Ligeti György válogatott írásaiból összeállított kötet. Ő nagyon komolyan foglalkozott a népzenevel, és ez a művein is látszódik, érződik. A kórusművei között zseniális népdalfeldolgozások vannak. Egy évet töltött Bukarestben ösztöndíjjal, ebből az időszakból két írás is szerepel a kötetben. Az egyikben például ír a kobozról, hogy ott tanítják a kobozt. Ne feledjük,

ez 1950 táján volt! Aztán leír egy Arad környéki bandát, ahol háromhúros a kontra, és azt pálcával ütökték... Rengeteg feldolgozatlan anyag van még határainkon innen és túl is.

Az általánostól forduljunk újra a személyes felé. A régizene és a népzene kapcsolata mennyire kiegyensúlyozott?

Ha egy kis hiányt érzek az életemben, akkor az talán arról szól, hogy mennyire nehéz volt egyensúlyba hozni a régizene és a népzene. Sokáig a két terület elég élesen, talán túl élesen vált el egymástól: a régizeneszerek kevésbé néztek furcsálkodva a népzeneszerekre, mint viszont. Persze, ezen nincs mit keseregni, bennem ez mindig természetes egységet alkotott. A gyűjtések nélkül – az egyházaskozáriak, vagy Zerkula, a mekényesi Simon Ferenc Józsefné nélkül – nem tudtam volna értelmezni Tinódit, Balassit, az akkoriban is meglévő kettősséget és egységet. Tinódi nemességet kapott Ferdinándtól, de az énekeiből kiderül, hogy mindig a vitézekhez szól. Balassi már gyerekként ismerte a táncokat, hiszen tizenhét évesen Rudolf trónörökös beiktatásán a Burgban juhásztáncot járt a leírások szerint. Még hozzá nem is akárhogyan! Elkápráztatta a bécsieket. Akkor is megvolt a kelet–nyugat, hagyomány és progresszió kettéválasztás, és a hagyomány lenyűgözte az akkori „nyugatot”. Ez manapság is lehetséges.

Az interjú eredetileg a folkMAGazin 2014/5. számában jelent meg.

*A „25 éves a táncház” konferencián,
1997. szeptember 12-én elhangzott előadás
átdolgozott változata*

KOBZOS KISS TAMÁS

Táncház és népzeneoktatás

Az alábbiakban megpróbálom röviden áttekinteni a táncház és a népzene-tanítás – immár több évtizedes – kapcsolatait. Azt mindjárt előljáróban leszögezhetem, hogy a népzene, és ezen belül főként a hangszeres zene speciális játéktechnikáinak tanítása a hetvenes évek előtt csak nagyon ritkán került szóba, mert szinte elképzelhetetlennek tűnt, hogy a népi hangszeres eredeti funkciójukban használatba kerüljenek. (Bár el kell mondanunk, hogy a cserkészmozgalom egyik ága, a regös cserkészlet figyelme már a harmincas évek közepétől kiterjedt erre a területre, és sok, máig sem felfedezett kapcsolat van a cserkészlet és a táncházmozgalom között).

Mivel olyan műfajról van szó, amely (mint a nevében is benne van) szorosán kötődik a néptánchoz, ahol – köszönhetően a néptánc mozgalom komoly előtörténetének, szakmai megalapozottságának – már kialakult formája volt a továbbörökítésnek, mindjárt a kezdeteknél természetes volt a tanítás.

Az egész dolog valójában nem a zene, mint diszciplína felől indult, hanem nagyon erős érzelmi hatások indítottak el bennünket (erről úgy gondolom, mindenki hasonlóképpen vélekedik, és meg is tudja nevezni azt az éneket vagy hangszeres táncdallamot, ami szinte kényszerítette a keresésre.) Ehhez persze az is hozzátartozik, hogy hermetikusan el voltunk zárva az eredeti népzene-től és néptánc-tól. (Jellemző például az, hogy az első, eredeti felvételeket tartalmazó hanglezem, amelynek megjelenése sokunk számára volt meghatározó élmény, „Hungarian Folk Music” címmel jelent meg, és nem a magyar közönségnek szánták, hanem egy nemzetközi tanácskozás résztvevőinek, Kodály minden tekintélyét latba vetette, hogy a Hungaroton kiadja).

A tanítás már az első táncházban, a Liszt Ferenc téren elkezdődött, 1972. május 6-án. Az énekeket meg kellett tanulni, és minden táncházban ott ültek a zenészpallánták a pódium szélén (csak meg kell nézni a korabeli fotókat). Néhány fontos intézményt meg kell itt említenünk: a Népművelési Intézetet, ahol azonnal felismerték az új közművelődési forma jelentőségét, és a Kassák klubot, amely nagyon szemléletesen mutatta a „mozgalom” tág horizontját,

A kezdeti időben a „Csili” is fontos hely volt, Vásárhelyi László dolgozott ott, és a Népművelési Intézet szervezett tanfolyamokat. Feltétlenül meg kell említeni Deme Tamás nevét, aki a Népművelési Intézet munkatársaként korán felfigyelt az autentikus népzene fontosságára. 1974-ben Óbudán, a Kerék utcai iskolában iskolakísérletet tervezett és vezetett. Ez a – sajnos rövid életű – munka hatást gyakorolt az Óbudán induló népzene-tanításra is.

Volt néhány neves népzene kutató, akikhez bármikor segítségért fordulhattunk. Ezek közé tartozott Olsvai Imre is, aki kezdettől szerető rokonszenvvel kísérte figyelemmel az autentikus népzene újraélesztésének minden kísérletét.

Talán felesleges részletezni, hogy mit jelentett mind a zenészek, mind a táncosok számára Martin György. Ő egy egyszemélyes intézmény volt, soha senki előtt nem zárta be az ajtót. Ha valaki Erdélybe készült (ami a hetvenes években nem mindig volt veszélytelen vállalkozás) jól tette, ha tanácsot kért tőle. Persze ha visszajött, és gyűjtését baj nélkül át tudta hozni a határon, kutyakötelessége volt pontos leltárt készíteni róla, és másolásra átadni a Zenetudományi Intézetnek. Sok értékes anyag megmaradása köszönhető Neki. Ő küldött bennünket Kallós Zoltánhoz is, aki szintén nélkülözhetetlen segítséget adott a gyűjtésben (ha éppen nem volt börtönben). Martin Györgytől idézek most néhány, a népzene tanítás számára is igen tanulságos mondatot: „A fiatal zenészek elkötelezett érdeklődése, és a népzene hiteles megismertetésére, elsajátítására végzett kitarató munkája engem nagyon meghatott, mert ehhez hasonló, szinte "öncélú", érdeklődéssel korábban alig találkoztam. Az "egy az egyben", megtanulás lehetőségében én magam sem hittem, de mindig sajnáltam, hogy a hiteles népzene megszólalásának hiánya miatt mi minden szépségtől kell örökre elbúcsúzni... A népművészet alapos megismerése minden nemzeti kultúra esetében teljes egészében fontos, s nem lehet előre kiszámítani, hogy ezt milyen mélységig érdemes elvégezni. Akiben nem a teljes megismerés igénye él, annak a törekvéseiben, céljaiban is kételkedem... Bartóknak és Kodálynak több megjegyzését ismerjük arra vonatkozóan, hogy sokszor a leírhatatlan és nehezen megközelíthető előadási sajátosságok teszik a népzene lényegét. Ez a lényeg pedig a népzene másodlagos előadásában mindig valahogy elsikkadt, hiányzott. Reménytelennek is látszott ez a hetvenes évekig, amikor tulajdonképpen bebizonyosult, hogy kemény munkával a népzeneből még ezt is meg lehet menteni a jövő számára, újra lehet tanulni, sőt így még vonzóbb, átütőbb lesz sokak számára.”

A következő fontos dátum 1976. Ekkor volt a Kassák klub által szervezett zirci tábor is, és ebben az évben, decemberben indult a Népművelési Intézet szervezésében (Sebő Ferenc ekkor lett fél állásban az Intézet munkatársa) az a két éves tanfolyam, amelynek keretében már módszeresen folyt a hangszeres népzeneészek és a tánc ház vezető táncosok képzése. Sok tanulsága volt ennek a munkának, amely minden hónapban egy hétvégét, és nyári tábort jelentett. Ilyen tanulság volt pl. az, hogy külön-külön nem lehet néptáncot és zenét tanítani, és hogy kezdő zenészek nem tudnak kezdő táncosoknak muzsikálni, illetve kezdő táncosok sem tudnak kezdő

zenészek muzsikájára táncolni. A primások csak akkor tudtak kellően fejlődni, ha már rendelkeztek megbízható hangszertudással, és a kísérő hangszereknél is fontos volt a legalább elemi szintű tudás. „A tanfolyam elméleti és gyakorlati anyaga szorosán összefüggött egymással” – írja Perlstein Klára 1982-ben. „A hét táncrendből álló táncos és zenei anyag gyakorlati elsajátítása kiegészült néprajzi, népzenei, pedagógiai, közművelődési és zeneelméleti ismeretekkel. Ősztől tavaszig havonta egyszer két napos foglalkozáson, nyáron 10 napos bentlakásos tanfolyamokon vettek részt a hallgatók, ami összesen, a tanítási gyakorlattal és az 1978 őszi megkezdett vizsgákkal együtt 370–380 órát tett ki, a táncosok és a zenészek összlétszáma elérte a 160 főt.”

1980-ban kezdődött egy újabb három esztendő tanfolyami munka, amely egy hat megyére kiterjedő regionális kulturális egyezményre alapult. Győr után Szeged, Jászberény, Miskolc, Debrecen, végül, 1985-ben Bonyhád következett. Ez a grandiózus, országos méretű program kb. kétszáz jó szemléletű és fejlődőképességű táncos zenészt adott. A tanításban Halmos Béla, Virágvölgyi Márta és a Tékások vállaltak oroszlanrészt. Természetesen nem csak a táncosokban főszerepet játszó vonós hangszereken való játékot oktatták ebben az időben, számos táborban folyt a citeratanítás, igen nagy jelentősége volt a kaposvári dudatáboroknak – a szakmai irányítást Olsvai Imre végezte –, és más hangszerek (pl. a tekerő) tanítása is intenzíven folyt. Meg kell még említenem az 1978-as felvidéki, örsújfalusi tábort, ahol a leendő felvidéki táncos zenészek kaptak biztatást és eligazítást.

Az első, intézményhez kötött és heti rendszerességgel folyó, bizonyítványt is adó képzés Debrecenben, az Úttörőházban indult a hetvenes évek közepén, a tanárok a Délibáb együttes tagjai voltak. Sok tehetséges fiatal zenészt adott ez a képzés, belőlük több zenekar is alakult (pl. Tücsök, Csobolyó).

A nyolcvanas évek közepétől egyre nagyobb hangsúlyt kapott az intézményekhez kötött népzene tanítás. Itt térnek ki most már az óbudai zeneiskolában folyó munkára, és az örömdetesen szaporodó népzenei tagozatokra.

Voltak és vannak olyan speciális problémák, amelyek meghatározzák az intézmény működését. Amikor az óbudai népzeneoktatás elkezdődött – 1975-ben – tulajdonképpen Európa-szerte sem igen volt olyan minta, amelynek alapján a népzene oktatása elindítható lett volna. Igaz, hogy Bulgáriában már korábban létrehoztak egy félig-meddig autentikus alapon működő népzeneiskolát (ezt az óbudai tanárok 1980 körül meg is látogatták). Én úgy hallottam, hogy ez az iskola Todor Zsivkov pártfőtitkár látogatása nyomán jött létre, aki parasztnépzene hallva a protokolláris

program keretében, megkérdezte, hogy lesz-e folytatója a hagyománynak. Mikor kiderült, hogy az „utolsó” zenészek játszanak, (de sok utolsó zenész-szel találkoztunk már...) azonnal elrendelte a szakközépiskola alapítását.

Az Óbudán, Till Ottó zeneiskolai igazgató segítségével létrehozott tagozat működésének meg kellett (és természetesen ma is meg kell) felelni mindazoknak a formai követelményeknek, amelyek a hagyományos állami zeneoktatásban elő voltak írva. Nem voltak azonban szakképzett oktatók, és a hangszerek is nehezen beszerezhetőek voltak. Béres Jánosnak, az első magyar népzenei tagozat kialakítására vállalkozó tanárnak tehát nem volt könnyű dolga. Amire mégis alapozni lehetett, az a népzene iránt szinte váratlanul mutatkozó nagy érdeklődés a hetvenes évek elején. A határainkon túli népzene és néptánc felfedezése nem csak szakmai ügy volt, számos szakmai képzettséggel akkor még nem rendelkező fiatal vágott neki a gyűjtőutaknak. A gyűjtött anyag szinte azonnal „használatba került”, a táncházakban, néprajzi klubokban, táborokban tanulták a fiatalok a népdalokat, hangszeres dallamokat, táncokat. Már szinte feledésbe merült hangszerek (duda, tekerő, koboz, stb.) keltek új életre, és az idősebb generáció is alkalmat kapott az átadásra a pávaköri mozgalom támogatásával, melynek egyik életre hívója éppen Béres János volt.

Ezek a televíziós vetélkedők, amelyekben persze még keveredett a népzene régi és új szemlélete, megmutatták, hogy milyen nagy igény van a hiteles népzene Magyarországon. Senki nem számított ekkora érdeklődésre, legkevésbé a kultúra „fő korifeusai”. De a szellemet már nem lehetett visszagyömöszölni a palackba. Megindultak a tisztázó viták, a „Páva-vita”, a „Tulipános házak” vita (tanulságos olvasmányok ezek ma is).

Kiváló munkatársat talált Béres János ifj. Csoóri Sándorban, aki Szentendrén gitártanárként kezdte zeneoktatói pályáját, Óbudán, pedig szinte mindent tanított a dudától a tekerőn át a brácsáig – és persze szemlélete is meghatározó volt.

Néhány év múlva, 1980–85 között más „őstáncházások” is elkezdtek a tanítást Óbudán: Jánosi András, Havasréti Pál, Lányi György.

Az 1986/87-es tanév fontos volt a népzeneoktatás történetében: ekkor indult a XXII. kerületben, a Nádasdy Kálmán művészeti iskolában a tanítás, az Óbudán már sok tapasztalatot szerzett Bodza Klárára, Berán Istvánra alapozva. Helyettük újabb tanárok kerültek Óbudára, és egyben a népzeneitanítás területére: Buday Ilona, Balogh Sándor és jómagam. A kilencvenes évek elején pedig Ökrös Csaba és Juhász Zoltán. Új korszakot nyitott a hazai népzeneitanítás történetében az óbudai tagozat önálló intézménnyé válása 1991. január 1.-én, Óbudai Népzenei Iskola néven.

A népzene rendszeres, zeneiskolai keretek között történő tanítása

KOBZOS KISS TAMÁS GYŰJTÉS KÖZBEN A MAGYARORSZÁVI CIGÁNYOKNÁL 1974-BEN

viszonylag lassan kapott további fórumokat, a tagozat alapítása után újabb tíz esztendőnek kellett elteltie, míg más zeneiskolákban is beindult egy-egy népzenei hangszer oktatása. Fontos segítség volt ehhez az 1981-ben készített, négy hangszer oktatására kiterjedő tanterv (Nemrég megjelent a népzeneoktatás korszerű, minden hangszerre kiterjedő alapfokú tanterve is.)

Az alapfokon végzett hallgatóknak egyáltalán nem volt lehetősége a továbbtanulásra; főiskolai szinten ma is csak egy helyen, Nyíregyházán folyik az ének-zene szakhoz kapcsolódó népzeneitanári képzés, középfokon (Székesfehérvárott) nyolc éve létezik, az érdeklődés hiányában egyelőre nagyon szűk körű népzeneoktatás. Azóta Miskolcon és Vácott is elindult a középfokú népzenei képzés. Nagyon fontos lenne a főiskolai szintű képzés bővítése, mert a zeneiskoláknál már most komoly népzeneitanár hiány mutatkozik.

A vidéken kibontakozó (vagy talán inkább csöndes szívóssággal búvópatakként utat kereső) tanítási kezdeményezések közül (a teljesség igénye nélkül) meg kell említeni a következőket:

Székesfehérvár, ahol Bódi Árpád, harcolta ki a nyitást még 1982-ben a Tilinkósok segítségével, Aszódon Rónai Lajos nevelt ki nagyszerű gyerekvonósokat, Salgótarjánban Andrassy Ferenc, Hrúz Dénes végez régóta kitartó és eredményes munkát, Tiszafüreden a vidéki népzenei élet egyik kiemelkedő egyénisége, Rómer Ottó törte meg a jeget.

Sajnálatos, hogy Kecskemét (ahol a kézműves mozgalom központja volt a hetvenes években, és Népzenei találkozói kezdettől szívesen látták az új szellemű fiatalokat is) fehér folt maradt. Hasonlóképpen Debrecen is, ahol Joób Árpád már említett komoly erőfeszítései sem tudták kivívni a zeneiskolai népzene-tanítás létrejöttét. Főiskolai kezdeményezése is zátonyra futott Debrecenben, szerencse, hogy később Nyíregyházán létrehozhatta a népzenei szakot.

Ígéretesen működő néhány más, népzenei is oktató zeneiskola (a teljességre törekvés igénye nélkül): Szombathely, Gödöllő (ahol az országos zeneiskolai népzenei versenyeket is rendezik 3 évenként), Szentendre, Pomáz, a Budakalászi művészeti iskola, Kazincbarcika, Nagykanizsa.

Hatékonyan segíthetik a tanárok továbbképzését a néhány éve működő akkreditált tanfolyamok.

A határainkon túl folyó népzeneoktatási munkáról azt lehet elmondani, hogy a szükséges oktatási szervezeti keretek hiánya miatt elsősorban a (kiválóan működő) táborokra van alapozva. Örvendetes a délvidéki, a nehéz körülmények ellenére viruló népzenei élet, és feltétlenül kiemelendő a kárpátaljai Páll Lajos zeneiskolai igazgató hősies és eredményes munkája Tiszapéterfalván. Újabban az erdélyi Magyarlapádon indították el a helyi hagyományra alapozott vonószene-tanítást. A Felvidéken is vannak próbálkozások a hangszeres népzene továbbörökítésére, pl. Dunaszerdahelyen.

Az alapfokú művészeti oktatás alapvető céljai (speciális művészeti ismeretek nyújtása, harmonikus, kreatív személyiség kialakítása, nyitottság, esztétikai érzékenység, tolerancia), valamint feladatrendszere (alapismeretek, technika megtanítása, a művészi kifejezőkészség kialakítása, alkotó fantázia fejlesztése, a továbbtanulásra, a társas zenélésre való felkészítés) a népzenei oktatásra is érvényesek, vannak azonban olyan specifikus vonások, amelyeket mindenképpen hangsúlyozni kell. A népzenei élet ugyanis nem lehet hatékonyan tanítani csak olyan módszerekkel, amelyekkel a „hagyományos” zeneoktatás folyik. Ennek oka elsősorban az, hogy (legalábbis térségünkben) a népzene még élő jelenség, eredeti helyszíneken gyűjteni

lehet, és a népzene-kutatás az elmúlt száz esztendőben, a hangrögzítés állandóan fejlődő lehetőségeivel élve hatalmas mennyiségű hangzóanyagot halmozott fel. Ezek a hangdokumentumok – kiegészítve a lejegyzésekkel, videofelvételekkel – állandó szembesülésre készítetik a népzenei oktatókat, és természetesen a növendékeket is. A tananyag tehát tulajdonképpen adekvátabb, mint a csak kottákban fennmaradt klasszikus zeneművek esetében. Ennél fogva a magnetofon, video nagyon fontos segédeszköz a népzene-tanításnak.

Az is speciális vonása a népzenei életnek, hogy nincs általános stílusa sem a hangszerjátéknak, sem az éneknek. Egymással közeli rokonságot mutató dallamok is egészen eltérő módon szólhatnak meg akár a különböző népzenei dialektusterületeken belül is. A növendéknek lehetőség szerint minden fontosabb stílust el kell sajátítania, megtalálva természetesen azt, amelyben adottságainak és érdeklődésének, esetleg lakóhelyének megfelelően a legotthonosabban mozog.

A zenehallgatás mellett alapvetően fontos a „mester-tanítvány” viszony kialakítása, amiben az nyújt segítséget, hogy a tanárok általában szintén a helyszínen, gyűjtés formájában sajátították el a hangszerjáték, az ének mesterfogásait. Etüdgyakorlatokra (az eddigi tapasztalatoknak megfelelően) nincs olyan mértékben szükség, mint a klasszikus képzésben. Fontosabb egyes dallamrészletek alapos kigyakorlása.

A népzeneoktatás tehát:

- Fokozott hangsúlyt fektet a jellegzetes játéktechnikai fogások elsajátítására, konkrét minták alapján. Szem előtt tartja a népdal- és népzene előadásának minden jellegzetességét, főként az improvizatív jelleget, az egyes dialektusok egymástól eltérő díszítésmódjait, speciális ritmus-szerkezeteit – ehhez alapvetően hangzó ill. video segédeszközöket használ;

- Erősen kötődik a néprajz egyéb ágaihoz (népszokások, néptánc, stb.), ezért a klasszikus zenetanításnál használt elméleti anyagot ki kell bővíteni más tárgyakkal. A szolfézs (az átjárhatóság követelménye miatt is) szerepel az óratervben, de szükséges kiegészíteni a speciális követelményekkel (a népzene díszítésmódja, hangsúlyozási és ritmizálási rendszere, stb.) A népzene világába történő beavatáshoz jó segítséget nyújtanak a speciális előképzők (énekes, hangszeres, népi játék).

Az elméleti megalapozottság fontos ahhoz, hogy a növendék önállóan fel tudja dolgozni a hallott zenét. Ehhez mindenképpen nagy segítséget nyújt, ha megfelelő szinten képes a lejegyzésre.

Talán kiderült ebből a rövid összefoglalásból is, hogy a táncmozgalom szép, de egynyári virág lett volna tanítás nélkül, így azonban élőlő lett, és sikeresen túlélte három évtized minden hidegen fújó szelét.

LÁZÁR KATALINNAL MAGYARVALKÓN 1974-BEN

Elhangzott

2001 szeptemberében

KOBZOS KISS TAMÁS

Előadás

Dunaszerdahelyen

Tisztelt Hallgatóság!

Én azt hiszem, hogy sokféleképpen lehet jellemezni a népzene helyzetét. Régebben talán egy kicsit úgy éreztem, hogy a népzene kicsit debilis gyermek a családban, akit a vendégek elől el kell dugni. Időnként megjelenhet, megsimogatjuk a fejét, de tudjuk, hogy soha nem lesz belőle normális ember. Lehetne a népzene egy épület alapjához is hasonlítani, mondjuk hogyha az emberiség törzsféjlődésében gondolkozunk, de azt hiszem, hogy ez sok káros és téves felfogáshoz is vezethet, hiszen az emberiség fejlődése sem egyenes vonalú. Nem biztos, hogy az ókori, vagy még régebben élt ember, mint alkotó ember értéktelenebb volt.

Viszont azért, mert az épület alapját hamarabb építették föl, mint a felépítményt, nem biztos, hogy az alap kisebbrendű lenne. Sőt aki a földszint közelében lakik, mint én is, az érezheti, hogy az épület teljes állaga nagyon-nagyon függ az alap minőségétől. Addig, amíg az épület áll, végig karban kell tartani, őrizni kell a nedvességtől, és a házban, mint egészben kellene gondolkodni. Nem akarom most részletesen áttekinteni a népzene-tanítás történetét, hiszen ez több évszázados, szinte évezredes lenne, talán két nagy korszakra osztható. Volt egy olyan korszak, ami nagyon sokáig tartott, amikor apáról-fiúra, nemzedékről nemzedékre került át a hagyomány, ehhez különösebb írásbeli nyomok, írásos átörökítés nem is nagyon kellett. Nagyon érdekes például kínai szemszögből vizsgálni az európai zene történetét. Ezt egy kínai ismerősöm megtette egy nagy tanulmányban, amely valójában a kínai zenéről szól, de sok egyéb érdekes vonatkozása is van. Az európai zenében elsősorban az írásbeliséget elemzi, s úgy gondolja, hogy úgy kétszáz esztendővel ezelőtt megbetegedett az európai zene, pontosan azért, mert túlságosan támaszkodott a kottairásra, és tudjuk azt, hogy ez nem igazán megbízható forrás, az írásos átörökítése egy olyan műfajnak, amely teljes egészében hangzó műfaj. A fülön keresztül terjed, nem pedig a szemem keresztül. Talán az sem tett túl jót az európai zene fejlődésének, hogy kezdetben romantikus volt a megközelítés. Valamikor a felvilágosodás korában kezdődött a hagyományos kultúrához való újfajta viszony kialakítása, de aztán a romantika vette kezébe ezt a műfajt, és nem biztos, hogy ez jót tett. A Rousseau-i felfogás kétségtelenül teljesen más teret adott ennek a kérdésnek. Nálunk megemlíthetjük mondjuk Csokonai Vitéz Mihályt, aki kicsit ugyancsak francia alapokon, de mindjárt tájszavakat is gyűjtve közelített a néphagyományhoz, és én azt hiszem, hogy ez nagyon jó megközelítés volt. Ő aztán ezt a munkát nem folytatta, (a somogyi gyűjtésre gondolok). Egyes vélemények szerint Pálóci Horváth Ádám kezébe adta az ő 450 énekből álló gyűjteményét, és így

lett az „Ötödfélszáz énekek”. Ezt jó lenne bizonyítani, de minden esetre ez a staféta kézzől-kézre került, és valójában nagyon gyors fejlődés ment végbe kétszáz év alatt Magyarországon. Én azt hiszem, hogy elmondhatjuk, hogy Európában is igen előkelő helyet foglalunk el a népzene gyűjtésében, feldolgozásában, értelmezésében, és végül tanításában is. Feltétlenül meg kell itt említeni, hogy magyar ember volt az aki Európában először gyűjtött fonográffal népzene-t. Olyan ember, akinek igazi európai kitekintése volt, hiszen Finnországban jutott arra a gondolatra, hogy a Kalevalát minél pontosabban le kellene jegyezni. Vikár Bélára gondolok, aki nem volt zenész, és talán éppen azért bizonyos kérdéseket komplexebben is látott. Viszont volt egy eszköze, amit a magyar állam adott a kezébe, úgy ahogy később a Pátria sorozatot is a magyar állam kezdeményezte, és fizette. Akkoriban nagyon drága dolog volt egy fonográf, de úgy gondolom most már mindenki látja, hogy nélküle sem Kodály, sem Bartók nem juthatott volna olyan eredményekre, amikre jutott. Hiszen néhány esztendőjük azzal telt el, hogy éppen Vikár gyűjtéseit dolgozták fel. Meghallgatták és rájöttek, hogy a népzene sokkal bonyolultabb dolog annál, minthogy adekvát módon kottába le lehessen írni. Most nem akarok Bartóktól és Kodálytól erre vonatkozó idézeteket sorolni, hiszen azt hiszem, világviszonylatban is Bartók fogalmazott legpontosabban akkor, amikor azt mondta, hogy a kotta épp a lényegét vonja ki a parasztszenéből, de szerencsére vannak hangfelvevő eszközeink, amelyekkel megörökíthetjük a lényegét, megtakarítva a „fáradtságos gyűjtőutakat”. Mondta ezt az első világháború után, amikor sajnos a történelem úgy alakult, hogy nem is volt lehetőség a gyűjtőutakra. Később viszont (hála azoknak az embereknek, akik fölismerték, hogy mindaz a dolog, amit ők még természetesnek vesznek, el fog tűnni), hatalmas anyag gyűlt össze. Most itt a teremben is ülnek olyanok, akiket név szerint megemlíthetnék, akik végezték ezt a hatalmas munkát, valóban heroikusán. Nagy tisztesség, nagy megtiszteltetés ilyen emberekkel ma is együtt ülni, akiknek köszönhetően a 70-es években példátlan mozgalom indult el Magyarországon.

És most fogok rátérni tulajdonképpeni előadásom témájára, a tanításra, mert hisz a Táncházmozgalom indulása nélkül nem kerülhetett volna be a pedagógiába, ilyen mértékben semmiképpen nem kerülhetett volna be az autentikus népzene. Korábban ugyan voltak próbálkozások. A cserkészmozgalmat rendre kihagyják, nem emlegetik ezzel kapcsolatban, pedig ha csak azt nézzük, hogy a népzene gyűjtés legnagyobbjai is a cserkészmozgalomban kapták meg azt a fajta szemléletet, amellyel később dolgoztak, gondolok itt akár Martin Györgyre például, akinek a mestere, Molnár István cserkészvezetője is volt (regős cserkész), és lehet sorolni

másokat is. Azt hiszem nagy kár, hogy ez a feldolgozás még nem történt meg, politikai okokból elsősorban, de az elmúlt tíz évben már más okokat is emlegethetünk. Mégis valójában szinte előzmények nélkül kezdődött el az a mozgalom, aminek most az itt ülők közül is legtöbben részesei voltunk. Én magam is személy szerint. Engem a természettudomány területéről térített el ez a mozgalom fokozatosan. És olyan ember is ül itt a teremben, meg is nevezem, Joób Árpád, akinek személy szerint is sokat köszönhetek abban, hogy a gyakorlatban megismerhettem a népzene-t. Soha nem gondoltam erre korábban, hiszen az oktatásban soha nem kerülhattünk kapcsolatba az élő népzenevel. Szinte mintha szándékosan dugdosták volna előlünk a felvételeket, és tudom Olsvai Imrétől, hogy őneki személy szerint sok köze volt ahhoz, hogy 1964-ben egy nemzetközi konferencián végre megjelenhessen az első olyan lemez, amely autentikus felvételeket tartalmazott, nagyon szerencsés módon valóban esztétikailag, didaktikailag is a legjobb felvételek közül válogatva. Így kerülhetett be a köztudatba, nem 64-ben, hanem egy kicsit később, mert elég lassan szivódott föl ennek a lemeznek a hatása, hiszen nem is lehetett vele találkozni csak esetleg zenei könyvtárakban. Említenék most esetleg két dallamot ebből: „A fényes nap immár lenyugodott” Simon Ferenc Józsefnétől, vagy egy széki dallam, amelyből Bródy János és Szörényi az „Átkozott féltékenység”-et írták. Erre a területre most nem térek ki. Kétségtelen, hogy ez az aura, a korabeli popzenének és a népzenenek a találkozása nagyon sok szerencsés dolgot hozott, igaz, később akadályozta is az értékek terjesztését, mentését. A 60-as évek mozgalma valójában Amerikából indult el, ezt be kell vallanunk őszintén. Tehát a dolog nem olyan egyszerű, különösen a mai globalizálódó világunkban, ez a globalizáció valójában már régen megkezdődött. Jó lenne ezeket az erőket békésen is felhasználni, nemcsak „atombomba” formájában. Tehát tulajdonképpen eljutottunk oda a 70-es évek elején, hogy fölfedezzük a hangszeres népzene-t. Az éneklésről alig valamit tudtunk korábban, mert hiszen „zanzásított” formában jutottak el ezek a gyönyörű dallamok hozzánk. Nem éreztük a különböző dialektusokat, a stílusokat, a népzene finomságait soha az iskolában nem ismerhettük meg. Ezt sajnos ilyen keményen ki kell jelentenem, lehet, hogy nem mindenkinek a nevében, mert talán voltak szerencsésebbek, akik ezzel korábban megismerkedtek, ha nem is az iskolában, hanem például a családban, vagy esetleg a faluban, ahol laktak. Nekünk városi embereknek valóban el kellett menni gyűjteni, holott ez nem a mi feladatunk lett volna, hanem hát ezt természetesen akkor is végezték szakemberek. A történelmi körülmények miatt ez nem volt egyszerű dolog, és természetesen anyagi vonatkozásai is voltak, mert korábban, a 70-es évek előtt egy jó minő-

ségű magnetofonhoz hozzáférni se volt könnyű. Úgy tudom, hogy Kallós Zoltán éppen Kodálytól kapta az első igazi gyűjtő magnót, egy „Uher”-t. Tehát ezek is arra figyelmeztetnek, ilyen aprónak látszó momentumok mennyire befolyásolhatják egy egész országnak a kultúráját. A 72-es májusi indítás után (a „Táncház-mozgalom” akkor indult el, azért nem teljesen jó ez a szó, mert a kézműves mozgalommal is összekötődött, és akkoriban a 70-es években valóban együtt volt minden). Abban reménykedtünk, hogy ennek hivatalos háza is lesz. Akkor még nem Hagyományok Házának hívtuk, hanem „Selyemgombolyító”-nak, ez a törekvés most nem részletezhető okok miatt, és részben nem is ismert okok miatt kútba esett. Valójában együtt volt már az a terv, amit most is jó volna elővenni, ha megvan még. És együtt voltak azok a kézművesek, táncosok és énekesek, zenészek, akik úgy gondolták, hogy itt az ideje mindazokat a dolgokat, amiket rövid idő alatt megismertek, másokkal is megismertetni. De a leghatékonyabb eszköz természetesen a hivatalos állami pedagógia.

Tulajdonképpen nem kellett sok időnek eltelnie ahhoz, mindössze három évnek, hogy 1975-ben, hogy az első hivatalos népzenei tanszak megalakuljon Magyarországon. Béres János nevéhez fűződik ez az alapítás. Kezdetben összesen hárman tanítottak Óbudán a III. kerületi állami zeneiskolában. Till Ottó nevét kell itt megemlíteni, aki ezt lehetővé tette, és Deme Tamás nevét, aki az előző évben egy iskolakísérletet folytatott a kerületben, amely egy komplex kísérlet volt, és része volt ennek a népzene, néphagyomány is. Furulya, citera és cimbalomoktatással indult el ez a tanszak. Nyilvánvalóan néhány évnek el kellett telnie még a Táncház-mozgalom eredményei is beszivároghattak ide emberek által, hiszen ifjabb Csoóri Sándor elég korán bekapcsolódott a munkába, és általa nyilván sokan megismerkedtek az eredeti népi hangszerekkel, majd egyre több olyan tanár került az iskolába, akik már komoly gyűjtő élményekkel, komoly technikai ismeretekkel, és ami talán legfontosabb, kialakult szemlélettel kerültek oda. Igazán a tananyag persze nehezen állt össze, mert annyira szerteágazó a magyar népzene, annyiféle hangszer van, annyiféle megközelítés van, annyiféle dialektus van, hogy igazán kezdetben inkább csak egy-egy területet lehetett mélyebben érinteni. A 80-as évektől kezdve egyre szaporodtak azok az intézmények, ahol a népzene-tanítást fővállalták. Meg kell itt említeni Székesfehérvárt, ahol elég korán elindult, illetve kezdetben még szintén Budapesten terjedt inkább a XXII. kerületben, részben az óbudai iskolából elment tanárok által. De még mielőtt erre a kérdésre rátérnék, feltétlenül meg kell említenem a debreceni próbálkozást, amely ugyan nem adott hivatalos papírt, nem illeszkedett be a közoktatásba, de éppen Joób Árpádnak köszönhetően elindult egy olyan tanfolyam

formájú, de nagyon hatékony oktatás, amelynek komoly eredményei lettek. Részben több népzene-tanár, mai népzene-tanár is onnan indult el. Aztán meg kell említeni azokat a tanfolyamokat is amelyek a Népművelési Intézet által jöttek létre, táncház vezetők, táncmuzikusok, táncmuzika tanítók tanárok képzésére gondolok itt. Például 1978 őszén tartottak vizsgákat, ahol összesen 160 fő táncos és zenész vizsgázott, és utána pedig egy újabb három esztendő tanfolyami munka volt. A szomszédos, magyarországi országokban is megindultak ezek a törekvések, de hát természetesen máig nem juthattak el arra a szintre, hogy integrálja őket a hivatalos közoktatás, viszont a táborok nagyon hatékonyak voltak és máig is azok. Tehát ahogy említettem az 1986-87-es tanévben indult el a XXII. kerületben a Nádasy Kálmán művészeti iskolában a népzene tanítása, és újabb néhány évnél kellett elteltetni, míg az országban egyre szaporodtak azok a zeneiskolák, ahol egy-két ember tanított és mára már a 150-et is eléri ezeknek a tanároknak a száma. A gondokról majd beszélni fogok nem sokára. Most viszont azt kell megemlítenem, hogy a főiskolai képzés beindulására tulajdonképpen 15 esztendőt kellett várni. A 90-es évek elején hozta létre szintén Joób Árpád finn példa alapján – talán nem véletlenül, ugye megerősítesz Árpád? Gondolom, hogy a finnországi tartózkodásod alatt, és az ottani fejlett népzenei oktatás hatására (egész Skandináviában nagyon fejlett a főiskolai néphagyomány oktatás, egyik képviselőjét, Frode Nyvoldot éppen itt üdvözölhetjük Norvégiából.)

Viszont az alapfokú oktatásban mindenképpen Magyarország jár az élen, úgy gondolom, hiszen ilyen fajta a közoktatásba beágyazott hivatalos tantervekkel rendelkező oktatásról tulajdonképpen nem is tudok alapfokon sehol. Bulgáriában középfokú képzés létezik, de alapfokú tulajdonképpen, cáfolja meg aki itt van és tud róla, nincsen rajtunk kívül Európában. Nyíregyházán a Bessenyei György Tanárképző Főiskolán nyílt lehetőség, (sajnos nem Debrecenben), arra, hogy ez a képzés elinduljon, és most már tíz éve folyik a nappali képzés, és mellette levelező is két évfolyam végzett, és ha jól tudom most is két évfolyam képzése folyik levelező szakon Nyíregyházán, illetve hát két különböző társaság tanul harmincegynéhány fős létszámmal. Magam is egyébként többekkel együtt ilyen képzésben vettem részt, hiszen szükség volt a hivatalos diplomára ahhoz, hogy taníthassak, és főleg, hogy igazgassam az Óbudai Népzenei Iskolát. Rengeteg tanulsággal járt ez, most erre nyilván nincs idő kitérni. Sajnos sehol máshol még egyelőre komoly eredmények nem születtek, bár évek óta vannak ígéretes arra, hogy az ELTE tanárképző főiskolán is beindulhasson hasonló képzés. Egyelőre adminisztratív okok miatt ez nem jött létre. A mostani ígéret az, hogy a jövő tanévben beindul, egyelőre esti

ERDAL SALIKOGLUVAL

tanszak formájában, hogy ez aztán valóban esti lesz-e, vagy csak a neve lesz az, nem tudjuk. Pontosan egy ugyanolyan jellegű képzés, mint Nyíregyházán, hiszen a közoktatás egy merev struktúra, hatékony, de merev struktúra, tehát apró lépésekben lehet csak haladni, vagy a legegyszerűbb egy akkreditált formát átvenni ami az ének, zene, népzene, ez egy kicsit már megbillen ugye amikor azt mondjuk, hogy ének-zene és mellesleg népzene, de hát most erre részletesebben nem térek ki. Kétségtelen, hogy más formában is lehetne gondolkodni, és erről mindjárt beszélni is fogok, de még megemlíteném a középfokú képzést, amely elindult Székesfehérvárott 1993-ban, sajnos igazán komoly eredményekről egyelőre nem lehet beszámolni. A vonós képzés jól indult, de valójában jelentkezési hiány miatt egyelőre stagnál. Az énekképzés viszont öröndetes fejlődést mutat, mert az idén már hat énekes növendék jelentkezett, ami tulajdonképpen középfokon egy elég nagy szám. Hiszen én is mostanában tájékoztam a felől, hogy valójában a középfokú zeneoktatás komoly válságot él meg. Bizonyos szakokra nincs elég jelentkező, vagy egyáltalán nincs jelentkező. Ezért jutott talán a váci konzervatóriumnak is eszébe, hogy népzenei tanszakot létesítsen, amely szintén jelentkező hiánnyal küszködött és küszködik, de remélhetőleg ez az idei tanévben már nagyobb számban jelentkezzenek majd növendékek. Egyelőre a vonós, a citera, és az ének tanszak indulhatott el. Meg kell még említenem a miskolci konzervatóriumot, amelyik kevés hírt ad magáról, de jól működik, elsősorban

2014 MÁJUSÁBAN SALFÖLDÖN RAFFAY BORÓKÁVAL (FOTÓ GULYÁS JÁNOS)

a vonós tanszak. És most rátérnék talán arra remélve, hogy nem hagytam ki lényeges információt. Talán a tantervekről nem beszéltem. Egy példányt elhoztam, amely ajándék formájában itt is hagyok, de iskolákban hozzáférhető, sőt a határon túlra tőlem e-mailen is rendelhető esetleg ez az elég vaskos kötet, talán megmutatom, mint egyik büszkeségét azt hiszem ennek a területnek. Ez egy 320 oldalas kötet, amelyben 17 tanterv szerepel. Az összes népzenei hangszer, az ének és elméleti tantárgyak, amelyek részben valóban most először, tehát a múlt évben először kerültek tanterv formájában rögzítésre. Nagyon olcsón meg lehet vásárolni az úgynevezett ROMI-SULI könyvkiadótól Gödöllőn 2101 PF 423, 620 forintba kerül. Tehát érdemes megvenni..

Most még nagyon röviden, hiszen nem is tudom pontosan mennyi időm van, de olyan félóra kb. már lejárt. Rövid kiegészítést tennék még. Említettem azt, hogy nem feltétlenül az ének-zene, népzeneképzésben

látom a jövőt kizárólag. Ez a képzés természetesen továbbra is kell, hogy működjön. Örvedetes lenne, hogyha elsősorban olyan tanárok számára működne ez a képzés, akik nem népzenei fognak tanítani zeneiskolákban, hanem iskolákban fognak énektanárként működni. Ugyanis egyelőre nagy a tájékozatlanság a népzene terén. Nemrég egy összejövetelem (ahol azonban jórészt laikusok voltak jelen) fölvettem a kérdést, hogy kik azok, akik énektanárok iskolákban, és jelentkezett is egy hölgy és azt mondta, hogy hát igen, de hát ez partikuláris probléma, mert rengeteg a tananyag, egy óra van már csak, és hát mindent meg kell tanítani. Jó, mondom, nem szükséges az, hogy minden gyerek részletes ismeretekkel rendelkezzen a népzenei témákhoz, de nyomelemként kerüljön be a tananyagba egy-egy hangzóanyag. Például az iskolában milyen hangzóanyag hozzáférhető? Hát hosszas gondolkodás után azt mondta, hogy Sebestyén Márta lemeze megvan, majd még néhány perc után azt mondta, hogy Kallós Zoltán lemez is van. Ez mind nagyon szép, de nálam is van egy lista most arról, hogy milyen hangzóanyagok jelentek meg az elmúlt években. Most csak a Pátriát említeném, az újra kiadott CD-romon kiadott Pátriát, amely viszonylag olcsó áron (kb. 8000 Ft) több mint ezer dallamot tartalmaz és minden adatot is. Ez a munka ez nyilván tovább fog folyni, de nyilvánvaló, hogy senki sem hivatkozhat arra, hogy hozzáférhetetlenek ezek a szellemi termékek.

Most az én elképzelésemről beszélnék nagyon röviden. Létezik már olyan, hogy hagyományismeret tantárgy, de nem létezik hozzárendelt főiskolai képzés, tehát én leghatékonyabbnak a népzene hangszeres és énekes népzene számára, sőt egyéb műfajok számára is, amelyek egyelőre nem kerültek be a pedagógiába, a következő képzési tervet készítettem. Ezt osztogatni is tudom, mert hoztam belőle néhány példányt, akit érdekel az nyugodtan vigyen el belőle. Ez egy gráf formájú terv, tehát van egy bemenet, van egy kimenet, és közben négy év. A bemenet alapos szűréssel indulna, tehát csak olyanok kerüljenek be erre a szakra, akik már alapos ismeretekkel rendelkeznek. Nyilván a kézműveseknél ez alapfeltétel kell, hogy legyen. Tehát ne ott tanulják meg, hogyan kell szőni, fonni, kerámiát készíteni...

Közös lenne az első két év, amikor az elméleti ismeretek mellett, néprajzi ismeretekre gondolok itt elsősorban, tárgyi és szellemi néprajzra, pedagógiai kiegészítő tárgyakra, társadalomtudományokra stb., tehát ezek mellett egy általános ismeretanyagot kapnának minden területen, tehát mind a két fő területen, a szellemi és a tárgyi területen is, gyakorlatra gondolok most, tehát népzene, néptánc és kézműves alapismereteket. Utána pedig két év specializáció következne, amely már külön tárgyalná a szellemi

és tárgyi területet. A szellemit lehet természetesen még tovább osztani. Hangszeres hagyományos zene népi ének, egyházi népének, népszokások, népmese, néptánc, népi játékok területekre bontanám fel. A másik pedig a tárgyi vonal, amely csak így durván megközelítve kerámia, fafaragás, és szövés lehetne. Kimenet, tehát mit tudnak kezdeni ezzel a diplomával az ott végzett emberek. Ugye elsősorban hagyományismeret tanárként helyezkedhetnének el. Hangszeres népzene tanárként is el kellene hogy helyezkedjenek természetesen, hiszen arról nem beszéltem még, hogy ez egy válságterület, valójában még legalább 70-80 azoknak a száma, akiknek nincs meg az előírt végzettsége, hiszen körülbelül a 150 emberből 40-en végeztek Nyíregyházán, és a többiek valamilyen pedagógiai főiskolán, de sokan semmilyen felsőfokú végzettséggel nem rendelkeznek, annak ellenére hogy kiváló tanárok, és gyakorló népzeneészek. Drámai hírek érkeznek arról, hogy bizonyos vizsgálatok csak az ének-zene, népzene tanár diplomát fogadják el, sőt gyakorlatilag pl. Nagykovácsiban már majdnem bezárták a népzenei tanszakot, csak Bodza Klára taníthat, mert csak neki van diplomája. A többi tanár taníthat ugyan valamilyen módon, de aláírni nem írhat alá semmit. Tehát folytatom a hangszeres népzene tanár, népi énektanár, vagy népdalkör vezető, népi játék, népszokások tanár, népzenei alapismeretek tanár, néptánc tanár, illetve hát a különböző kézműves területeken működő tanárok, akikre igen nagy szükség lenne, persze tudjuk azt, hogy tíz éve már sok próbálkozás volt arra, hogy kézműves vezetőket, szakkör vezetőket képezzenek felsőfokon. Egyelőre semmilyen hivatalosan akkreditált képzés nem jöhetett sajnós létre. Ennyit szerettem volna mondani, köszönöm, hogy meghallgattak.

AZ ÚJ ISKOLA ÉPÜLETE ELŐTT, A TANÁRI KARRAL

BUDAI ILONA

Elindultam hosszú útra egyedül...

KOBZOS KISS TAMÁS EMLÉKEZETE

Ismét gyarapodott az Úr égi zenekara egy nagyszerű muzsikussal.

Kobzos Kiss Tamással harminc éve ismerkedtem meg, amikor 1986 nyarának végén együtt mentünk be az Óbudai Zeneiskola igazgatójához, Till Ottóhoz, a népzenei tagozatra történő kinevezésünk átvételére. Tamást koboz, engem pedig népi ének tanárnak vettek fel.

A Mókus utcai iskolából jövet, végig az iskoláig aranyos székely viccekkel szórakoztatott. Attól az ősztől kollégák lettünk egy nagyszerű csapatban. Eleinte tagozatként, majd 1991-től önálló iskolaként folytattuk a munkát. A nevünk Óbudai Népzenei Iskola lett.

Tamás művészi kvalitását, nagyszerű előadói készségét, a magyar és a török zene népszerűsítésében kifejtett munkáját sokan fogják méltatni. Talán még kimagasló néprajzi tájékozottságára, irodalmi, és műzenei műveltségére is kitérnek majd. Ám hogy milyen kolléga, s később milyen igazgató volt, arról tudom, hogy kevesebb szó esik.

Az iskoláért, a kollégáiért tűzbe ment, ha úgy hozta a helyzet. Bármilyen emberi megaláztatást szó nélkül eltűrt, ha személyéről volt szó. Ilyen pedig akadt bőven. Igazgatósága alatt sok szép koncertben, fellépésben volt részünk. A legnagyobb érdemének mégis azt tartom, hogy ebből a kicsit bohém, szórakozott művésztanári csapatból az évek alatt igazi közösséget formált. Egymásra figyelő, egymást segítő embereket. Bármilyen problémával fordultunk hozzá, Ő mindig segített. Hagyott bennünket dolgozni, nem szólt bele a munkánkba, módszereinkbe. Bízott bennünk. Viszont a feladatok elvégzését maximálisan megkövetelte. Soha nem utasított, mindig csak kért, csendesen, halkán, kicsi mosollyal a bajusza alatt.

Olyan volt Kiss Tamás lénye az iskolánk életében, mint az oxigén. Nélküle, tanácsai nélkül nehezen fogunk lélegezni.

Nagy álma vált valóra három éve, amikor sok szervezés, tárgyalás és kilincselés után végre méltó helyre költözött az iskolánk. S mit ad Isten, a Mókus utca 20 alá, annak az általános iskolának a szomszédságába, ahol harminc éve elkezdtük közös pedagógiai pályánkat.

Nagyon készült iskolánk önállóságának 25 éves nagy, jubileumi koncertjére. A koncertet már az égi házából figyelheti, és tudom, hogy figyelni is fogja. Örül majd, amikor rázendítünk egyik kedves népdalára.

*Elindultam hosszú útra egyedül,
Minden felől borul az ég, nem derül.
Én felültem a világ vad lovára,
De zabolát nem tettem a szájába.*

Tamás kedves! Szólj az érdekünkben az Úrnak, és legyen könnyű fölötted a föld!

Tandránt 1991 - óen:

Jell Ottó; Lány: György, Karavári Pál
Júliát Gábor, Geleuci Ágnes, Éva János, Békési Beá Kis Tünde
Balogh Sándor

Budai Kora, Békési Éva, Karavári Mária Erika
Lobri Sándor, János András, Örkös Gábor

1983-ban nyertem felvételt az óbudai Árpád Gimnáziumba. Nagy öröm volt bekerülni ebbe a nagy múltú, kiváló hírű iskolába, melyben a nyelvi és a matematikai tagozat mellett akkoriban a „C” osztályosok két évig népzene-t vagy néptáncot tanulhattak. Ennek úttörő jelentőségét akkor fel sem mértük, eleinte inkább egy olyan kötelező tárgynak tartottuk, amely hozzátartozik a gimnáziumhoz.

ÁRENDÁS PÉTER

Emlékeim az Óbudai Népzenei Iskoláról

Csak most, sok év távlatából látszik, hogy ez a néhány évig tartó „kísérlet” – köszönhetően Béres Jánosnak és Tiszavölgyi Istvánnak, az Árpád Gimnázium akkori igazgatójának – hány elhivatott zenészt és táncost adott a táncházmozgalomnak... Mivel engem kiskoromtól érdekelt a zene, és hétévesen már zongorázni tanultam, értelemszerűen a népzene-t választottam. Így kerültem kapcsolatba az Óbudai Népzenei Iskolával, ahol a legkiválóbb népzene-szek, pl. a Muzsikás vagy a Téka együttes tagjai tanították a népi hangszereket. Zongorás múltam miatt én a tekerő mellett döntöttem, melyen a zongorához hasonló billentyűzetnek köszönhetően gyorsan lejátszottam bármilyen dallamot. Komolyabb feladatot inkább a népzenei repertoár és a recsegés elsajátítása jelentett, ezeket ifj. Csoóri Sándor és Havasréti Pál kitartó lelkesedéssel gyakoroltatta velünk. A heti rendszerességgel megtartott órák kezdetben a Zichy kastély épületében folytak, majd a Nagyszombat utcában lett állandó helyünk, az ott kialakított tantermekben folyamatosan szóltak a népi hangszerek. Már-már úgy tűnt, komolyabb hatás nélkül eltelik a két év, azonban tanárain pontosan tudták, hogyan kell minket rávezetni a népzene szeretetére. Az egyéni órák és gyakorlás mellett valódi zenei élményt az együttműködés, a kamarazene jelentett, erre nagy hangsúlyt fektettek. Több apróbb fellépés mellett részt vettünk például az Országos Diáknapokon Sopronban, énekesek-tekerősök-vonósok közösen – ez már kifejezetten tetszett. 1985-ben aztán Palcsi elvitt magával az Almássy téri Téka-táncházba, ahol egy új világ nyílt meg előttem. Az az este tényleg megváltoztatta az életemet: ott ültem a zenekar mellett, hallgattam a dunántúli, széki, kalotaszegi és mezőségi táncrendek dallamait és néztem a táncot. Tetszett a hangulat, és az erdélyi vonószene egyből magával ragadott. Már zongoristaként is nagyon érdekelt a harmonizálás, a klasszikus zene mellett jazz-zongorázást is tanultam akkoriban. Így a vonósbandából a kontrát egyből kiszűrtem magamnak. Szerencsémre az Óbudai Népzenei Iskolában két kiváló kontrás is tanított ifj. Csoóri Sándor és Lányi György személyében, így hozzájuk fordultam segítségért. Az első akkordokat és kontravonásokat tőlük tanultam, és az iskola hangszert is biztosított nekem. Ezzel eldőlt a további sorsom.

A gimnázium 3. évében már nem volt kötelező a népzeneóra, de addigra engem már ki sem lehetett volna tiltani az Óbudai Népzenei Iskolából. Tanárain jó barátaimmá váltak, a keddi Muzsikás és a pénteki Téka táncházak kihagyhatatlanok voltak számomra, ahol sokszor a zenekar mögé beállva húztam velük én is. Hamarosan saját hangszerem lett, és sorra gyűjtöttem be a rádióból sugárzott népzenei felvételeket és a boltban kapható lemezeket. Emellett a táncházakban pár alkalommal magam is készí-

tettem hangfelvételeket, ott egész táncrendeket vettem fel. Ezeket sorra lejegyeztem, így a kontraórák olyan konzultációkká váltak, ahol mindig megmutattam, miket tanultam, tanáraimtól pedig megkaptam a megfelelő instrukciókat és jótanácsokat, hogy merre lépjek tovább. Sosem éreztem, hogy a felnövekvő generációban konkurenciát látnának – minden tudásukat, tapasztalatukat önzetlenül és a legnagyobb lelkesedéssel adták át. Rendszeresen előfordult, hogy ott esteledett ránk, és egyenesen onnan mentünk a táncházba. Mikor tanáraim látták rajtam, hogy már teljesen „megfertőződtem”, nagyon okosan a még élő falusi zenészekhez irányítottak, hogy közvetlenül tőlük tanuljak. Havasréti Pali 1985-ben először – akkor még tekerősként – egy dél-alföldi gyűjtőútra vitt el, ahol személyesen találkozhattam Bársony Mihállyal vagy Tari Rókussal. Kontrásként azonban már Erdélybe mentünk együtt, Kalotaszegre, Mezőségre és Nagyenyed vidékére. Ezek a gyűjtőutak olyan maradandó élményeket jelentettek, amelyekből a mai napig táplálkozom.

Csoóri Sanyi, Lányi Gyuri és Havasréti Pali tudásuk mellett önzetlenül megosztották az eredeti népzenei gyűjtéseiket is, párszor a lakásukra is elhívtak kazettát másolni, beszélgetni. Az iskolában oktatók szellemisége, az autentikus játékmód lehető legalaposabb elsajátítása annyira belénk ivódott, hogy zenekarommal, az 1986-ban megalapított Tükrös zenekarral mai napig ezt az utat járjuk. A Tükrös a kezdeti időszakban gyakran megfordult a Nagyszombat utcában: Halmos Attilával kettesben ott gyakoroltunk. Sokszor még hétvégére is elkértük a kulcsot a gondnoktól, Berán nénitől, és ott húztuk naphosszat... Idővel az Árpád Gimnáziumban zajló néptáncórákhoz is mi szolgáltattuk az élő zenét, 1986-tól pedig már több különböző zenekarral és táncegyüttessel is kapcsolatba kerültem. Ez is részben az iskolának volt köszönhető, hiszen több helyre engem ajánlottak, és „bedobva a mélyvízbe” rákényszerültem, hogy nap mint nap tanuljak, gyakoroljak, muzsikáljak. 1987-től közösen muzsikáltunk a nagykállói Téka-táborban, állandó zenészei lettünk a VDSZ Bartók Táncegyüttesnek, a Tordasi Táncsoportnak, de ha kellett, évközben is beugrottam helyettesnek a táncházakba. Hol biztatást kaptam, hol a hibákra hívták fel a figyelmet, esetleg egy téves gondolatot raktak helyre a fejemben. Az Óbudai Népzenei Iskola pedig olyanná vált számomra, mint a biztos bázis, ahová még évekig visszalátogattam.

Ennek az iskolának köszönhetően döntöttem úgy, hogy mindenképpen zenész leszek, és ebben nagy segítséget kaptam az iskola akkori igazgatójától, Béres Jánostól. Mivel abban az időben még nem lehetett népzenei felsőfokú oktatási intézményben tanulni, a komolyzenei előéletemnek köszönhetően felvettek az ELTE Tanárképző Főiskolai Kar ének-zene –

karvezetés szakára. Máig mosolyogva gondolok arra, amikor a felvételin a karvezetésbeli hiányosságaimat rendhagyó módon tekerőzéssel igyekeztem pótolni... Aztán a főiskolai évek alatt hármas életet éltem: napközben klasszikus zenei tanórák, este táncházak, hétvégenként táncház, koncert, vagy gyűjtőút. Mindegyik a zenei fejlődést szolgálta, a tapasztalatokat pedig gyakran megosztottam korábbi tanáraimmal, immár zenész-kollégáimmal. Azóta három évtized telt el, de ha bármikor Óbudára visz az utam, megdobban a szívem és feltódulnak az emlékek – legutóbb épp a Kobuciban megtartott júniusi évfárasztás műsorán éreztem ilyet. Az Óbudai Népzenei Iskolától sosem szakadtam el teljesen: Béres János bácsi mellett Kobzos Kiss Tamás és Szerényi Béla igazgatókkal, valamint a jelenlegi tanárok egy részével is szoros, kollegiális kapcsolatom van. A sors iróniája, hogy az ország első alapfokú népzenei iskolájában megalapozott tudásomat már a legmagasabb szinten – a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen immár 8 éve működő Népzene Tanszéken – tudom továbbadni, mint népi brácsa- és kamarazene-tanár.

1979-ben Debrecenben szereztem zenetanári diplomát szolfézs-karvezetés szakon a Liszt Ferenc Zene-művészeti Főiskola tanárképző tagozatán. Bár egyik szaknak sincs túl sok köze a népzenehez, mégis főiskolai éveim során kerültem szorosabb kapcsolatba a népzenevel és a népi hangszeres muzsikával. Az is igaz, hogy már úgy mentem felvételizni, hogy szülőfalumban, Tiszaszederkényben volt egy „együtteskezdemény”, a Szederinda népzenei együttes, amiben citerások és furulyások zenéltünk együtt.

BALOGH SÁNDOR

*Lassan át kell
adnunk a stafétát*

A főiskolán két kitűnő népzene tanárral találkozhattam, egyikük Bencze Lászlóné dr. Mező Judit, akivel a mai napig tartom a kapcsolatot. Az ő népzene iránti szeretete világította meg számomra ennek a muzsikának a valódi értékeit. A másik fontos tanárom pedig Joób Árpád volt, akinek nem mellesleg volt egy kitűnő népzenei együttese, a debreceni Délibáb. Én akkor voltam főiskolás, amikor az együttes – a '70-es évek második felében – a csúcson volt. Sokat tanultam tőlük a műsor-összeállítás és a népzenei előadás tekintetében.

'79-től '85-ig a leninvárosi zeneiskolában tanítottam. (Korábban, amikor ott tanultam, akkor Tiszaszederkénynek hívták, most Tiszaújváros.) A népzene – ma is hiszem – választja az ember, és az én sorsom is ennek a választásnak köszönhetően dőlt el. Az akkori zeneiskola igazgató, Hegy-megi Ernő nyitott volt arra, hogy a zeneiskola klasszikus hangszerei mellett helyet kaphassanak a népi hangszerek is, így citerát, népi furulyát és tekerőt taníthattam abban a hét évben a szolfézs mellett. Azután úgy alakult, hogy az igazgatómmal egy időben feljöttünk Budapestre tanítani. Ő a hetedik kerületi zeneiskolában lett megbízott igazgató, én pedig ott kezdtem tanítani szolfézs, citerát és furulyát. A hetedik kerületben két évet tanítottam, de az utolsó félévben már Óbudán, a Nagyszombat utcában is dolgoztam félállásban. A következő tanévben már itt volt a főállásom. Azóta is itt tanítom a furulyásokat és citerásokat.

Egyszerre jöttünk Budai Ilonkával és Kobzos Kiss Tamással az Óbudai Népzenei Iskolába tanítani. Akkor még Béres János tanár úr volt az igazgató, de nem sokkal később – intézményünk önállóvá válásakor, 1991-ben – átadta a stafétát Kobzos Kiss Tamásnak. Ezzel egy új korszak kezdődött az iskola történetében. Nagyon jó légkör alakult ki, amiben szerepet játszott, hogy Tamás a kezdetektől hagyott minket a saját elveink és elképzeléseink szerint tanítani. Nekem azt javasolta, hogy a népi furulyázáson belül tanulmányozzam a hagyományos moldvai furulyajátékot, és építsem be a tananyagba. Ezért a tanácsáért azóta is hálás vagyok, hiszen azon nyomban el is kezdtem összegyűjteni és lejegyezni a régi felvételeket, és tájékozódni kezdtem, hogy egyáltalán miként lehet Moldvába kijutni, s onnan zenészeket meghívni az iskolánkba. Meg is hívtuk később a két legnevesebb csángó furulyást, 1993-ban Hodorog András jött el a népzenei iskolába, s hozott magával vendégeket is. Sok beszélgetés zajlott az ittlétük alatt, melyek egy részét videóra is rögzítettük. Akkoriban már alakult a Zurgó együttes, ők is részt vettek ezekben a beszélgetésekben. A következő évben Legedi László Istvánt hívtuk meg, vele is számos hang- és videofelvételt készítettünk. Ez képezte az első moldvai publikált írásom, a *Moldvai csángó-magyar furulyás dallamok és énekek* című könyvem alapját 1996-ban. Később korszerűsítve,

PALYA BEA

átdolgozva, kibővítve újra kiadtuk ezt a gyűjteményt az Etnofon Kiadó segítségével *Moldvai hangszeres dallamok* címmel.

Bálint Erzsébet néni, aki ugyancsak a Bákó megyei Klézsén él, szintén eljött hozzánk több alkalommal is moldvai csángó népdalokat énekelni Óbudára. Az ő jövetelét általában, ha mód volt rá, igyekeztünk a Csángó Bálhoz igazítani, mert így hosszabb időt tölthetett körünkben, így lehetőség volt lemezfelvételt is készíteni vele és Legedi László Istvánnal. Ebből lett a *Szeretöm*

a táncba című album az Etnofon kiadásában. A kísérezzenészek Pesten éltek akkoriban: Bolya Máttyás, iskolánk egykori tanulója a koboz kíséretet, Benke Grátzy a dob kíséretet szolgáltatta.

1991-ben kértek fel arra, hogy a Népzenei Füzetek sorozat részeként készítem el a *Citeraiskola* című kötetet, hiszen az akkor is nyilvánvaló volt, s azóta is az, hogy citerások vannak legtöbben az országban. Sajnos nagyon sokan közülük nem követik a hagyományokat, ezért sürgetővé vált egy oktatási segédkönyv megírása, melyet a hagyományos citerajátékra építettem. A bőséges dallamanyag mellett a citeratanítás módszertanával is foglalkoztam a kötetben. Citeraiskolámból 1992-től 2005-ig igen sokan tanultak. Ezt követően 2008-ra írtunk egy új, kétkötetes citeraiskolát Bolya Máttyással közösen *Magyar citerazene* címmel.

Igazában a hangszeres muzsikálást, a citerát, a furulyát, a tekerőt nem iskolai keretek között tanultam, sok mindenre magamnak kellett rájőnnöm, ellesni másoktól a fortélyokat, de a régi öregektől is sokat tanulhattam. A módszertant nekem magamnak kellett kidolgoznom; először a nyomóval való játékot kezdtem el tanítani. Amikor aztán át akartam térni az ujjal való játékra, akkor állandóan a csuklóforgatást kellett észlelnem, ami látványnak sem volt kellemes, ezért arra jutottam, hogy először kell megtanítani az ujjal való játékot, s ha már készség-szinten működik, akkor lehet a nyomóval való játékot elkezdni tanítani.

1999-re készült el az a tanterv, amelyben már minden népi hangszer szerepelt. Ezeket többnyire az itteni kollégákkal készítettük el, majd egy évtizeddel később, amikor lehetőség volt rá, akkor az új tapasztalatok szerint módosítottuk, de ez jelenleg sajnos már csak az interneten érhető el.

2002 táján a sors úgy hozta, hogy Bolya Máttyás, korábbi kitűnő tanítványom a Zenetudományi Intézetbe került polgári szolgálatosként. 2003-ban együtt nekiláttunk egy nagy munkának; végighallgattuk az intézetben fellelhető összes, nagyjából ezeröttszáz citerás felvételt. Ebből a munkából született meg 2004-ben az első *Citerás antológia*, és azóta már a negyedik lemezt is kiadtuk. Ma már ez képezi a szakközépiskolák és a Zeneakadémia citerás hallgatóinak tananyagát. Azért tartottuk fontosnak az antológia kiadását és folyamatos bővítését, mert ez által könnyen hozzá lehet férni a diákoknak a régi, értékes, különleges, autentikus anyaghoz. A négy lemezen nagyjából kétszáznegyven felvétel szerepel. Aki csupán a felét ismeri, már az is komoly ismeret birtokosa.

Iskolánk egy különleges hely, ahol a kollégákkal igen sok közös témánk van, hiszen itt nincs rivalizálás a klasszikus és a népzene között (máshol gyakran úgy tűnik, mintha a klasszikus zene mellett épp csak megtűrnék a népzene). Persze, lassan át kell adnunk a stafétát a fiataloknak, akik már olyan diplomát kapnak, amiről mi még nem is álmodhattunk. Az új épület új lehetőségeket hozott, itt például mód nyílik arra, hogy videofelvételeket készítsünk az ifjú népzeneészekkel, s ezek közül a legjobbakat feltöltsük egy videó-megosztó portálra. Talán kicsit ellensúlyozni lehet ezzel azt a hihetetlen mennyiségű értéktelen zenét, ami ebben a témában is bőségesen terjed a világhálón.

Sok tanítványom volt az évek során, s biztos többjüket meg kellene említeni, mint ahányan ebben a pillanatban eszembe jutnak. Kis Gergely Márton például tizenhét évesen lett citerásként a Népművészet Ifjú Mestere. Ő ma már református lelkész, aki a mai napig játszik a hangszeren, ha megfelelő alkalom adódik, még a templomban is megszólaltatja a citerát. Bolya Máttyást már említettem, aki ismert kobzos és citerás előadóművész, valamint a Zeneakadémia Népzene Tanszékének tanára, de a testvére Dániel – aki furulyásként alapító tagja volt a Zurgó együttesnek – szintén említést érdemel, mint ma is aktívan zenélő furulyás és furulyatanár. Nagy Bercel napjainkban is moldvai zenét játszik, a Zurgó együttesben furulyázik. Palya Beát is meg kell említenem, akiből énekes lett, igaz, az iskola „nagykönyvében” még furulyásként szerepelt. Itt, az iskolában alakult a Csürrentő együttes is. Az új Csürrentőben folytatja az akkor megkezdett munkát Kárpáthegyi Bálint, aki a mai napig kobzol. Horváth Szilárd is az ős-Csürrentő tagja volt, ma Keszthely mellett él, ott muzsikál, és talán az ország legjobb fadobjait (cajón-jait) készíti. Endrődi Judit szintén a Népművészet Ifjú Mestere citerán, ő az ELTE néprajz szakát is elvégezte, és a Körösi Csoma program keretében eljutott Amerikába, ahol egyéb fontos tevékenységek mellett az ottani kicsiknek tanította egyik választott hangszerét, a citerát.

1989 nyarán egy meghatározhatatlan helyről érkezett sugallat a népzene felé irányított. Akkor még nem látszott, hogy életre szóló irányadásról van szó. A szeptember már az Óbudai Népzenei Iskolában talált, ahol Balogh Sándorhoz kerültem. Idealisztikus tanulási folyamat vette kezdetét: a megszülető zenei igényt minden esetben már elsajátított technikai készség várta.

Repültek az évek, a hajó orra pedig konokul tartotta a megkezdett irányt, mit sem törődve az oldalról érkező, kisebb erejű hullámokkal. Koncertek, utazás, Dialekton Kiadó, főiskola, könyvírás, egyetem...

Míg zenészként jártam a világot, a Párkák lassan két újabb szálát sodortak a fonathoz: tanítás és tudomány. Az ifonti lelkesedés helyén intencionális munka sarjadt, előbb a Zenetudományi Intézetben, majd a Zeneakadémia Népzene Tanszékén is. A kommunikációs eszköztár addigra szakírói tevékenységgel is kiegészült. Ebből a termésből választottam ki két, aktuális kérdést boncolgató, esszészzerű írást.

BOLYA MÁTYÁS

Táncház? Találkozó!

1972. május 6-án a Liszt Ferenc téri Könyvklubban zártkörű társastánc klubest zajlott. Ebben látszólag semmi különös nincs, a résztvevők azonban nem az akkoriban szokásos keringőt, tangót vagy szambát táncolták. Ezúttal az addig kizárólag színpadra koreografált magyar néptáncokat a fiatalok saját szórakozásukra, társastánc módjára használták fel. Az esetnek messzemenő következményei lettek. Ahogy Sebő Ferenc (aki zenészként volt jelen az eseményen) írja: „Nem csupán egy új típusú szórakozási forma csírája alakult itt ki, hanem a néptáncról, annak színpadi és egyéb funkciójáról vallott különféle elképzelések között is élénk, tisztázó vita indult meg”.

Az egyik előre nem látható következmény, hogy e legújabb népzenei mozgalom negyven év után komoly nemzetközi figyelmet kapott: az UNESCO Szellemi Kulturális Örökség Kormányközi Bizottsága 2011-ben felvette a *Legjobb megőrzési gyakorlatok* regiszterébe a táncház módszert, a szellemi kulturális örökség átörökítésének magyar modelljét. De vajon mi váltotta ki mindezt? A városi értelmiség úri huncutsága ez a négy évtizedes folyamat, vagy a folklór kiapadhatatlan életerejének újabb bizonyítéka? Voltak vajon szellemi előzményei a Liszt Ferenc téri „kulturális rendbontásnak”, vagy csak a sors furcsa szeszélye emelte magasra a pillanatnyi hóbotot?

A valóságban hosszú út vezetett addig, hogy a Sebő–Halmos-duó „elindíthatta” a táncházmozgalmat. Akkoriban még a fogalom sem létezett, és a tánctanítással is foglalkozó táncházstípus sem volt egyeduralgó. A népzenei mozgalmak első hulláma a modern népzene kutatás két magyar úttörője, Kodály Zoltán és Bartók Béla nevéhez fűződik, s ez az 1950-es évek elejére kezdte elveszíteni erejét. Sárosi Bálint szavaival: „...[Kodály és Bartók] is nagyon jól tudta, hogy a paraszttzene a paraszti életforma szoros függvénye; az életforma gyökeres megváltozásával a hozzá

tartozó zene is feltartóztathatatlanul feledésbe merül. Tisztában voltak azzal is, hogy hiábavaló dolog volna a parasztek között mozgalmat indítani a népzene fenntartására – hiszen a parasztek régi életformájukkal együtt annak minden tartozékától is szabadulni igyekeztek. A népzene megőrzése – már amennyit sikerült abból rögzíteni – csak a társadalom műveltebb rétegeiben lehetséges, ahol tudatosították annak értékét, és vállalják megismerése és terjesztése fáradságát.”

Ezt követte a népzenei mozgalmak második nagy hulláma, amelynek elindítója a Magyar Televízió által 1969-1970-ben szervezett országos népdalverseny, a *Röpülj Páva* volt. A verseny már közvetlen előzménynek tekinthető, hiszen a folklór tárgyyszerű közvetítése nagyon megragadta azokat a városi fiatalokat, akik – újra Sárosi Bálint gondolatait idézve – „...megelégték az iskolai kísérletekhez használt népdal-preparátumokat, az előírásossá vált, közhasználatban agyonkoptatott, kiüresedett, sablondicséretekkel agyonhalmozott mintanépdalokat...”

Eközben a kultúra más területein is fontos események zajlottak, amelyek elősegítették a táncmozgalom szárba szökkenését. Ilyen a cserkészmozgalom, ahol a népi írók falukutató tevékenységének hatására kialakult a regös cserkészlet, amely az eredeti angol elképzelés indián romantikáját a népi kultúra romantikájával cserélte fel. Az 1930-as évek végétől, a parasztság és a falusi értelmiség továbbképzése céljából létrehozott népfőiskolák profiljában is megjelentek a népművészeti ismeretek. Több száz ember fordult meg az egész évben folyó, bentlakásos tanfolyamokon. Az 1960-as évek elején az egyetlen intézmény, amely a néptánc és részben a népzenevel kapcsolatos igényeket kielégíthette, a Népművelési Intézet Táncosztálya volt. Népzenei felvételeket adtak ki, filmkölcsönzést, vetítésszolgálatot, néptáncanfolyamot szerveztek 1964 végéig. Ekkorra a folyamatos átszervezéseknek köszönhetően megszűnt az osztály, a népművészettel való foglalkozás háttérbe szorult, a filmtár és a gyűjtőmunka pedig átkerült a Tudományos Akadémiára.

„A hetvenes évek, az újabb generáció érdeklődése, a táncmozgalom kezdeti szakasza számomra meglepetésszerű, hirtelen eseményként érkezett” – emlékezett vissza Martin György 1981-ben. Sebő Ferenc szerint: „Nem lehet csodálni, hogy ez a még élő, alapjaiban újkori hagyományanyag hihetetlenül erős vonzódást váltott ki belőlünk. Nem kellett ahhoz semmiféle ideológia, hogy szépnek és megtanulandónak találjuk. A 18. századi közzenélés manírjaival élő hangszerek együttesek [...] tökéletes hangzása úgy volt jó, ahogy volt. [...] Az az eretnek gondolatunk támadt, hogy úgy kellene megtanulni, ahogy van, a hagyományanyag szabályainak, működés módjának alapos megfigyelésével. A gyakorlat igazolta az elképzelést:

[...] Az elsajátított »grammatika« és az egyre gyarapodó »szókincs« birtokában egyfajta nyelvezethez lehetett jutni, s ez már a tanulás kezdeti szakaszában is az önkifejezés élményét nyújtotta. S ha ott a működő közösségek formálták ki e nyelvezetet, itt most fordított helyzet alakult ki: a teljes hagyományanyagból gondosan kiválasztott nyelvezet elsajátítása tette lehetővé új közösségek szerveződését, városi, helyesebben választható körülmények között.”

Sárosi Bálint éleslátása egyszerűen lenyűgöző, 1983-ban papírra vetett sorait olvasva (egyfajta zárszóként): „Az újabb mozgalom legjobb énekesei, zenészei, táncosai [...] gyorsan szocializálódnak, hivatásossá válnak. [...] A hivatásossággal együtt jár, hogy sokféle közönséggel kell találkozniuk, műsorukat állandóan frissíteniük kell, hatásosan kell szerepelniük. [...] A passzív s már emiatt is mind kevésbé hozzáértő közönség lényeges árnyalatokra viszont már nem reagál; könnyen észlelhető külsőségekkel kell rá hatni: egzotikusan hangzó darabokkal, virtuozitással, érdekes hangszerekkel... [...] A nem eléggé értő, kontrollálni nem tudó közönségnek tett engedmény nyilvánvalóan gyengíti a mozgalom erejét, hanyatláshoz vezet. Végül is: örök életű mozgalmak nincsenek.”

(A cikk a *Zeneakadémia Koncertmagazin* 2016. január–június számában jelent meg.)

Ahány csillag fenn az égen...

A NÉPZENE ÉS A SZTÁRIPAR

Vajon miért rezzenünk össze, ha a napi PR-hullámverésben összetalálkozunk a *folkdíva* kifejezéssel? Miért érzünk disszonanciát némely sztár-sorba emelkedett népzenei pályáivét szemlélve? Az ok egy önkényes és – mentségünkre legyen mondva – spontán képzetársítás.

Eredeti közegében, kis, elzárt közösségek életébe ágyazódva, a népzene meghatározott funkcióban működött. Amikor a városi értelmiség

a 19. század végén elkezdte tanulmányozni a folklórjelenségeket (köztük a paraszzenét), óhatatlanul jelentéstartalommal ruházta fel e tudatlan folyamatokat. Nem csoda, hiszen még fülében csengtek a romantika édesen naiv szólamai, népi kultúráról alkotott sztereotípiái. Az eldugott falvak lakói ősi értékek tudatos őreként léptek elénk, akik romlott társadalmunknak üzentek a múltból.

Ma már egészen más a helyzet, gondolhatnánk. Hiszen a kulturális ön-ellátásban „sínylődő” közösségek felbomlottak, a folklór utolsó morzsáit sikeresen csipegette fel a *revival* mozgalom, és menekítette át az urbánus környezetbe. Tudjuk, hogy a folklór közösségmegtartó ereje korlátozott, hiszen nem állt ellen a vasútnak, és dédanyáink zokszó nélkül bújtak gyönyörű viseletükből műanyag otthonkáikba. Azt is tudjuk, hogy a népzene nélkülözte az írásbeliséget, szájról-szájra hagyományozódott, kollektív alkotási folyamat eredményeként jött létre és szigorúan meghatározott feladata volt a közösségek életében.

Úgy tűnik azonban, hogy a fent említett romantikus képtől mégsem szabadulhatunk. Látnunk kell, hogy a számos szellemi előkép után, az 1970-es években megindult táncmozgalom önkényesen válogatott a városi környezetbe átörökíthető kulturelemek közül. Megjelent egy attitűd, amely bizonyos értékeket társít ezekhez a kiragadott elemekhez. Bár valós értékek, mégis a városi értelmiség múltba révedésének fénytörésében mutatkoznak.

A sztárokat kitermelő és alkalmazó, kifejezetten a városhoz kötődő zenepar azonban teljesen más törvényszerűségek szerint működik: mindig újszerű hatásokat keres, divatkövető, fluktuációt gerjeszt, profitorientált. Brandépítési (régiesen zenekarépítési) modelljéhez kellően exhibicionista frontemberek, valamint a minőségért felelős, de az örök médiaviharban ismeretlen „back-emberek” szükségesek. Ez a modell túlságosan leegyszerűsíti a kulturális tér működését, és szereplőit tekintve erősen kizáró jellegű. Ahogy a nagyszerű *Frédi és Béni* rajzfilmsorozat *The Girls' Night Out* című epizódjában fogalmazódik meg: „*Megint egy sztárt temetnek... Hát, vége a karrierednek. / Számkivetett vagy, mint egy kőkori eretnek. / De mi történt? Elmondok neked egy törvényt: / Egyszer hopp, máskor kopp, / Ha ezt nem bírod, válassz más sportot! / Én holnaptól turnézok egy másik sztárral, / Pánc zenét játszik szitárral. Szembe úszik az árral.*”

Az eredeti környezetéből kiszakadt népzene hirtelen – a 20. század végére – ezen a piacon találjuk. Érezhető, micsoda koncepcionális ellentét feszül egymásnak! Kollektív alkotás vs. intencionális szerzőség, funkcionalitás vs. szórakoztatás, természetes variálódás vs. divathullám. Ez a külső feszültség párosul egy belső, minden művészt érintő erővel, amit Stefan

Zweignél, a tragikus sorsú osztrák írónál találóbban aligha fogalmazhatnánk meg: „*Az ilyen sikerek, a külsők, könnyen megzavarhatnak valakit, aki addig inkább csak a jó szándékában bízott és nem a képességeiben s végképp nem a művei hatásában. A publicitás bármely formája önmagában is zavaró tényező egy ember természetes egyensúlyviszonyaiban. A név, melyet viselünk, általában csak ismertetőjegy, mint a szivaron a szalag: külső toldalék, szinte feleslegesen érdektelen tárgy, amely csak lazán kapcsolódik a tulajdonképpeni lényeghez, az énhez. Am ha eljön a siker, ez a név duzzadni kezd. Elválík hordozójától, az embertől, s maga is erő lesz, hatalom, önmagában létező dolog, kereskedés tárgya, tőke; és ami a legfontosabb, visszahat ránk, befolyásolni akar, átalakítana, a maga képére formálna. A boldog, magabiztos alkatok öntudatlanul is azonosítani kezdik magukat az általuk kiváltott hatással; egy cím, egy rang, egy kitüntetés, a nevük népszerűsége meg aztán végképp megadja nekik a fokozottabb biztosságot, a már-már rendíthetetlen magabiztosságot, s az a képzet alakul ki bennük, hogy a társadalomban különleges szerepük van, s ugyanígy az állam életében és az idő örökkévalóságában, s akaratlanul is felfuvalkodnak, hogy kitöltsék külső hatásuk térfogatát a személyükkel. De aki természeténél fogva bizalmatlan önmaga iránt, az a külső siker minden formáját elkötelező erőnek érzi, hogy még ebben a nehéz helyzetben is minél változatlanabban megmaradjon önmaga.*”

Így talán érthető, hogy az állandó és megingathatatlan érték szinonimájaként használt *népzene* kicsit esetlenül feszeng az új pályán, de bízhatunk az újabb generáció lazább ecsetkezelésében, hogy tisztább képet fessen a jövőről.

(A cikk rövidített változata a *Zeneakadémia Koncertmagazin* 2015. január–június számában jelent meg.)

*Elhangzott a magyar Parlament
Hungarikum-tanácskozásán, 2010-ben.*

BUDAI ILONA

A magyar népdal

Budai Ilona népdalénekes vagyok, és negyven éve szegődtem a népdal szolgálatába. Az a feladatot kaptam Lezsák Sándortól, hogy beszéljek a magyar népdalról. Kérdezhetnék tőlem azt, hogy mi is a népdal? A tömör válaszom pedig az lenne, dallambeli anyanyelvünk. Én mégis Péczely Attila szép gondolatát helyezem az Önök szívére imígyen: „A népdal az emberek ajkán dallamos madárként szálló, röpdőső, élő eleven élet. Honnan jön, senki sem tudja. Csak jön, mint a sóhajtás, az esti szellő, mint a báránnyelű, hogy aztán elszálljon, elillanjon, mint a virágillat, a jókedv, vagy az ifjúságunk. Apja a szívünk, anyja az örömmünk, bánatunk, jókedvünk, s a könnyeink.” Népdalaink dallamukban, szövegükben a magyar ember lelkének legszebb gyöngyrózsái. Mert mi is őrzött meg bennünket, több évszázadon át magyarnak? A néphagyományunk, a dalaink, a táncaink, a zenénk. De legfőképpen a népdalaink, mert az mindig kéznél volt, bele lehetett kapaszkodni, ha már gyengült az erő és a lélek. Ezek a dalok olyan értéket képviselnek, amilyennel nem sok nép fia büszkélkedhet.

Tudom, hogy vidéken, falun volt meg az a zárt közösség, ahol a népdalnak megvolt az eredeti funkciója, rendeltetése. A történelmi változások kiűztek bennünket ebből a zárt egységből. Sokszor temették a népdalt, a népzeneét, de mint a hó alól kikandikáló hóvirág, hol itt, hol ott szólalt meg a népdal, alakult egy muzsikáló együttes, egy daloló asszonykórus. Mint bűvópatak élt, és él a népdal ma is.

Ki hitte volna húsz-harminc évvel ezelőtt, hogy több ezer fiatal énekel, táncol, muzsikál, különböző művészeti iskolákban, népzenei műhelyekben, népzenei táborokban? Talán Györffy István reménye vált valóra? „A magyar népdalt már az óvodától fogva kellene tanítani... az elemi iskolában nem szabadna mást oktatni, mint népdalt.” Így kell tennünk, mert a magyar népdal nagyhatalom, fontos, hogy belső gazdagodásunkra szolgáljon.

Bátran kijelentem, hogy ebben a globalizált, pénzközpontú világban nincs más lehetőségünk a túlélésre, mint a népi kultúránk felvállalása. Mert ha egy nép nem tud, nem akar a múltjába megkapaszkodni, nem lesz jövője. Múltunk hajszálygyökerei a népdalaink. Ettől az árva néptől, olyan sokan és sokszor akarták elorozni a múltját, eddig még nem sikerült. Talán azért, mert sokunk vallja Csoóri Sándorral együtt: „...hiszek annak, aki énekkel, tánccal közeledik, az időből nem hozhat magával hazugságot. Egy-egy népdal szövegében, dallamában, hajlításaiban ezért is éreztem meg mindig az időnek nekifeszülő torok verhetetlenségét. Az emberét, aki énekel.”

Egy hely, ahová nem lehetett félgőzzel járni, s ahol nem lehetett félig jelen lenni. Minden hétfőn és csütörtökön – 6+1 éven át – hazafutottam az iskolából, bekaptam az ebédet, s rögtön rohantam a 86-os buszhoz, onnan meg föl a Kis-Kecske-hegyre, a Nagyszombat utca 27-be. Egyszer hanyatt estem a jégen az amfiteátrum előtt, hátamon a kobozzal, de nem lett nagy baj, csak kicsit megrepedt. Felálltam és rohantam tovább. Ha előbb értem oda, mint a portás, elüldögéltem a szemközti parkban. Egyetlen percet, egyetlen impulzust sem akartam kihagyni. Pedig amikor aztán este 7 tájban (gyakran utolsóként) kitámolyogtam a hajdani bölcsőde-épületből, csengett a fülem és a légszomjjal küszködtem. Ma is hallom a visszhangos termeken átsűrődő duda- és tekerőszót, a magányosan gyakorló kontrások akkordmeneteit, ének- és citerafoszlányokat. A legfőképpen mégis a közös műhelymunkára emlékszem, ami azóta is meghatározó erejű. Az egész intézmény arról

szólt nekem, hogy „lehet így is”. Csak később értettem meg, hogy ez bizony a tanárok részéről is lázadás volt egy kissé szögletes iskolarendszer ellen.

CSÖRSZ RUMEN ISTVÁN

„Óbuda.”

Örök kamaszkorom,
kamaszkorunk

Zenei általánosba jártam ezekben az években, ahol sokat tanultam, de nem mindenben tudtam azonosulni vele. A zeneiskolai tanárommal sem találtuk a hangot. Már úgy tűnt, örökre megutáltatják velem a zenélést, s engedélyt kértem arra, hogy abbahagyhassam a klasszikus hangszeremet. Rendben, mondták a szüleim, de találjak ki helyette valami mást. Arról persze nem is mertem álmodni, hogy népi hangszereket tanulhatok valahol – egészen addig, míg a jószerecse egy olyan iskolai nyílt napra sodort (a budai Várba), ahol épp az óbudaiak tartottak bemutatót. Leesett az állam. Akkor és ott, 1985 tavaszán minden eldőlt. Alig bírtam kivárni az ősz, hogy jelentkezhessek Óbudára. Az ámulat folytatódott: fiatal, kedves, természetes emberek fogadtak, pár perc múlva már zenéltünk, barátkoztunk. Rögtön kipróbálhattam a dudát újdonsült tanárom, Lányi György jóvoltából – a bőr felfújásakor sem ajultam el, s ez jó jel volt –, aztán lelkesen fújtam egy kis gyakorlószobában az *Egy boszorka van* dalját, sőt az *István, a király* csatatómáját, amelynek felvételén Gyurkedli maga is játszott. Estefelé észrevettem egy valódi kobzot a dudateremben; óvatosan kölcsönkértem (hogy még egy álmom teljesüljön), s az addigra kiürült nagyterem sarkában keresgéltem rajta a hangokat, míg csak haza nem kellett menni. Már aznap összebarátkoztam egy csomó gimnazista és felnőtt növendékkal – ha jól emlékszem, Szerényi Bélával is, aki ekkoriban kezdett tekerőzni. Azt éreztem, hogy itt elfogadnak, megértene, hátulgombolós korom ellenére (11 éves voltam épp) komolyan vesznek, s minden percben kapok valami fontosat. Először éreztem magam növendéknek.

Akkoriban már a régizene is érdekelt, s a következő ajándékot a sorsától 1986 szeptemberében kaptam, amikor Kobzos Kiss Tamás – akit színpadról és lemezekről már jól ismertem – belépett a tantestületbe, s megindult a koboz szak. A duda mellett párhuzamosan ezt is elkezdtem, s rögtön szereztem egy saját hangszert. Itt újabb kiváló emberekkel ismerkedtem meg, sokukkal máig jó barátságban vagyunk. Tamásnak nemcsak a zenei tudása volt lenyűgöző, hanem irodalmi és történelmi ismeretei is, tehát minden másodpercre érdemes volt figyelni. Mindannyiunk számára kísérleti folyamat volt, számtalan szellemi rögtönzéssel, hiszen Tamás ekkoriban alakította ki (sokéves előadói tapasztalatait leszűrve) azt a sajátos kobozjátékot és hangolási rendszert, amelyből azóta is szinte minden kobzos zenésztársunk táplálkozik. Rengeteget beszélgettünk, mindenhonnan igyekeztünk technikai és stiláris finomságokat gyűjteni. Megismertük-megértettük a 16–17. századi nótajelzések világát, egyaránt böngésztek Gyöngyös György, a sokáig utolsónak hitt moldvai kobzos felvételeit és a hivatalos román kobziskolát, török klasszikus zenei forrásokat és tatár népdalgyűjtéseket. Szerintem a megjelenés

napján tette elénk Tamás Veress Sándor moldvai gyűjtését, külföldről hozott régizenei forrásait, s lantozni is tőle tanulhattam először. 1991-ben a tanszakon egy különleges vendégtanár bukkant fel: Erdal Şalıkoğlu török orvos, aki Budapesten képezte tovább magát, s már akkor kiválóan beszélt magyarul (húsz évvel később ő fordította le törökre az *Egri csillagokat*). Ő a török népzeneből és az aşık-költészetből adott ízelítőt, s a *şaz (bağlama)* játékát tanította.

Az oktatás minden tanszakon sajátos keveréke volt az egyéni és a csoportos órának. Körben ültünk, s figyeltük azt is, amit Gyurkedli vagy Tamás a másik növendéknek mondott – a kamarazene-órákon pedig a sámani impulzivitású Csoóri Sanyi vagy a szelíd szavú Balogh Sanyi szempontjait igyekeztünk elsajátítani. Néha külön-külön játszottunk, máskor rögtön együtt fújtunk-pengettünk. Egyes számokat szabályosan az összeségig gyakoroltunk, amíg csak nem ment pontosan. Felejthetetlen délutánok voltak. Ugyanilyen szellemben alakultak a fellépések: már a legkezdőbbek is színpadra kerültek, naponta akár többször. Nem volt mese: le kellett győzni a lámpalázat. Hamar ment, hiszen jó hangulatban folytak a próbák és az előadások. Nem azért mosolyogtunk a színpadon, mert azt mondták, hanem mert így esett jól, s mert így láttuk mestereinktől. Ráadásul felnőttek között voltunk, s ennek a közösségnek hatalmas húzása volt, valódi állóképességet adott. A zenekarok változatos létszámmal működtek, székit és dunántúlit egyaránt tudtak játszani a növendékek akár hárman, akár harminchárman. Mindent elvállaltunk, mindenhez alkalmazkodtunk. Jártuk az óbudai iskolákat és időszotthonokat, majálisokat; rendszeresen játszottunk a Selyemgombolyítóban, a Táncháztalálkozóon, a Budai Vigadóban és a Petőfi Csarnokban. Részt vettünk a Zeneakadémián a *Mesélő Muzsika*-sorozatban és a gödöllői zeneiskolai versenyeken, sőt vidéki városokba is eljutottunk. Rendszeresek voltak a rádió- és tv-felvételek, a betleheimes játékunkat pedig még az MTV *Ablak* című műsora is rögzítette – talán le is adták, akárcsak a *Hónapsoroló* című néprajzi sorozatot. Csoóri Sanyiék bevettek minket a *Magyar Dudazenekar* alapító koncertjeibe, Tamás jóvoltából pedig – érdemem fölötti ajándékként – egy Hungaroton lemezfelvételen is közreműködhettem (*Régi magyar betleheimes*, 1987). 1989 adventjében utcazenélni jártunk néhány zenészbarrattal, gangos házak udvarán játszottunk karácsonyi énekeket gyümölcsökért, pár forintokért, de főleg az élményért. Lányi Gyuri és Csoóri Sanyi egyszer egy hasonló dudás regölés, majd töltöttkáposzta-vacsora alkalmával, Székely Éva otthonában szinte egymás szavába vágva mondták: „Figyelj, Kiscsörsz! Ígérd meg, hogy sose muzsikálsz pénzért! Sose legyen szempont, ügyis lesz valahogy. A zenélésért zenélünk!”

Mindez csak fokozódott onnantól, amikor a rendszerváltás éveiben a zeneiskola függetlenné vált, s Kobzos Kiss Tamás igazgatóként egészen új oldaláról mutatkozott be. Mi, kobzos növendékek már jól ismertük az ő szellemi erejét és operativitását, de nyilván meglepte néhány tanár kollégáját, hogy e korábban kissé rejtőzködő ember mekkora lendülettel vetette magát az igazgatói feladatokba. Az iskola régi hagyományait megőrizte, s az új pályázati lehetőségek miatt számtalan területen gazdagította, így egészen álomszerű intézménnyé tette az Óbudai Népzenei Iskolát. Ekkoriban már végzős voltam, tehát az átmenet éveire emlékszem, de azok nagyszerű emlékek. Balogh Sándorral nemcsak mint a citerások vendége kötöttem barátságot, hanem sokat beszélgettünk a népzenei feldolgozások elméletéről, kazettákat cserélgettünk, sőt több növendékkel, elsősorban Nyitrai Péterrel közösen segítettünk neki a furulya- és citeravásárokban, amiből szintén sokat tanultunk. 1991-ben a párizsi Jeunesses Musicales fesztiválon Gulyás András és Romháti Krisztián citerás barátaimmal trióban képviselhettük Óbudát, sőt egész Magyarországot. Hasonló élményei voltak minden óbudai növendéknek, hiszen tudom, hogy sokan épp akkor álltak össze alkalmi, majd állandó zenekarrá.

Nem véletlen az sem, hogy az akkor már létező (épp az óbudai évek során alapított) Musica Historica együttesünk több tagja is megfordult a Népzeneiskola műhelyeiben, s zenekari munkánkon nyomot hagyott az a közös nyelv, amelyet óbudai tanárainktól sajátítottunk el. Sudár Balázs barátom Kobzos Kiss Tamástól tanult, s „Erdal bey” révén ismerkedett meg a török hagyománnyal – ma ő a legismertebb magyar turkológus és őstörténész, de szerencsére a muzsikára is marad ideje. Két „őstagunk”, Nyitrai Péter és Pálfai Márton szintén a kobzosok sorát gyarapította, Vető Júlia hegedűórákat vett Ökrös Csabától, Tövisházi Zsófia pedig Jánosi Andrásnál kóstolt bele a széki és a verbunkos muzsikába. Széplaki Zoltán furulyás-fuvolista barátom Tamással közösen oroszlánrészt vállalt a népzene–régizene szakmai találkozók (Szekszárd, Miskolc) szervezésében. A tantestület régi tagjaival, Bodza Klárával és Havasréti Pállal is számtalan alkalom nyílt közös fellépésekre, a dudások mai kiváló tanárával, G. Szabó Zoltánnal pedig a *Carmina Danubiana* együttesben muzsikálunk sok éve, s bevallom: mindig tanulok tőle újdonságokat a népi hangszerek és a néprajz világából.

Nem kérdés: ma is megbecsülhetik magukat az óbudai népzenei iskolások, hogy olyan tanáraik vannak, akik elemi erejű példaképeim nekem és sokaknak. Bizton állíthatom, hogy nem mentem volna zenei pályára, de talán irodalmira se, ha nem találkozom itt ezekkel a mesterekkel, akik markáns véleménye, sugalmazása ma is útmutatóként szolgál nekem.

TILL OTTÓ

BORSI FERENC ÉS NÖVENDEKEI

LÁNYI GYÖRGY ÉV HAVASRÉTI PÁL KÍSÉRIK A CIMBALMOST

IEJ. CSÓRI SÁNDOR,
ÖKRÖS CSABA,
LÁNYI GYÖRGY

A LEGENDÁS NAGYSZOMBAT UTCA

A népzene óriási szabadságot ad

BESZÉLGETÉS DURST CZOPF EDITTEL

Nekem azt mondták, hogy hat gyermeked tanul a Népzenei iskolában...

Nyolcan vannak testvérek, és mindenki megfordult már diákként ebben az iskolában, jelenleg öten tanulnak itt népzene.

Honnan ered a szülők népzene melletti elkötelezettsége?

Én komolyzenei képzésben részesültem, és kezdetben nem nagyon volt kapcsolatom a népzenevel, talán csak a tanulmányaim legvégén, amikor Pécssett a bérma-keresztanyám megajándékozott népzenei lemezekkel, amiket elkezdtem hallgatni. Annyira lelkes lettem, hogy az osztályomat beneveztem egy népdaléneklési versenyre, amit meg is nyerünk. Egyébként én zongoráztam, és több kórusban is énekeltem. A férjem viszont nagyon komoly néprajzi érdeklődéssel bír, nem kifejezettem a népzene foglalkoztatja, hanem inkább ennek a kultúrának a teljessége.

Hogyan sikerült az első gyerekekkel idetalálni?

Mi először Ürömön laktunk és ott kezdte Ábel (23), Hanna (20), Dani (22) és még Benedek (19) is a népzene tanulását. Aztán utána családi okok miatt beköltöztünk Budapestre, s itt az első évet úgy sikerült megszervezni, hogy Havasréti Pali járt hozzánk hetente-kéthetente és otthon, nálunk zenélt a gyerekekkel. Aztán ő mondta, hogy szerinte érdemes lenne megpróbálni a Nagyszombat utcában.

Milyen hangszereken tanultak a gyerekek?

Ábel citerázott, és a kezdet kezdetén Csoóri Sanyitól tanult kicsit tamburázni. Dánielem tekerőlanton kezdett játszani, aztán egy időre abba hagyta, Legeza Marcinál folytatta Pali után. Most, hogy van saját hangszere, megint elkezdett foglalkozni vele. Hanna először zongorázott, aztán kobzolni tanult Havasréti Palinál, és ezt folytatta Kobzos Kiss Tamásnál. Benedek klasszikus hegedüléssel kezdett, mert nagyon jó hallása van, de neki is – mint a fiúgyermekek többségének – a szolfézsoktatással gyűlt meg a baja, ájtott ide hegedülni, és Virágvölgyi Mártánál kezdett tanulni aztán Csernók Klára foglalkozott vele, most Jánosi tanár úrhoz jár. Tamásom (16) dudált egy ideig G. Szabó Zoli bácsinál, de sajnos abba hagyta. Szerintem nem végleg, azt gondolom, hogy folytatni fogja. Katánk (13) zongorázik, de ő is járt ide énekelni és néha most is fel-feltűnik Fábián Évikénél, mint „megfigyelő”. Editkénk (10) Évikénél kezdett énekelni és most Borsi Feri

bácsinál citerázik. Petike (8), aki szintén Évikénél kezdett, most ugyancsak Borsi Feri bácsihoz jár, de ő furulyázik.

A nagyok kapcsán talán már megkérdendő: a népzenevel való foglalkozás túlmutat az iskolai kereteken? Folytatják? Élik? Éltesik?

Hanna már játszott egy zenekarban is, ami abbamaradt, amikor volt egy önkéntes éve külföldön, de remélem, hogy folytatódni fog ez az irány. Dániel a tekerősökkel elmegy sok összejövetelre. Legeza Marci volt, akivel hosszabban zenélt együtt, de most már „benne van a körforgásban”. Talán Ábel az, aki a legritkábban nyúl a hangszeréhez, de nagyon büszke rá.

Milyen többletet láttok a népzeneben?

A népzeneben – anélkül, hogy szembe akarnám állítani a klasszikus zenével – az a csodálatos, hogy az örömmzenélés dominál. A hagyományos zeneiskolákban tanított Kodály módszer és oktatási stílus is fontos és jól használható, de nem minden gyereknek megfelelő. Itt, a Népzenei Iskolában sokkal jobban építenek a „belső hangra” és arra, hogy anyanyelvű tegyék ezt a muzsikát. A másik, ami csodálatos, hogy nincs az a kényszerérzet, hogy a gyereknek zenei pályára kellene mennie. Egyszerűen kap egy olyan tudást, amit otthon, vagy akár társaságban használhat. Persze, ettől még tanulhat tovább, és mehet akár fellépni is, de a fellépések és a vizsgák is kevésbé nyomasztóak.

Az volna az elsődleges cél, hogy a gyerekek belső világa épüljön és színesedjen a népi kultúra elemeinek elsajátítása által?

Igen, hatalmas lehetőség, ha meg tud szólaltatni egy hangszert, vagy elkezd énekelni. Számomra nagyon fontos, hogy ne csak az énekeljen, akinek gyönyörű, kristálytisza hangja van. Az az anyuka is énekeljen a babájának, akinek nincs annyira csodálatos hangja! Engem „agyontanítottak” zeneileg, és éppen ettől nehezebben tudok megszólalni, mert mindig vizsgálgom, hogy eléggé jó-e amit éneklek. A népzene óriási szabadságot ad, olyan gyerekek is énekelnek, akiknek alig van hangja. Kodály azt mondta, hogy ez fejleszhető. Persze, ehhez olyan emberek, tanár egyéniségek kellenek, amelyeket itt Óbudán találtunk. A Nagyszombat utca hangulata csodálatos volt, Zoli bácsi ott ült, és főzte a teát mindenkinek, s bárki, aki jött, az tagja lehetett a közösségnek. Az új helyünk csodálatos, ajándék hogy ideköltözhetett az iskola és az eredeti hamvasságát is nagyrészt megőrizte.

HORVÁTH ATTILA

TURI ANDRÁS

Egy nap a népzene a szomszédomba költözött. Valójában, tudunkon kívül mindig is szomszédságban éltünk, de hajlékunk ajtajai egymás felé addig a napig zárva voltak, és csak a kulcslyukon keresztül szűrődött ki valami kis fény saját, rejtett világunkból.

ENDRŐDI JUDIT

*A népzene szomszédja
lettem*

Klasszikus hangszeres zenésztanoncként, később a néprajztudomány elkötelezettjeként, zeneszerető, a Kárpát-medence tájait minduntalan barangoló családban felnőve szerettem volna többet tudni arról a titokzatos, belső, meghitt világról, ami odaát van, az Iskola ajtaja mögött.

Egy napon aztán felsétáltam abba a bizonyos szomszéd házba, bekopogtattam a címerrel fémjelzett kis lakás ajtaján, s mikor beléptem, egyszerre kitágult a tér, a kacagó-zsibongó gyerekzsivajba vegyülve, a sok egymásba nyíló szobában a Kárpát-medence megannyi zugaiból zengett a muzsika, s az ének. Attól a pillanattól kezdve hosszú évekig szinte naponként tettem meg ezt a már-már kiváltságosoknak járó, igen rövid utat a susogó őszi avarban, a csúsós, havas-ropogós téli járdán, vagy a friss, szeles tavaszban. Érkeztem olykor korán reggel elsőként, a furcsa néma csendbe, és mentem el utolsóként csendes esti szürkületben. Fülemben már előre zsongtak a dallamok, a harmóniák, pengtek a húrok – s boldog voltam, hogy ennek a pici világnak, s egyben nagy családnak a részese vagyok.

Kevés olyan dolog van a világon, ami szavak nélkül, valódi érték mentén képes összekötni generációkat, korokat, vidékeket, hagyományokat, élményeket és az életben egyébként nagyon különböző embereket. A mi népzeneink bizony ilyen ritkaság. S e padok nélküli Iskola, tapasztalata, embersége, közvetlensége, nyitottsága, gazdag belső világa és elkötelezett tanárai által pontosan arra tanított bennünket, ami napjainkban talán egyre fontosabbá válik: hogy – Kodály Zoltán szavaival élve – hogyan tudunk a zenével méltóképpen élni. Engem – örömömre – több hangszeren: citerán és brácsán (s egy keveset a cimbalom húrjain) is tanított e mesterségre. S mi lett a gyümölcse? Ahogy szintén Kodály mondja: „Aki zenével indul az életbe, bearanyozza minden későbbi tevékenységét, az életnek olyan kincsét kapja ezzel, amely átsegíti sok bajon. A zene tápláló, vigasztaló elixír, és az élet szépségét, s ami benne érték, azt mind meghatározza.” Jómagam szüleim által zenével indultam el az életbe, s a népzene kincsét menet közben, a „szomszédból” kaptam a kezembe. Az Óbudai Népzenei Iskola által a népzene – még ha nem is hivatásként, de – életem egyik legfontosabb kísérője lett. S ha mindössze csak ennyit mondhatnék el – már ezért is óriási köszönet illeti érte.

Tanárai és egykori diákjai példaképeim, barátaim lettek, akikkel ma is, közel tizenöt esztendő elmúltával vagyunk egy láthatatlan, összetartó közösség, amelynek közös gyökere, múltja ez a barnult, régi fotókkal és szőttesekkel díszített néhány kis szoba: az Iskola. Arra inspirált, hogy nyakamba vegyem a Kárpát-medencét, hogy az évek alatt személyesen ismerjem meg hagyományunk éltetőit, és ládikámba gyűjtsem minden kincseit. Hogy a népzene tudomány felé kacsingatva, a Zenetudományi

Intézetben talált, talán sosem hallgatott felvételeket leporolva keressem a mélyebb tudást, az összefüggéseket, az ősi gyökeret. Hogy tanáraim útbaigazításával saját gyűjtésekbe kezdjek különleges játékmódokat keresve kutatva, vagy épp velük muzsikáljak játszóházak, táncházak sokaságában. Hogy 2010-ben a Népművészet Ifjú Mestere lettem – ez reájuk és az alma materre nézve is vitathatatlan érdem.

Sosem felejttem el a rengeteg órai beszélgetést, amik közelebb hozták számunkra az adatközlőket, megismerve életük egy-egy apró történetét – hogy személyesebb lehessen mindaz, amit aztán muzsikájukból visszaadunk. De közelebb hozták a tájat, a stílust, a közeget is, ahol zenéjük egykor szólt és küldetését betöltötte – hogy általa hitelesebb örökösök lehessünk. Megtanultuk azt is, hogy minden egyes hang megformálása egy-egy apró, teremtő pillanat: amelynek elengedhetetlen eleme a türelmes figyelem, a lélek és az alázat.

Sosem felejttem el azokat az estéket, amikor a pedellus „kolompja” már zárórát kongatott, és az iskola épületét elhagyva, a szomszédba térve, kishozzába kucorodva, mi tovább folytattuk a közös muzsikát – mert megakartunk ragadni minden pillanatot.

Nem felejttem az évfáradókat a kastélykertben, a művelődési házban, a Luca napi koncerteket, a Táncháztalálkozókat, az előadásokat, a nemzetközi zenész látogatókat, a vidám vizsgákat, vagy az utána hajnalig tartó öröm-muzsikálásokat.

Emlékeink sokféleképpen tárolódnak el emlékezetünkben: de a zene mindennél élénkebben adja vissza az élményt, amit átéltünk: a hangok egymásutánjának első, nehéz és fáradságos próbálkozásait, egy-egy akkordmenet lassú tisztogatásait, a pengető mozdulat finom ráérzéseit... végül azonban darabjaiból összeállva hallható testet ölt a dallam. A dallam, ami az iskola másik szobájából spontán átcsábít egy bőgőst, egy hegedűst – legyen az gyerek, vagy felnőtt –, egy kobzást, vagy dobost – legyen az ismerős, vagy ismeretlen –, hogy kísérjen, hogy végre a másikkal együtt zenéljen, hogy ami kezük alatt születik, az eggyé váljon, hiszen ők mind – a ritmus, a dallam, s a harmónia – a zene nyelvén összetartoznak.

Így tartozunk össze mi is, akik egykor ezeket az élményeket éltük, akik azóta is mindazt, amit tanultunk – zenéljük. Az Iskola pedig, ahogy akkor, úgy ezután is, nemzedékről nemzedékre adja át azt, ami élő örökségünk: a magyar népzenei hagyományt – itt, az óbudai hegyek alatt.

KÖLTÖZÉS A NAGYSZOMBAT UTCÁBÓL

SZERÉNYI BÉLA, KOVÁCS MÁRTON, BALOGH SÁNDOR, JAKAB CSONGOR, VIRÁGVÖLGYI MÁRTA,
TÚRI ANDRÁS, GYENES TAMÁS

Nem is tudom, melyik évben, de még a Zichy kastélyba jártam Csoóri Sanyihoz tekerőzni. Ott ismertem meg Juhász Zolit is, aki dudálni tanult azokban az időkben. Rágtuk a tökmagot, gyakoroltunk a lépcsőházban, és sokat mókáztunk tanulás közben.

*Saját épülésedre
és mások
gyönyörűségére*

BESZÉLGETÉS FÁBIÁN ÉVÁVAL

Mikor kezdte tanítani az Óbudai Népzenei Iskolában?

Körülbelül tizenhat éve. A kezdet kezdetén, ahogy az 1991 óta tartott Egyszólam táborokban is, nagyon szorosan együtt dolgoztunk Juhász Zolival. Volt egy csokorra való kicsiny gyermek, akik nála furulyáztak, és közben nálam tanulták a hozzá való énekeket.

Honnan jött, miből táplálkozott a népdalok iránti fokozott igény?

Tanulóink javarészt az Egyszólam táborokban csoportosultak körénk, és az Óbudai Népzenei Iskolának köszönhetően végre volt egy hely, ahol egész évben együtt tudtunk tanulni, hozzám is egyre többen jöttek tanulni. Azért is jó volt, hogy itt dolgozhattam, mert végre volt egy hely, ahová összegyűjthettem azokat a népeket, akik azzal bombáztak, hogy tanítsam őket énekelni, a lakásunkban már túl nagy volt a nyüzsgés.

Ide, az iskolába anyástól, kistestvérestől jöhettek a gyerekek. Nagyon családias volt, s valamelyik korai csapatot úgy is hívtuk, hogy „zsizsik”... Nem véletlenül. Főleg felcsíkit és gyimesit tanultunk, és a tananyag – ahogy a tömegbázis is – erősen kötődött a nyári Egyszólam táborokhoz. Ez a csapat mára már felnőtt, van köztük, aki ma már tanítja az éneklést, de – legalább egy kicsit – mindenkinek köze van a népzenehez. Az anyákkal a mai napig összejárók, Karácsony előtt mézeskalácsot sütünk, és a nagybőjti időben tojást írunk; mi vagyunk a „gyi-anyák”, mert egyszer ezzel a csapattal – tizenöt gyerek és hét anya – elmentünk Gyimesbe.

Mi változott az évek során, ma kik járnak tanulni?

Az egészen piciktől a nyugdíjas korúakig szinte minden korosztállyal kapcsolatban van az énektanítás kapcsán. Működik két előképzős csoport is, ezt a korosztályt régebben az elődöm, Karácsony Molnár Erika tanította népszokásokra és gyermekjátékokra. Én ötvöztem mindezt, és az évkör ünnepei mentén választom a tananyagot, az éneket, a mesét és a népi játékokat. A nagyobbaknál most működik egy alsós lánycsapat, amelyben van egy „kiskakas” is, a tekerős Benedek, akinek olyan anyagokat választok, ami a hangszeréhez is igazodik. Van egy másik csapat, ami szintén az előképzőből nőtt ki, ők javarészt ötödikesek, és őket nagyon jól össze lehet hangolni Horváth Attila kis vonósaival. Olyan leánycsapat is van, amit középiskolások alkotnak, de ők is piciként kezdtek. Sokan közülük választottak hangszeret is, van kobzos, furulyás, citerás, hegedűs – de mindig visszajönnek énekelni a népdalkörbe is. Van a „Csütöri” csoport és a Pity-

pang, utóbbiak pénteken jönnek. Kamaszodásban volt egy időszak, amikor nagyon punyvadtan énekeltek, azért „pénteki punyvadt pitypangnak” becéztem őket. Persze, a csoportok között lehet átjárás, s ha valakinek az időbeosztás miatt jobb a Csütöri, mint a Pitypang, akkor átkerül oda. Vannak, akik a többi énektanárhoz járnak énekórára – Budai Ilonkához, Köles Évihez, Nemcsics Kingához – de ők is csak-csak eljárnak a csapatba is. Az évek alatt összetartozó, baráti csapat alakult ki, az iskolán kívül is egy húrton pendülnek, s együtt járnak táncházba is.

Egyre több tanítványunkat vesznek fel a Zeneakadémiára is, ebben óriási szerepe van Gelencsér Áginak, aki csodákat tud művelni azokkal, akik korábban elhanyagolták a szolfézst és a zeneelméletet.

Te azok közé tartozol, akik szerint fontos az elmélet?

Lehet anélkül is tanulni, csak aki úgy dönt – ráadásul későn –, hogy mégis zenei pályára menne, annak nagyon keserves bepótolni azt, amit korábban elmulasztott. Mi is hallás után, eredeti gyűjtések hangzó anyagát hallgatva tanuljuk a népzenei anyagot, de rengeteg kiadványt is forgatunk, hiszen rendelkezésünkre állnak népzenei gyűjtések, kutatási anyagok... Ezekben könnyebb eligazodni, ha tudsz kottát olvasni. Sokkal tágasabb ez a világ, ha tudod használni a segédleteket, amelyekről korábban nem is álmodhattunk. Pici koromban imádtam a szolfézst, mert csodálatos tanárom volt: Volkl Valéria. Később tudtam meg, hogy ő egy legenda, aki eredetileg tanító rendben volt apáca, ahonnan a háború után el kellett jönnie. A vallásszállása miatt ebrudaltak ki Pécsről, és Magyarereggyen élt. Csodálatos szolfézssórákat töltöttünk vele.

Személy szerint én könnyebben tanulok új dolgokat, ha nézhetek egy kottát, miközben hallgatom a hangzóanyagot, közben a saját kis kiegészítéseimet is bele tudom firkantani a kottába.

Mit adott Neked ez az iskola?

Túl azon, amiről eddig szó esett, gyűjtőhelye azon a családoknak, amelyek fontosnak érzik, hogy a gyermekeik megismerkedhessenek ezzel a kultúrával. Csodálatos hely ez annak a nem túl népes, de annál markánsabb rétegnek, mely szeretettel ragaszkodik ehhez a kultúrához és a magyar népzenehez. Örömmel leljük ezekben a csodálatos énekekben, melyeket kár lenne könyvekbe zárva penészes polcokon raktározni. Sokkal szebb, amikor a gyerekek a szájukra veszik.

Egyszer elmondtam Paksa Katalinnak – aki a Zenetudományi Intézetben népzene-kutató, és több könyve megjelent a magyar népzeneről –, hogy mennyire csodálom áldozatos kutatómunkájukat, mennyire könnyűvé teszik a tanulást a kezük alól kikerülő kutató-elemző tudományos munka. Katalin erre azt mondta, hogy ők meg annak örülnek, hogy nem a polcnak és a raktárnak dolgoznak, hanem általunk újra életre kelnek ezek a csodaszép dalok. Szerintem ez az iskola lényege, hiszen ma már nagyon kevés helyet találhatsz, ahol hagyományos módon él ez a kultúra. A magyarlakta vidékek eldugott részein is már vissza kell tanulni a dalokat, hagyományőrző csoportokra van szükség, hogy legyen, aki tudatosan életben tartja azt, ami a Táncházmozgalomnak köszönhetően a felszínre került. Az Óbudai Népzenei Iskola az egyik olyan hely, ahol kitanulhatod, hogyan vedd birtokba ezt a kincset a saját épülésedre és mások gyönyörűségére.

Mennyire vagy optimista ebben a fura világban?

A világ valóban furcsa, de pont ez a zeneiskola egy olyan kezdemény, ami okot ad az optimizmusra. Olyan melegház ez, ahová be lehet ültetni a kis palántákat, amelyek ha kicsit megerősödtek, akkor a zordabb külvilágban is meg tudnak maradni. Ilyenformán palántáskert az iskola, mi pedig kertészei vagyunk. Nekem az agyam szegletjében sem fordult meg fiatalon, hogy a gyerekeink ezt folytatni fogják, de – mert vittük őket magunkkal – valahogy rájuk ragadt, beléjük is rögzült. Berecz András valahogy így fogalmazta meg: Ha egy szülő élete és ténykedése szimpátiát vált ki a gyermekéből, akkor óhatatlan, hogy a gyermek az ő nyomdokain lépkedjen. Ennek a felismerésnek a beigazolódnása ad reményt a jövőre nézvést.

JÁNOSI ANDRÁS

DÓRA ÁRON

FÁBIÁN ÉVA

1992 óta vagyok az Óbudai Népzenei Iskola tanára, majd 1993 óta (2 év kihagyással) igazgatóhelyettese. Karvezetés szakon végeztem az egyetemen, de sosem állt távol tőlem a népzene. Apai ágon sokat gyerekeskedtem egy somogyi kis faluban, ahol az élő néphagyomány minden formáját megtapasztalhattam.

GELENCSÉR ÁGNES

A magyar népzeneoktatás alappillérei

Népzenei munkásságom a Zenetudományi Intézetben kezdődött, ahol Dr Tary Lujza mellett ösztöndíjasként dolgoztam egy évig. Onnan átke-
rültem a Néprajzi Múzeum Népzene osztályára, és innen egyenes út veze-
tett az Óbudai Népzenei Iskolába.

Kobzos Kiss Tamás 1992 nyarán bejött hozzám a Néprajzi Múzeumba, hogy áthívjon Óbudára szolfézs-zeneelméletet tanítani. Az első években népi furulyát, majd később a zenei felvételihez szükséges kötelező tantár-
gyat, zongorát is tanítottam, illetve tanítom a mai napig is. Azóta itt vagyok, és őszintén mondhatom, nem bántam meg, hogy akkor egy másik zene-
iskolának mondtam búcsút. Itt egyből „otthonra leltem”. Ez mindenképp Tamás szeretetteljes fogadtatásának is köszönhető, és ez sok-sok éves kö-
zös munkánkra is jellemző volt. A kollegákkal is első perctől jó a kapcso-
latunk, egyből „befogadtak”, ami nagyon jó példája a népzene – klasszikus
zene egymáshoz való közelítésének. Bárcsak mindenhol ezt láthatnám!

Ez az iskola miben más, mint bármely zeneiskola? Azt az igazán jó hangu-
latot, amit ez az iskola áraszt, egyik intézményben sem tapasztaltam, sem
tanárként, sem diákként. Itt nincs vezető-beosztott viszony. Itt a diák nem
félénken, remegve áll meg az igazgató úr előtt, a tanár nem feljebb valónak
tekinti őt, hanem egyenrangú „társak” vagyunk.

Valóban családias hangulat van nálunk, és ez nem csak annak köszön-
hető, hogy kevesen vagyunk, szinte mindenki mindenkit ismer név sze-
rint – szülő, tanár, növendék egyaránt – hanem törődünk egymással,
minden gyerekünk bújában, örömeiben igyekszünk részt venni, sőt, nem
egyszer a szülőkkel is kerítünk időt hosszabb beszélgetésekre. Igyek-
szünk nem csak tanítani, hanem valóban nevelni is, igazi, értékes emberi
kapcsolatokat teremteni. Ez meghálálja magát, bármilyen rendezvényünk
van, számíthatunk a fellépő gyerekek mellett a szülőkre is. Igazi háziasz-
szonyként segítenek nekünk a rendezvények lebonyolításában.

Iskolánk szakmai színvonala is kiemelkedő. Magam is részt vettem kol-
legáimmal számos iskolai kiadvány létrejöttében akár, mint szerző, társ-
szerző, lektor, szerkesztő, vagy mint kottagrafikus. Ezek a kiadványok ma
a magyar népzeneoktatás alappillérei. 1999-ben a Nemzeti Alapterv
Népzene tantervét nagyrészt iskolánk tanáiraival együtt írtuk, melyben
a Népzenei ismeretek tantárgy kidolgozásával vettem részt.

Ez a magas szakmai színvonal és a hihetetlenül jó légkör különlegessé te-
szi iskolánkat, mely egyetlen olyan intézmény nem csak Magyarországon,
de Európában is, ahol csak népzene-tanítanak.

Hosszú és kanyargós utat tettem meg addig, amíg 2009-ben elkezdtem itt, Óbudán tanítani. Szombathelyi vagyok, onnan járok fel Budapestre, és hazafelé még egy napot Karádon is eltöltök, ott is tanítok népzenet. 7 éves koromban kezdtem hegedűt tanulni, ami adta magát, hiszen édesapám korábban hegedűtanár, és a Szombathelyi Szimfonikus Zenekar koncertmestere is volt. Nem rajta múlt, hogy egy idő után elment a kedvem a hegedűtanulástól.

Itt szinte mindenki szoros szállal kötődik a népművészethez

BESZÉLGETÉS HORVÁTH ATTILÁVAL

Mitől tért vissza a kedved?

Az általános iskolai évek után 10 évig kis túlzással nem is igen volt kezembem a hegedű. Később, mikor néptáncra jártam, és a szombathelyi táncházakban először halottam élőben autentikus népzenet, akkor ejtett rabul a 3 húros brácsa hangzása. Itt, Szombathelyen kezdtem zenész pályafutásomat a Kópic zenekar tagjaként, ami főleg szombathelyi főiskolásokból állt össze. Később, mikor újra megjött a kedvem a hegedüléshez (immáron népzenezőként) beiratkoztam egy „c” kategóriás táncház-zenész tanfolyamra, ahol Virágvölgyi Márta volt a tanárom. A tanfolyamra havonta egyszer utaztunk előbb Mosonmagyaróvárra, később Győrbe. Nagyon jó hangulatú és színvonalas képzés volt ez, jó kis éjszakai bulikkal. Remek mesterektől tanulhattunk ott. Márta mellett kezdetben Csoóri Sanyi és Kozma Gyula „Kosztya” később Fekete Antal „Puma” és Kelemen Laci is oktatótt ott, aki akkoriban települt át Erdélyből. A tanfolyammal szinte egy időben fejeztem be a főiskolát Szombathelyen, ének-zene népművelés szakon. Ekkoriban alapítottam új zenekart (a későbbi Jurta zenekart), mint primás, de még kevésnek éreztem ehhez a tudásomat. Ezért beiratkoztam az Óbudai Népzenei Iskolába, ahol Ökrös Csaba volt a mesterem, s mert az oktatás már akkor is nagyon nyitott volt, ezért bejárhattam másokhoz, Csoóri Sanyihoz és Lányi Gyurihoz is órára. Később elvégeztem a népzene szakot Nyíregyházán, majd a Zeneakadémiára is jelentkeztem az akkor beinduló mesterképzésre. Nagyon jó kis társaság jött itt össze. Mi voltunk az országban az elsők, akik népzeneből mesterképzésen, egyetemi szinten diplomáztunk. Ekkor már Óbudán tanítottam, és itt volt a tanítási gyakorlat helyszíne is. Hozzám jöttek a csoporttársaim tanítási gyakorlatra. A sors különös fintora, hogy Ökrös Csabi ugyanabba az iskolába, majdnem ugyanabba a terembe jött hozzám tanítási gyakorlatra, ahol korábban engem tanított.

Egy kicsit visszaugorva az időben: 2009 táján indult az egyetemi szintű népzenei képzés a Zeneakadémián, és mert ez nappali képzés volt, nehézkes lett volna Szombathelyről feljárnom. Foglalkoztatott a gondolat, hogy Budapesten vagy környékén kellene tanári állást keresnem. Pont a mesterszak indulása miatt Jánosi Andrásnak, aki a Zeneakadémián oktatótt, megnőtt az egyetemi óraszám, és már nem tudott teljes állásban, csak fél állásban tanítani Óbudán. A másik felét átengedte nekem. Máig nagyon hálás vagyok neki ezért. Remek tanári közösségbe csöppentem. András kivül volt mesterem, Virágvölgyi Márta is itt tanított már (Budafok mellett). Rajtuk kívül még Szabó Adriennel és Turi Andrissal alkottuk a vonós tanszakot. Később Adrienn helyett Csernók Klári került ide, aki

szintén Virágvölgyi-tanítvány. Azóta Klárinak gyermeke született, és helyetteseként Kuczera Barbara és Soós Csaba látja el a munkáját. Csabinak is erős a kötődése az iskolához, gyerekkorában itt tanult muzsikálni. Két éve újra van bőgőtanárunk. Tavaly Domonkos Balázs tanított itt, akivel jó pár évet muzsikáltunk együtt, idén pedig Kerékgyártó Gergely tanítja ezt a hangszerrel, aki a Zeneakadémián csoporttársam volt.

Változott valami azzal, hogy a Nagyszombat utcából a Mókus utcába költözött az iskola?

2 éve még a Nagyszombat utcában volt az iskola, ami meglehetősen szűkös volt, de talán éppen ettől nagyon családias is. Ha kimentünk a folyosóra, akkor biztos, hogy valami nagy beszélgetésbe csöppentünk. Akkoriban mondtam is a tanítványaimnak, hogy ne engedjenek ki a teremből, mert ha kimegyek, akkor kint is ragadok legalább negyed órára. Ilyen szempontból nagyon jó volt az a hely, de tanítani sokkal jobban lehet a mostani önálló épületben – itt nincs akkora áthallás a termek között, és lakók sincsenek, akiket zavarna a muzsikálás és a gyakorlás. Már teszteltük a helyet, multság helyszínének is ideális.

Csodálatos dolog olyan emberek között dolgozni, akiktől még mindig rengeteget tanulhatok. Nagyon sokak jelent az együttlét a nagy öregekkel (ez csak a bölcsességre vonatkozik, nem a korra) – akár Kobzos Kiss Tamással, Budai Ilonkával, Fábián Évikével, Juhász Zolival, akár Balogh Sanyival, vagy éppen Szabó Zolival, Borsi Ferivel, Jakab Csongorral..., nem is sorolom tovább, hátha valaki kimarad. Az ő jelenlétük, kisugárzásuk nagymértékben meghatározza az iskola légkörét. De ugyan ez vonatkozik a „kiszolgáló” személyzetre is. A pedellusunk, mindenki Zoli bácsija is nagymértékben meghatározza az iskola barátságos, családias hangulatát. A gyerekek közül sokan már szinte, mint a pótnagypapájukra tekintenek. Nála minden tanév végén összejövünk Budajenőn egy jó kis kerti parti-ra. Az „irodai szekció” is nagyon sokat hozzátesz az iskola munkájához, rengeteg terhet levesznek a vállunkról, bármikor fordulhatunk hozzájuk. Gelencsér Ági igazgatóhelyettes viszi a hátán az intézményt, mindent kihajt az iskolának, és személy szerint nekünk, tanároknak is. Kobzos Kiss Tamás igazgatónk ilyen biztos háttérrel, a mindennapi teendők nagy részétől megszabadulva nagyszerű szellemiséggel vezethette az iskolát. És úgy tűnik utóda, Szerényi Béla is hasonlóan viszi tovább a dolgokat. A fiatalabb énekesek is nagyon nagy tudásúak, akár Raksányi Bogira, akár a most helyette tanító Köles Évire gondolok. De mindenki hozzátesz a munkájával a takarítónőktől a karbantartóig ahhoz, hogy az iskola ilyen

magas színvonalon működjön. Jellemző, hogy még az informatikusunk, Gyenes Tamás is nemrég kapott két magas rangú díjat hangszerkészítő és fafaragó tevékenységéért. Itt szinte mindenki szoros szállal kötődik a népművészethez, az része a mindennapjainak.

Milyenek a tanítványok?

A diákság összetétele nagyban megváltozott, hiszen amíg nem volt ez a korhatár-szabályozás, addig nagyon sok felnőtt tanult itt (én is főiskola után jártam ide), bár most is nagyon vegyes a társaság. Én nagyon élvezem ezt a változatosságot. Egész más egy kisgyermeket bevezetni a népzene világába, mint egy középiskolást, vagy egy egyetemistát tanítani. Mind-egyiknek megvan a maga szépsége.

Életben tartható a népi kultúra a mai társadalmi viszonyok között?

Úgy, ahogy ez régen volt, biztos, hogy nem lehet, de ez az elvárosiasodott hagyomány is nagyon nagy értéket képvisel: itt a fővárosban gyakorlatilag minden estére jut egy-egy táncház, egyre terjed a folk-kocsma jelenség is. Ráadásul ez a színvonalat is nagymértékben emeli. Aki rendszeresen zenél ilyen helyeken, annak alaposan fel kell készülnie. Ide nem elég egy-két órás repertoár. Mindig örültem a tanítványaim különböző versenyeken elért eredményeinek, de úgy érzem, akkor végeztem a legjobban a dolgom, ha látom, hogy ilyen helyzetekben is helyt tudnak állni, hogy nem csak a tudásuk van meg, hanem élük is a hagyományt. Az is optimizmusra ad okot, hogy a falvakba is kezd visszaszivárogni ez a kultúra. Több ilyen faluba is járok rendszeresen tanítani, muzsikálni. Az egyik ilyen falu Karád, ahol gazdag hagyománya van a népzene, néptáncnak, Kodály is gyűjtött itt, a mai napig a fél falu táncol, énekel, hímez. Vagy Szentgál, ahol szintén nagyszerű a néptáncos közösség. De említhetném ugyanígy Litért, vagy Gencsapátit is... Persze ezek a kisebb közösségek is csak akkor tudnak jól működni, ha van egy-két olyan karizmatikus egyéniség, aki köré odagyűlnek az emberek. Egyik nagyon szép példája még ennek Pusztina Moldvában. Itt még bizonyos fokig megvan az élő hagyomány, de a fiatalok már nem a hagyományos módon, hanem szervezett formában tanulják vissza ezt az ottani Magyar Házban. Ennek mi is részesei lehettünk jó pár évig. Úgy tűnt, hogy a gyerekeket tanítani járunk oda a nyári táborokba, de utólag mindig rájöttem, hogy mi sokkal többet tanultunk ott, sokkal többet kaptunk, mint amit adni tudtunk.

KERÉKGYÁRTÓ GERGELY

KÓKA ROZÁLIA, FÁBIÁN ÉVA ÉS A NÖVENDEKEK

VIRÁGVÖLGYI MÁRTA ÉS NÖVENDEKEI

LEGEZA MÁRTON

In memoriam

Jakab Mihály

(1924 – 1992)

Jakab Mihály az Óbudai Népzenei Iskola közvetlen elődjének az Óbudai Állami Zeneiskola Népzenei Tagozatának egyik alapítója, hosszantartó súlyos betegség és szenvedés után elhunyt.

Életét a népdal, a népzene, a népi értékek felkutatásának szentelte.

A népdal elkötelezettje volt gyermekkorától, először ösztönösen, a környezet, szülővárosában, Szatmárnémetiben és környékén élő nagyszámú rokonsága révén, majd a cserkészmozgalomban egyre tudatosabban. Énekelte, gyűjtötte szűkebb és tágabb környezetének népdalait, népi játékeit, olyan alaposan és eredménnyel, hogy 18 éves korában a cserkészvezetők felkérésére a leventéknek már népdalokat tanít.

Később a Sárospataki Népfőiskolára kerül, ahol szintén népdalt tanít. Még Sárospatakon megismerkedik Molnár Istvánnal a néptánc „ősatyjával”, aki meghívja a siófoki Népfőiskolára népdalt és citerát tanítani.

1950-ben, amikor megalakult az Állami Népi Együttes, az alapító Csenki Imre meghívására az együttes tagja lesz. Régi népi, hangszereket kobozt, töröksípöt, tekerőlantot, citerát készít a zenekar számára.

1955 után más területen dolgozik. Kapcsolata a zenével a Vass Lajos irányította Vasas énekkarban folytatódik.

1970-72 között Mongóliai tartózkodása alatt több órányi mongol népzeneét gyűjt, melyet az MTA Népzene kutató Osztályának, Vargyas Lajosnak átad.

1976-tól Till Ottó és Béres János felkérésére bekapcsolódik az Óbudai Zeneiskola Népihangszeres Tagozatának kialakításába. Megalakítója a citera tanszagnak. Egy újszerű, igényesebb citerajátékot kezd el tanítani, sok gondot fordítva arra, hogy a citera igazi hangszer, jó minőségű, pontosan, tisztára hangolt legyen.

A Népihangszeres Tagozatot növendékeivel több alkalommal is kiemelkedően képviseli;

- 1977. március: a Föv. Áll. Zeneiskolák központi hangversenye a Zeneakadémia nagytermében.
- 1978. április: Országos Úttörő Népzenei Találkozó Berettyóújfaluban,
- 1984. február: a Föv. Áll. Zeneiskolák központi hangversenye a Pesti Vigadóban,
- 1984. május: Alba Regia kamarazenei találkozó Székesfehérváron.

A Béres János által szerkesztett Népi Hangszerek állami zeneiskolai nevelési és oktatási tervében a citera tantervnek a szerzője. A megkezdett citera iskoláját betegsége miatt már nem tudta befejezni, de így is nagyon sok fővárosi és vidéki citeratanítással foglalkozni kívánó embernek nyújtott szakmai segítséget.

Zeneiskolai tevékenységében kidolgozta a gyerekek számára a népi hangszerek készítésének (tan)tervét is, amely azonban akkor anyagi okokból nem tudott megvalósulni.

Tanárként nagyon sok tanítványával szeretett meg a népzenet és segített abban, hogy később amatőrként vagy magasabb szinten is tovább műveljék. mint pl. Kemény Sára, Pataki István, Thüringer Tibor, vagy tanárként Havasréti Pálnak és Lányi Györgynek, utóbbiak később az iskola tanáraivá is váltak.

1983-ban, második infarktusa után nyugdíjba megy, de egy évig fele óraszámban még tanít az iskolában.

Új lakóhelyén, Mogyoródon még elkezdett tanítani gyerekeket és vezetője lett a mogyoródi Népdalkörnek, akik három arany fokozatú minősítés után a kiváló fokozatot is elérték. Többször szerepeltek a Rádióban is. Sajnos az egyre súlyosabbá váló betegsége és végül halála nem engedi, hogy az általa kiemelkedő jelentőségű. népzenei „ügyet” tovább szolgálja.

(Az óbudai Népzenei Iskola archívumából)

1981-ben kerültem Óbudára hegedűt tanítani a III. kerületi Zeneiskola népzenei tagozatára. A Mókus utcai Általános Iskolában volt a Zeneiskola központja. Az első emeleten volt az igazgatóság, és tanításra használhattunk néhány tantermet, de az oktatás, ahogyan más kerületi zeneiskolák esetében is – részben azért, hogy a gyerekeknek ne kelljen utazgatni – ki volt helyezve több általános iskolába.

Nem nagyon volt előzménye

BESZÉLGETÉS JÁNOSI ANDRÁSSAL

Béres János alapította a népzenei tagozatot és akkoriban kieszközölte a bővítést. Ezekben az években felfelé ívelt a Táncházmozgalom, s ez hozzájárulhatott az ideához, hogy a vonós irányt is érdemes lenne tanrendbe emelni. Kézenfekvő volt, hogy először a legismertebb zenészeket kéri fel. Amennyire én tudom, először Halmos Bélát keresték meg, de Bélának akkor annyi dolga volt, hogy már csak ezért sem vállalhatta a kööttséget. Ugyanígy Sipos Mihályt, a Muzsikás prímását is „megkörnyékezték”, de ő sem állt kötélnek. Ha jól tudom, ebben a helyzetben került rám a választás, hiszen annak idején a Muzsikás után a Jánosi együttes volt a következő autentikus népzenei játszó együttes, ami megalakult. Én sem a csábító fizetés miatt vállaltam el, hanem mert izgattott a népzene előadásmódja, amiről – jóval később – könyvet is írtam. Arra számítottam, hogy a tanítás kapcsán mélyebben megismerhetem az általam preferált népi előadásmódot. Úgy gondoltam, hogy a tanítás kapcsán tisztázhatom magamban az addig tisztázatlan kérdéseket. Azokban az időkben még más volt a diákság összetétele, hiszen a szülők nem szívesen vitték volna a gyerekeket olyan oktatásra, aminek nem látszott a kifizetési lehetősége. Akkoriban főleg fiatal felnőttek, táncházas fiatalok, népzenerajongók jöttek tanulni az alapfokú képzésbe, s velük sokat beszélgettünk a népzene szépségéről, előadásmódjának jellegzetességeiről és arról, hogy hogyan is tanulhatjuk meg ezeket. Fontos volt beszélni minderről, hiszen olyasmibe fogtunk bele, aminek nem nagyon volt előzménye.

Ezek szerint nem nagyon volt előképe annak, ahogyan és amit tanítani kellene...

Egy teljesen új oktatási metódust kellett kialakítani, hiszen elsőre az sem volt tisztázott, hogy mit kellene oktatni... Ha csak a dallamot próbáljuk megtanítani, akkor az nem fog úgy szólni, ahogy szeretnénk, de vajon kell-e nekünk úgy játszani, ahogy az autentikus felvételeken szól a hangszer? A korábbi, népzeneihez kötődő mozgalmak csak alapanyagként használták a falusi emberek zenéjét, s a művelt városi zenészek azt megpróbálták „megszépíteni”. Persze, ez csak egy volt a sok irány és lehetőség közül, hiszen ha visszanyúlunk Bartók Béláig, akkor mást is tanulhatunk: a népi előadóktól felszedett tudást ő még zongoraműveink előadásába is belecsempészte. Márpedig, ha ezt Bartók így csinálta, akkor talán nem feltétlenül szükséges a klasszikus zenei előadásmóddhoz hozzáigazítani a népzene előadásmódját!

Halmos Béla volt az, aki elsőként diadalra tudta vinni a hegedűjáték autentikus megszólaltatását. Halmos esetenként olyan, szinte eszelős, „blues-os” hangzással volt képes játszani, amire egy klasszikus muzsikus nem lett volna hajlandó, illetve képtelen lett volna. Halmos Béla felismerte, hogy kicsoda effektus-értéke van annak, ahogyan egy-egy hang recsegve-ropogva szólal meg. Kikristályosodott, hogy népi hegedülést klasszikus oldalról megközelíteni ugyanúgy zsákutca, mintha a cigányzene felől próbálkoznánk.

Zenei eszmélésünknek fontos mozzanata volt, amikor hetvenes években egy nemzetközi folklór-konferencia alkalmából megjelent a Hungarian Folk Music című hanglemezt amely csupa eredeti népzenei hangfelvételt tartalmazott, köztük néhányat Lajtha László széki gyűjtéséből. Az addig számunkra ismeretlen felvételek szinte revelációként hangzottak. Megdöbbenő volt a felismerés, hogy lehet másként, sokkal ritmikusabban, energikusabban is játszani a vonós hangszereken! A szívemnek kedves másfajta, autentikus hangzást viszonylag gyorsan elsajátítottam, Széken mesteremtől, Dobos Károly bácsitól sok mindent megtanultam... de megmagyarázni akkor még nem tudtam. Nem ismerem a miérteket.

Óbudán, tanítás közben mindig kéznél volt a jegyzetfüzetem, s ha belekezdtem az előadásmód valamely jellegzetességének megtanításába, mindjárt feljegyeztem annak tanításával kapcsolatos friss tapasztalataimat. Később a gyakorlat döntötte el, hogy mi az, ami sikerrel kecsegtet. Nyilvánvalóvá vált, hogy a tanulandó népzenei dallamanyagot kell minél jobban megismerni és hallás után megtanulni, mert a népzene változatos ritmusvilágát, intonációs jellegzetességeit kottával leírni nemigen lehet, a kotta csak emlékeztetőül szolgálhat. Ezt ma talán már mindenki érti. Az élő muzsikában, a kottairás lehetőségeihez alakított ritmikai gondolkodás használhatatlan. Volt olyan tanítványom, aki kitűnően játszott Paganini darabokat, de három év sem volt elég arra, hogy ráérezzen a nyelvünk ritmikáját idéző szabad beszédszerű előadásra.

Mire tanított meg az óbudai tanítás?

A tanítás közben megszerzett tapasztalatok további kérdéseket vetettek fel, hiszen hihetetlenül sokszínű társaság számára kellett tananyagot összeállítani... volt, aki évekig tanult klasszikus zenét, tehetséges volt, de abbahagyta, s volt olyan is, aki még sosem nyúlt hangszerhez. Ráadásul a korosztály is meglehetősen széles sávban mozgott. Ilyen para-

méterek alapján írtam meg azt a tantervet, amit később a minisztérium is elfogadott... s amit legnagyobb sajnálatom ellenére egészen kevesen használnak.

Furcsa, hogy a rendszerváltást megelőző időben ilyen alapfokú népzenei bázist lehetett építeni. Utólag minek tulajdonítod a sikert?

Azt hiszem, viszonylag kevés szó esik arról, hogy Till Ottónak, mint a III. kerületi Zeneiskola igazgatójának mekkora szerepe volt abban, hogy a népzenei tagozat egyáltalán létrejöhetett. Ma is úgy gondolom, hogy akkoriban nagyon kevés ennyire széles látókörű intézményvezető tevékenykedett az országban. Olyan kísérletezésre adta áldását, amire kevesen fogadtak volna: mi, akkor még diploma nélküli népzeneészek kaptunk lehetőséget arra, hogy a népzene tanításával, taníthatóságával, illetve ennek módszereivel kísérletezhessünk. Az igazgató úr gyakran benézett az órákra, és volt olyan is, hogy beszállt egy-egy bonyolultnak tűnő ritmusgyakorlat kipróbálásába. Sok fiatal is megirigyelhette volna azt a nyitottságot, ami benne megvolt.

Az Óbudai Népzenei Iskola, ahol mai napig is tanítok teremtette meg az alapot ahhoz, hogy ma a Zeneakadémia Népzene Tanszékén taníthassam a hegedűsöket. A Zeneakadémiai képzés számára készített tantervnek is az Óbudai Népzenei Iskolában szerzett több, mint három évtizedes tapasztalat az alapja.

BALOGH SÁNDOR

HEFELLE KATALIN

SZERÉNYI BÉLA

RAKSÁNYI BOGLÁRKA ÉS SZERÉNYI BÉLA

Én akkor kerültem ide tanulni, amikor Csoóri Sanyi kezdett tanítani. Ki is jártam a négy évig tartó du-da-kurzust. Aztán telt-múlt az idő, és a kilencvenes évek elején Kobzos Kiss Tamás hívott meg, hogy tanítsak furulyát az Óbudai Népzenei Iskolában, és ez azóta is tart töretlenül.

*Az átadás módja
nem autentikus*

BESZÉLGETÉS JUHÁSZ ZOLTÁNNAL

Milyen pedagógiai tapasztalat állt mögötted?

Az én életemben az itteni tanítás előzményét főleg az Egyszólam táborkok adták. Ezért aztán nem mondhatom, hogy idegen lett volna tőlem a feladat, ráadásul már volt annyi tapasztalatom addigra, ami alapján biztosan állíthattam, hogy szeretek tanítani.

Milyen tanrend szerint, milyen módszerekkel lehetett furulyát tanítani?

A Hagyományok Háza elődjénél, Eredics Gábor kitalálta, hogy készüljenek kísérleti hangszer iskolák. Engem kért fel a kísérleti furulyaiskola megírására, párhuzamosan Dévai Jancsival. Az enyém volt a Székelyföldi furulyaiskola, amit Olsvai Imre lektorált. Abban túlnyomóan saját gyűjtések voltak, és legalább nagyjából áttekintő képet adtak a furulyásokról. Aztán folytatásként született egy Gyimesi-, majd egy Dunántúli furulyaiskola. Közben megismerhettem Pál Pista bácsit és Kukucska Ernőt, a két nagy nógrádi pásztorzenészt. Róluk már nem iskolát csináltam. Amit Kukucska Ernőtől a halála előtti rövid időben gyűjteni tudtunk, abból egy kis könyvecske készült, Pista bácsiról pedig Az utolsó dudás címmel zenei monográfia. Közben lehetőség volt arra, hogy lemezeket is kiadjunk, s bár nincs hozzájuk kottás lejegyzés, a szándék ebben az esetben is az, hogy lehessen tanulni belőlük a bálványosváraljai, szásznyíresi furulyásoktól, a gyimesiektől és a székiektől.

Mi az, amit az iskola adott Neked?

Az iskola nem csak azt bizonyította be számomra, hogy tanítani mennyire jó, de azt is, hogy a megszerzett tudást tovább kell adnunk, mert ha nem tanítunk, az visszaélés a helyzettel. A mesterek – mármint a pásztorok, parasztok – olyan önzetlenül adják át, hogy azzal példát is mutatnak nekünk. Ez nem csak ömlengés és erkölcsi szósz, hanem e mögött tartalom van: a hagyományos műveltségben élő emberek a tudásukat kapott dolognak tartják, s nem a sajátjuknak. Nem tulajdonként, hanem közös örökségként kezelik. Ezért tudtuk olyan könnyen rögzíteni ezeket a dolgokat. Ez viszont kötelezettséget ró ránk, ráadásul egyre nagyobb a felelősségünk, ahogy az öregek elmennek. Persze, az megint egy furcsa helyzet, hogy nekünk ezt intézményben kell továbbadnunk.

Mennyire fogékonyak a mai gyerekek?

A diákjaink nagyon sokfélék, ami közös bennük, hogy ide senkit nem rángatnak a fülénél fogva, hiszen ez nem kínál karriert. Önszántukból jönnek a gyerekek és az idősebbek is. Mivel pedig az érdeklődés hozza ide őket, ezért aztán nagyon könnyű tanítani, hiszen nem csak ellenállás nincsen, de óriási nyitottság van. (Persze ezen belül aztán vannak ügyesek és kevésbé ügyesek.) Mivel főállásban mérnökként dolgozom, ezért én itt, az iskolában mindig időzavarban vagyok. Viszont még senkit nem küldtem el, ebből következőleg csoportos órákat tartok, aminek van előnye és varázsa, de van hátránya is. A csoportos órák keretei között viszonylag könnyű elérni, hogy az, ami együtt megszólal, már lényegében az legyen, amit meg kell tanulniuk. Ez azért érdekes, mert egyenként még nem tudnák megcsinálni, de egy közös zenélésben már megmutatkozik valami, és a jó megoldások tapadnak meg a fülekben. Aztán, hogy utána otthon ki mennyire „mászik bele”, az egyéni dolgoktól függ.

Itt fordítva történik a tanulás, mint a hagyományos életben. Ott beleszületett az ember egy kultúrába, és az ott közvetített tudást együttműködés kapcsán szedte föl. Annak az életnek részét képezte a műveltség, ami azt az életet rendezi, megszépíti. Így áll talpán a dolog. Itt, az iskolában pedig egy egészen másfajta életből érkeznek az emberek, s már csak a népi kultúra csúcsteljesítményeivel találkozhatnak, amiből fordítva kellene megérteni, hogy mi lehet az az élet, ami ezt létrehozta és élte. Ez szerintem a legfontosabb célja ennek az intézménynek, mert ebben a – sokszor joggal szidott – civilizált és pénzvezérelt világban elveszett az emberi élet talaja.

Van esély arra, hogy ez a kultúra és hagyomány élő maradjon?

A magyar kultúra támaszkodhat ezekre a csúcsteljesítményekre, s ez talán elég lesz ahhoz, hogy egy olyan világszemlélet születhessen, amiben-amivel lehet élni. Persze, ezt fel fogjuk ismerni, mert akkor a magyar népi kultúrát megint elkezdjük értékén kezelni és használni az emberek.

Mihez lehet – kell-e bármihez – kezdeni az itt megszerzett tudással?

A tanítványaim közül sokan vannak, akik valamilyen szempontból kiemelkedők. Sokan bravúrosan furulyáztak, és mégsem a népzenei pályát választották. Dóra Áron például kamaszként kíváncsisággal telve érkezett, és ma már furulyatanár. Meg persze nem hagyhatom ki a saját gyerekeimet sem, hiszen nálunk a hagyományos modell magától kezdett működni, egyszerűen attól, hogy nekem volt egy ilyen „fejlövés”. Amikor lehetett, vittem magammal őket Gyimesbe és gyakorlatilag minden-hová. Ragadt rájuk ez a műveltség. Réka a zeneakadémián tanít, Dénes

pedig ezer más helyen. Ők ketten aktívan foglalkoznak népzenevel, de a másik három gyerekem is érti, ismeri és használja a népzeneét.

Jól érzem, hogy nem vagy maradéktalanul elégedett a külső hatások miatt változó struktúrákkal?

A népzene oktatás kapcsán van egy erős dilemmám. Létezik egy olyan tudás, ami hangsúlyozottan nem iskolában adódott át, hanem az élet normális keretei között. Most viszont iskolákat kell működtetnünk azért, hogy örökítsük ezt a tudást. Azt szeretnénk, hogy a tudás autentikus legyen, s közben az átadás módja nem autentikus. Viszont a tudásnak eleme az átadás módja is... Vannak, akik képesek átadni ezt a tudást, de nem rendelkeznek papírral, a világ pedig arra felé halad, hogy ezeken az embereken is diplomát kellene számon kérni. Persze, elismerem, hogy a mai világban ez így működik, de nagyon-nagyon fontos, hogy ne váljon merevvé ez a rendszer, mert akkor a legfontosabb tudásközvetítőket zárjuk ki.

HÖLCZL CSILLA

GELENCSÉR ÁGNES

A hetvenes évek közepén indította be Béres János – a Minisztérium alapító okiratával, mint Óbudai Népművészeti Iskola – a népzeneoktatást Óbudán. Till Ottó segítette zeneiskolája épületével a kezdeményezést. 1975-ben indult a citera és furulya tanszak, majd 1977-ben lett Csoóri Sanyi a duda tanszak tanára, én pedig a növendéke. Húsz éves voltam és nem csak tanultam, de a toborzásban is segítettem: kerestük, hogy ki akar dudálni, tekerőzni...

Aztán megkezdte működését a vonós tanszak, amit szintén Csoóri Sanyi vezetett. A tanulók szívesen jöttek az iskolába, újabb státuszok kellettek, így érkezett meg Jánosi Andris, majd Ökrös Csaba is. A kontrát és a bőgőt is Sanyi tanította eleinte, aztán itt is nőtt a tanulók létszáma, Béres János újabb státuszokat szerzett, így bővíthetett a tanári kar is.

Az Óbudai Népzenei Iskola volt az alma mater

BESZÉLGETÉS LÁNYI GYÖRGGYEL

Ez volt a legendás Zichy kastélyos időszak?

Abban az időben az óbudai Zichy kastély első emeletén, az egyik sarokban lévő kis teremben voltak az óráink. Ott faragtuk a nádat a dudához, ott tekerőztünk, ott kontráztunk... Én például csak a vécében tudtam gyakorolni a dudával. Mai napig emlékszem, hogy a piszoár belsejében kilenc lyuk volt körben és egy középen. Gyakorlás közben az volt a felvetésem, hogy ha valamit tízszer el tudok játszani hibátlanul, akkor azt már tudom. Persze, ha a nyolcadiknál elrontottam, akkor előlről kellett kezdenem. A piszoár lyukai azért voltak praktikusak, mert így nem kellett számolnom, a lyukakat nézve tudtam, hogy hányadiknál tartok... Talán ebből is érezhető, hogy milyen körülmények voltak, s az is, hogy ezek nem tudtak zavarni minket.

Aztán tanítványból tanár lettél. Ez hogy történt?

A duda mellett kontrázni is tanultam. Azokban az időkben éjjel-nappal együtt voltam Csoóri Sanyival, tanítómesteremmel, így merülhetett fel, hogy ajánlására, Béres János megbízott a duda és kontra tanszak vezetésével. Aztán Sanyi annyira elmélyedt a vonós zenekarok együtt muzsikálásának törvényeiben, tanításában, hogy magas színvonalú vonós csapatok kerültek ki onnan. 2002-ig tanítottam az iskolában.

Amikor beindult a Nyíregyházi Főiskolán az ének-zene, népzene szak, akkor Béres János engem is kapacitált, hogy jelentkezsem. Nem nagyon akartam, de amikor tanítani kértek fel a Főiskolára, papírom pedig nem volt, jelentkeztem tanulónak. Oda másfél évig jártam. Keserves volt, hiszen népzene akartam tanulni, de egy év alatt egyetlen egyszer volt ott Olsvai Imre bácsi népzene órát tartani. Viszont tanítottak nekünk mindent a magánénektől, a partitúra olvasáson keresztül, a zongorázáson át a karvezetésig. Persze, ezek fontosak egy zenésznek, de én nem ezért mentem oda! Nem arra voltak kíváncsiak, hogy mit tudunk, ráadásul nem dudára, vagy kontrára adott volna szakképesítést az iskola. Akkoriban rengeteget turnéztunk a Tékával, otthon vártak gyermekeim, családom, értelmetlennek találtam az egészet. Otthagytam a nyíregyházi képzést, és eldöntöttem, ha ez az ára annak, hogy tanár lehessenek, akkor nem leszek. Később aztán más vonalon megkaptam a hivatalos papírt arról, hogy alapfokú művészeti iskolában taníthatok népzene.

Milyen volt egy ilyen szó szerint is páratlan intézmény tanárának lenni?

A népzenei iskola szellemisége egészen páratlan volt már akkoriban is, és ennek köszönhetően a hírünk is terjedt. A világ minden tájáról jöttek megnézni azt a műhelymunkát, ami az alapoktól kezdve az anyanyelvi népzeneoktatás volt. Ez a módszer akkor nem létezett Magyarországon, ezt mi is az öreg zenészmesterektől tanultuk Erdély különböző falvaiban. Persze, volt akkoriban is szolfézsoktatás, de – utólag talán elmondhatom – nem volt súlya, a szolfézs inkább csak elriasztotta a tanulókat.

A hátsó termek és mellékhelyiségek után a Nagyszombat utca...

A Nagyszombat utca a korábbi helyzethez képest maga a Kánaán volt. Szintén Béres János járta ki, hogy az Önkormányzat biztosított egy épületet, ahol már önállóan dolgozhattunk. Kiharcolta, hogy hangszereket, bútort, szőnyeget, és mindent vehettünk, ami kellett. Volt egy nagy

terem, ahol koncertet is lehetett adni, és majdnem mindenkinek volt önálló terme.

Később másfele vitt az utad...

A szabályzás változása és egyéb hatások komoly átalakulást hoztak, s követelmény lett, hogy csak képesítéssel lehet tanítani. Akkor alapítottuk Béres János vezetésével az Ürömi József Nádor Művészeti Iskolát, ami az ottani általános iskolához kötődött. Csoóri Sanyival és Havasréti Palival kezdtünk ott tanítani, én pedig mellette már tíz éve tanítottam az Óbudai Waldorf Iskolában is. Végül úgy döntöttem, hogy nekem elég, ha a Waldorfban tanítok, hiszen itt a Rudolf Steiner által kidolgozott metodikát párosították a magyar léleknek könnyebben befogadható magyar hagyományokkal, ünnepekörökkel, e szerint működik a mai napig is. Az Óbudai Waldorf Iskolában sok pici gyerekkel sikerült megismeretnem a magyar népzene, azt a kiapadhatatlan tiszta forrást, amit remélem felnőtt korukban is használni fognak. Megalakítottam a Magonc együttest, ami már lassan tizenöt éve működik, több mint százfős, hét-tíz éves gyerekből áll, örömmel és szeretettel muzsikálnak.

Tehát sikerült a tapasztalataidat nem csak az Óbudai Népzenei Iskolában kamatoztatni, hanem további iskolákban is népszerűsíteni a magyar népzene anyanyelvi oktatását, elterjesztését?

Persze, az Óbudai Népzenei Iskola volt az alma mater, ahonnan több száz növendék került ki. Az ott elvégzett munka legalább kétszáz együttes megalakulásához teremtette meg az alapot. Jelenleg egyetlen van a magyar népzene, ehhez is sok növendékünk járult hozzá, sokan az egyetem tanárai. Egyik növendémem, például Horsa István jelenleg ugyanezt az anyanyelvi zeneoktatást képviseli Komáromban, az Ördögös Népzene tanodában.*

Nekünk arra kellene odafigyelnünk, hogy ez a módszer még jobban elterjedjen és biztosítsa az élő népzene anyanyelvi szintű továbbélését.

* <http://www.nepzenetanoda.hu>

Pomázon nőttem fel, és a legjobb barátom – most már zenésztársam is – Németh Andris tekerőzni tanult Szerényi Bélánál (én abban az időben fuvoláztam). Tudtam, hogy Andris valami furcsa hangszerrel foglalkozik, de nem is tudtam pontosan, hogy mi ez. Aztán egy év végi vizsgahangversenyen hallottam játszani, és elbűvölt, hogy mennyire élő az, amit előadott. Annyira megfogott a hangszer átütő és erőteljes, régies hangulatot sugárzó hangja, hogy úgy döntöttem, én is játszani akarok.

Máig tartó barátságok születtek

BESZÉLGETÉS LEGEZA MÁRTONNAL

Szerényi Béla nagyjából egy évtizeddel előttünk született, s atyai jó barátként tanított minket évekig. A hangszeren keresztül jutottam el aztán a népzeneig, amiről addig csak az énekórás-zongorás „Érik a szőlő” jutott eszembe. Kiderült, hogy van olyan közeg, amiben a népzene tényleg él. Bélának köszönhetően feltárult ez a világ és kapcsolatba kerültem más muzsikussal, a jártuk a táncházakat, s nagyon gyorsan zenésztárs lehettem, aki koncerteken is felléphetett.

Mikor kerültél közvetlen kapcsolatba az Óbudai Népzenei Iskolával?

A pomázi zeneiskola diákja voltam, az Óbudai Népzenei Iskolával az volt az első élményem, amikor tanárként megjelentem egy tanévnyitó értekezleten 2004-ben. Persze, tudtam, hogy létezik, és tudtam, hogy egy legendás hely, a tanárok némelyikével – Lányi Gyurival, Havasréti Pállal, Juhász Zolival – korábban is volt személyes kapcsolat, sokat hallottam Kobzos Kiss Tamásról is.

Mit kaptál a Nagyszombat utcától?

A népzene, mint műfaj egyik nagyszerűsége, hogy azok, akik a legnagyobb „sztárok” a zenében, azokkal személyes kapcsolatba kerülhetünk. Akiknek a felvételeit otthon hallgatom, akikről hallom az anekdotákat, azok rögtön ott vannak körülöttem és kötetlenül, bármiről beszélgethetek velük. Tamás jó apaként fogta össze az egész tanári kart, Fábián Évike tyúkanyóként fogadott a szárnyai alá... Ebben a tantestületben azt tapasztalhattam meg, milyen az, ha nem csak tanárok, de barátok is azok, akiket egy helyre rendelt a Jóisten. Aki tanított már máshol, az tudja, hogy ez nem magától értetődő.

Mi az, amit tanárként tanultál?

Főleg az erősödött meg bennem, ill. alkalmaztam tudatosan, amit Szerényi Bélától tanultam Pomázon, de mert ő is óbudai diák volt, ezért tekinthető Óbuda kisugárzásának is. Ez nem az a tanár-diák kapcsolat, ami a legtöbb esetben a hagyományos iskolákban, vagy a klasszikus zeneoktatásban megvalósul. Ami a tanításban csodálatos, az egy ember-ember viszony, amit nagyon kevés intézményben lehet élővé tenni. A gyerekek is görcsök nélkül, barátokként jöttek. Nekem is voltak Bélával olyan óráim, amikor alig zenéltünk, viszont sokat beszélgettünk, lehet, hogy olyankor tanultam az igazán fontos dolgokat. Jó volt ezt tanítás közben is megtapasztalni.

Máig tartó barátságok születtek, több tanítványom mára fiatal felnőtt, akivel tartjuk a kapcsolatot.

Aztán elköltöztél Tihanyba, és vitted magaddal az óbudai szellemiséget...

Amikor 2011 őszén Tihanyba költöztem a feleségemmel és a kisfiammal (akinek azóta két húga is született...), akkor még hetente egy napot visszajártam Óbudára, s az volt a szándékom, hogy ezt így hosszú távon fenntartom. Közben Keszthelyen kezdtem tanítani egy általános iskolában, ahol el tudták fogadni, hogy hetente egy napot Budapesten töltök. Sajnos úgy alakult, hogy a tanítványaim közül többen is voltak, akik pont azon a napon nem tudtak járni, amikor én Óbudán voltam. Amikor láttam, hogy ez így nem működik, akkor ezt jeleztem Kobzos Kiss Tamásnak, és Szerényi Béla vette át a helyemet. (Ami azért is érdekes, mert 2004-ben úgy kerültem az iskolába, hogy Béla nem tudta vállalni a tanítást, és engem ajánlott.)

A Balaton-felvidéken végzett tevékenységed óhatatlanul is Óbudán gyökerezik. Mit találtál azon a tájon?

Keszthelyen, a Család Általános Iskolában tanítok, ez a hely nem ismeretlen az óbudai tanárok előtt. Ez egy kis létszámú és családias hangulatú intézmény, ahol magyar-történelem szakos tanárként tanítok, és voltam már osztályfőnök is. Délutánonként tekerőt tanítok ugyanitt. Tihanyban is sikerült beindítani a népzeneoktatást, például Dóra Áron, régi óbudai diák járt furulyázni, jelenleg Juhász Dénes a furulyaoktató, Navratil Andrea is rendszeresen jön éneket tanítani. Tihanyban minden évben megendezzük a Dunántúli Bourdon Zenei Tábor, ami jelentős részben szintén az Óbudai Népzenei iskolára épít: Juhász Zolti, Németh Andris és Szerényi Béla rendszeres résztvevői. Két évvel ezelőtt Kobzos Kiss Tamás volt a tábor díszvendége. Biztosan az itt felsoroltakkal is összefügg a sikere: mára az egyik legnagyobb létszámú és legnépszerűbb népzenei táborrá nőtte ki magát.

TURI ANDRÁS ÉS A PATONAI-FIVÉREK

JUHÁSZ ZOLTÁN ÉS SZABÓ ZOLTÁN

SZABÓ ZOLTÁN

1992 szeptemberében iratkoztam be az Óbudai Népzene Iskolába, amely akkor a Nagyszombat és a Végvár utca sarkán állott, jelezve, hogy külföldre rekesztett, onnan visszaszerzett kincsről van szó, meg afféle, peremvidékre tervezett erős bástyáról. Kobzos Kiss Tamás igazgató úrnak köszönöm, hogy bár 20 évesen túlkorosnak számítottam, mégis befogadott az intézménybe.

NAGY BERCEL

Jó pillanatok

A moldvai magyarság muzsikája vonzott, meg akartam tanulni furulyából, kavalból is „élelni” a csángó táncdallamokat, énekeket. Balogh Sándor tanár úr ehhez egészen kivételes segítséget adott. Először megtanította a népi furulyázás alapjait, majd elkezdte lejegyezni a moldvai csángók táncdallamait, amelyeket a kedvünkért Maga is elsajátított. Hamar tudtomra adta, hogy a Bolya testvérek is Nála tanulnak zenét, akiket talán érdekelne a közös muzsikálás. Dani furulyázott, Matyi citerázott, ami jó alap lett a kobzolásához.

Balogh Sándor segítette a Zurgó Együttes megalakulását. Népzenei gyűjtést szerveztünk, vitt bennünket a táncháztalálkozókra, versenyekre, televíziós szereplésekre. Aztán 1993 októberében kapott 3 óra stúdió időt a Magyar Rádiótól, ahová a tanítványait invitálta meg, azaz bennünket. Így alakult meg a Zurgó Együttes, hiszen nevet kellett adni a születendő gyermeknek. Készült is vagy 3-4 szám, amelyeket Z-sítettek, vagyis bekerültek a rádió hangarchívumába, s olykor lejátszásra kerülnek.

Az első komoly szakmai sikert akkor értük el, amikor megnyertük a díósgyőri Kaláka Fesztivál amatőrök számára meghirdetett versenyét. Balogh Sanyi ötlete volt, hogy induljunk, ő készítette fel, no meg Édesanyja, aki ételt és szállást is adott számunkra a fesztivál idején, 1995 nyarán.

A közös gyűjtéseken túl, moldvai kiutazásainkat is segítette Balogh tanár úr, pl. azzal, hogy a frissen vásárolt gépkocsiját kölcsönadta, hogy négy keréken járassuk be két héten át a Bákó környéki falvakat 1996 júliusában. Egész hihetetlen most visszagondolni rá, micsoda bizalommal volt irántunk. Az első lemezünk létrejöttét is minden eszközzel támogatta. Ő volt az anyag zenei rendezője, szakmai lektora.

Amikor egy-egy új számot összeraktunk és büszkén eljátszottunk Neki, a legtöbbször mosolyogva azt mondta: „Voltak benne jó pillanatok.” Ezzel kezdte. Aztán szólt a hibákról is, hogy kijavíthatjuk. Akkor ez a mondása kissé bosszantott. Valahogy kevés volt a becsvágyamnak. Ma visszanezve, valódi életbölcsségnek tartom.

Szilveszterkor, ha rá gondolok az elmúlt tizenkét hónapra és elmondhatom, hány, de hány jó pillanat volt benne... Felderülök. Érdekes volt egy évet megint öregedni. Azokért az örömteli pillanatokért megérte.

Sok vidám percet éltünk át együtt Havasréti Pállal is, aki ugyancsak segítette szakmai irányításával és személyes közreműködésével is munkánkat. A Zurgó Együttes megalakulását követő években sokszor muzsikáltunk együtt koncerteken és táncházakban, ahogyan első lemezünkön is.

Megtisztelő számomra, hogy 2014-ben Juhász Zoltán óráit látogathattam, s így elsajátítottam néhányat Székelyföld gyönyörű dallamaiból. A muzsikálást követő jókedvű és mindig izgalmas beszélgetések tovább

formálták szemléletmódomat, a közösségről és hagyományról alkotott képemet. Beszélgetéseink egyébként jó 15-20 évvel ezelőtt kezdődtek, és remélem, még nagyon soká folytatódnak.

Tisztelt Igazgató Úr, Tisztelt Tanár Urak, köszönöm a bizalmatokat, türelmeteket, útmutatásokat, és legfőképp baráti, bajtársi segítségeket!

JÁNOSI ANDRÁS, BALOGH KÁLMÁN, TÚRI ANDRÁS ÉS KOZMA GYULA

*Elhangzott 2001. január 20-án
a Néprajzi Múzeumban.*

POKORNYI ZOLTÁN

Tíz éves az Óbudai Népzenei Iskola

Szeretettel köszöntök mindenkit, aki eljött ide ma, hogy közösen ünnepeljük az Óbudai Népzenei Iskolát, annak a 10 éves születésnapját. Nyilván kevesen vagyunk itt a teremben, akik jártunk már Rodostóban, én tavaly voltam ott, a Rákóczi Házban. Ott régi rézkarcokon lehetett látni a régi Rodostót. Akkoriban, amikor a fejedelem itt száműzetését töltötte, ez volt a falu utolsó háza, utána már csak disznóólak, rét, bokrok – a világvége volt. Tudtuk ezt amúgy is történelem, irodalomórákról. Aztán fönt szépen festett magyaros ládákra letelepedve Kobzos Kiss Tamást hallhattuk, és az ő zenéje, előadása sokkal mélyebben, sokkal elevebben, erősebben mondta el ugyanezt a keserűséget, számkivetettséget, ismert, az iskolában is tanult bujdosó-dalokat szívet összeszorító módon adott elő. Sokaknak van már hasonló élménye, nekem az igazgató úrhoz ez az élményem kötődik.

Nos, egy iskolának 10 éves jubileumát ünnepeljük, szűk baráti körben, így hosszan arról, hogy a zenei oktatás mennyire fontos, pláne Magyarországon, Kodály országában, erről beszélni nem nagyon érdemes. Művészeti oldaláról, nemzeti örökségünk, nemzeti tradíciót örökítő voltáról számos kiváló előadást, hozzáértő tudóst hallhattunk: Ismerjük agykutató véleményét is, például a kiváló Hámori professzor úr véleményét. Tanulmánya arról szól, hogy a korai gyermekkorban való zenetanulás és a matematikai képességek fejlődése későbbi iskolás korban milyen szorosan összefügg, vagy akár Pléh Csabának, a kiváló pszichológusnak, aki Kodály munkásságát elemezte a szociológiai pszichológia szemszögéből, és nagyon meggyőző bizonyítékokat hozott fel arra, hogy a kisebb korban Kodály módszer szerint zenét tanuló gyermekek összetartozása, szolidaritástudata, az életvezetési problémákkal, kábítószerekkel, csavargással stb. szemben tanúsított ellenálló képessége mennyivel nagyobb, mint a kortárs csoportok más tagjainak.

Tehát tisztában vagyunk mindazokkal az értékekkel, amelyeket a zeneoktatásunk adhat gyerekeinknek, saját magunknak, mégis egy ilyen ünnepnapon azzal tiszteljük meg magunkat, ha őszinték vagyunk és őszintén szembenézünk azzal is, hogy zeneoktatásunk a benne rejlő összes lehetőséget nem használja ki maximálisan, nem mutatja be.

Ennek nem az az oka – vagy csak kismértékben –, hogy kevés az óraszám, Ez inkább okozat, semmint ok, tünet, társadalmi értékváltozás tünete. Hogy hol keressük a gyökereit annak, hogy az elmúlt 10-20 évben bizony (szomorúan vesszük tudomásul) leértékelődött az iskolai művészetoktatás, és ezen belül az ének-zeneoktatás rangja, súlya, presztízse korántsem akkor, mint volt 15-20 évvel ezelőtt. Az egyik okot talán a versengő társadalomban kereshetjük, ahol a munkaerőpiacon a szülők,

családok, gyerekek sokkal értékesíthetőbb, direkt módon hasznos mutató képességeket nyújtó tantárgyakat részesítenek előnyben. A csökkenő gyermeklétszám miatt egymással versengő iskolák is bizony nem a művészetoktatással, zeneoktatással kívánnak vonzóvá válni, hanem idegen nyelvvel, informatikával, sok egyébvel. A művészetoktatásnak, ezen belül a zeneoktatásnak a haszna sokkal lassabban, később mutatkozik meg, sokkal stabilabb, tartósabb is ez a nyereség, de nem olyan módon váltható aprópénzre, felvételi vizsgákon, a diplomák értékében, pályakezdőként megkeresett forintokban, mint ahogyan például az informatikában vagy az idegen nyelvnél látjuk.

Nem mondom, hogy válságban van az ének-zene oktatásunk, de érzékelhető gondok. A reakcióiban, válaszaiban is számos olyan zenetanárral, pedagógussal kollégával találkoztam, aki erre az általa is érzékelt, nap mint nap látott, átélt súlycsökkenésre, presztízscsökkenésre úgy reagált, úgy válaszolt, hogy megpróbálta bebizonyítani, hogy a zenetudomány is egy komoly tudomány, abból is lehet, abból is meg lehet bukni, abból is lehet kettést, egyest szerezni, majd kikérdezzük a zeneszerzők élettrajzát, elejétől a végéig. És így éppen azt veszítette el, ami az ereje, egyedülálló lehetősége, a zenélés, a zenei tevékenység adta örömet, élményt, mással nem pótolható átélt emberséget.

Ha a gondokat szaporítjuk, érdemes szólni itt még egy dolgról, hogy a magyar társadalom struktúrája sohasem volt egységes, de ilyen látványos módon, mint manapság, talán még sohasem szakadt többfelé.

Mind a két okra én azt gondolom, orvosságot kínál a népzeneoktatás. Nem az egyedüli, de talán a leghathatósabb orvosságot. Hiszen a népzeneoktatás képes újból megajándékozni, gyerekeinket, tanítványainkat a zenélés átélésével, örömeivel, a komolyság máshoz nem hasonlítható egyszerű élményével. A népzenei kultúra képes alapot adni annak a többfelé szakadozó zenekultúrának, ami gyakran gátja a pedagógus munkájának, hiszen ma nemegyszer olyan fiataloknak kell komolyzenei építményeket bemutatni, akik ezt a világot nem ismerik, teljesen más, könnyűzenei milióból, világból jönnek, családjuk, szűkebb-tágabb környezetük csak ezt ismeri, ezt fogadja el értéként. És hogyha a pedagógus ehhez úgy közelít, hogy mindaz, amit te szeretsz, az értéktelen, édes fiam, és csak az értékes és jó, amit én tanítok az énekórán, akkor a legfontosabbat, a gyerekek elfogadását, a pedagógiai kapcsolatot, a nevelés alapját tagadja meg. Ezt hidalhatja át a kapcsolatteremtés alapja, az ösztöneinkben élő, a kollektív tudatalattiban élő, a nemzeti kultúránk tradícióiban élő népzenei kultúra, és ebből épül aztán föl akár a magas, klasszikus zenei vár, vagy akár bazilika. Tehát én úgy gondolom, hogy

napjaink pedagógiai-módszertani váltásában kulcsfontosságú szerepe van – kell, hogy legyen – a népzeneoktatásnak. Azt is mondhatnám, hogy azért jöttem el, hogy ezt elmondjam, és azért jöttem el, mert ezt gondolom, és ezzel tartozom az ezt a munkát 10 éve sikeresen végző Óbudai Népzenei Iskolának, kiváló, saját művészetükben nem csak az országban, hanem a világban is ismert mestereinek. Azok a fiatal emberek, gyerekek, akik ide járnak, szerencsésnek mondhatják magukat, olyanoktól tanulhatnak, akiktől érdemes, akik nem csak a szó elcsépelet értelmében mesterek, hanem valóban tudják, hogy a mestert a tanítványok teszik igazán mesterré, jó pedagógusok egyszóval.

Be is fejezhetném – be is fejezem – talán még csak annyit, hogy ha látjuk magunk előtt azokat a gyerekeket, akiket a buszmegállóban, vagy a villamoson léha, szófogadatlan, rágógumizó „mai fiataloknak” gondolnánk, és itt pedig megmutatják átszellemült, komoly, igazi értékes mi voltukat, akkor sokunk szemé könnybe lábad, ezzel a szép alkalommal, de én azt kívánom, hogy vigyük magunkkal ezt az élményt a buszmegállóból, és tudjuk majd úgy nézni a mai estének köszönhetően a léha, szófogadatlan, rágógumizó mai fiatalokat, hogy bizony mindegyikben ott rejlik az a lehetőség, az az érték, amelyet ma ezekben a fiatalokban megcsillanni látunk.

Soós Csaba tanít

Váradi Erika szolfézst oktat

Nekem soha nem voltak pályaválasztási gondjaim, már három évesen eldöntöttem, hogy szobrász leszek. Soha nem akartam hivatásos zenész lenni, de kicsi gyermekkoromtól fogva érdeklődtem a népzene iránt. Pontosabban, ha más zene szólt, akkor azt kikapcsoltattam. Az első olyan muzsika, amit hagytam szólni, az Kallós Zoli bácsi kedvenc dalainak gyűjteménye volt.

*Nem véletlen,
hogy Tinódi arcvonásai
Tamást idézik*

BESZÉLGETÉS RAFFAY DÁVIDDAL

Mikor kerültél kapcsolatba a sulival?

A szobrászat mellett, a főiskola ideje alatt jutott először idő arra, hogy valamivel próbálkozzam. Kobzos Kiss Tamást már korábban is ismertem, így kézenfekvő volt, hogy nála kezdtem el kobzolni az Óbudai Népzenei Iskolában. Eleinte nagyon jól ment, de néhány év után eljutottam a határainkig. Akkoriban mondta Tamás kedvesen, hogy azért fontos az én zene tanulásom, mert így legalább lesz egy olyan szobrász, aki a zeneszerszámokat, zenészeket, autentikusan ábrázolja. Nem véletlen, hogy a diplomamunkám – Tinódi Lantos Sebestyén – egyesítette a két irányt, s az sem véletlen, hogy Tinódi arcvonásai Tamást idézik. A hangszer családi körben néha előveszem, de inkább csak magam és a családom örömeire. Ennek hatására, Boróka lányom már hatodik éve kobzol, nemcsak a hangszer, de a mestert is „megörökölte”. El is döntötte, hogy – a képzőművészet mellett – ezt a hangszer választja hivatásul. Nagyon örülök, hogy Tamás neki is át tudta adni azt az igényes, de minden értékre nyitott szemléletet, ami a sajátja volt. Hiánya nagyon fájó mindannyiunknak. Borót most Szlama László tanítja.

Gyanítom, nem a koboz volt az egyetlen népi hangszered...

A koboz mellett elkezdtem Juhász Zoltánnál furulyázni is – ezt a vonalat a második lányom, Kamilla és Ágoston fiam viszik tovább, - de azzal sem jutottam odáig, hogy gyakorlott fellépő legyek, bár régebben feleségemmel gyakran nyitottunk meg kiállításokat furulyával, töröksípval és gardonnal, valamint énekesként is álltam már a budai Vigadó színpadán.

Igaza volt Kobzos Kiss Tamásnak a szobrászat ügyében?

A szobrászat területén mostanra kezd igazán beérni az, amiről Tamás beszélt: az 1996-ban készült Tinódi szobor után, idén, 2015-ben, elkészítettem Bársony Mihály tekerős szobrát. Ez, lévén szó egy életnagyságú bronzszoborról, elég komoly vállalkozás volt. Szeptember 25-én volt a szoboravató, s azok, akik ismerték, azt mondják, hogy sikerült elkapnom a karaktert és a mozdulatot. A Gyöngyösi Nemzetközi Folklorfesztiválra pedig Pál Pista bácsiról készítettem egy tizenkét centis szobrocskát.

Úgy tudom, van további személyes vonatkozása is az iskolának...

Az iskola, a hangszereken túl azért is fontos, mert ott ismerkedtem meg a feleségemmel, aki furulyázni és gardonozni tanult Juhász Zoltántól és Havasréti Páltól. Nagyjából azonos időpontokban fordultunk elő ott, s egymás kabátzsebébe dobtuk a kis titkos leveleinket...ennek már 20 éve és azóta öt gyermeket nevelünk, akik mind Óbudára járnak majd népzene tanulni.

SZABÓ ZOLTÁN

TÚRI ANDRÁS ÓRÁT TART

KÖLES ÉVA SZOLFÉZSÓRÁJÁN

SZLAMA LÁSZLÓ

JÁNOSI ANDRÁS

KUCZERA BARBARA

KERÉKGYÁRTÓ
GERGELY ÓRÁJÁN

Sosem gondoltam, hogy zeneiskolás leszek, azt sem, hogy a zenéhez a passzív élvezeten kívül közöm lesz. Nekem már az énekórán is azt mondták: fiam, te inkább tanuld meg a zeneszerzők életrajzát. Azután egy kézműves-életmód (ma hagyományörzőnek neveznénk) táborra készülve valamilyen megfoghatatlan okból kifolyólag faragtam egy hangszer, egy középkori miniatúra nyomán. Azt ugyan nem tudtam, hogy a hang attól változik, hogy a húrokat lefogják a nyakon, de a képet jól megnéztem, és végül is a szerkezet működött.

SUDÁR BALÁZS

*Nagy szerencsém,
hogy odataláltam*

El is kezdett piszkálni a kíváncsiság, hogy ha már van egy ilyen tárgyam, azzal mit lehet kezdeni. Székely Éva küldött el Kobzos Kiss Tamáshoz, mondván, hogy ha valaki, akkor ő majd segít. Egy koncerten találkoztunk, talán Békásmegyeren, onnantól bejártogattam a Nagyszombat utcába, javíthatni a hangszerem. A sors fintora, hogy nem volt ismeretlen a hely, éppen oda jártam bölcsődébe is. Azt nagyon utáltam, az iskolában viszont remekül éreztem magam. Azután év vége felé Tamás nekem szegezte a kérdést, hogy nem akarnék-e hivatalosan is hallgatóvá előlépni, nem csapnék e fel kobzosnak. 15–16 éves lehettem, nem éppen kezdő zeneiskolás időszak. Magam is meglepődtem, hogy igent mondtam, és gyakorlatilag rögtön tudtam, hogy melyik hangszer az „enyém”. (Azóta is azt használom – kiváltottam.) '88 őszétől azután jószereivel beköltöztem a zeneiskolába, és otthon is a kobzot gyötörtem, szüleim legnagyobb döbbenetére, akik nem sok jövőt jósoltak a dolognak. Én viszont egyre jobban belesodródtam a zenélésbe. Miért? Hát Tamás miatt, a kobzosok miatt (Csörsz Rumen Istvánnal, Nyitrai Petivel, aztán később Róka Szabolccsal jártam együtt, akit azt hiszem már én hoztam a rendszerbe), a tanári gárda miatt (ott volt a fél Téka, Csoóri Sanyi, Jánosi András, Ökrös Csaba, szóval jó csapat). Na és az egész hely szellemisége miatt. Fortyogott ott valami, legalábbis nekem biztosan, de Tamás körül egyértelműen. Egyfelől régizenet tanultunk, ami engem nagyon vonzott, otthon egész jó készletünk volt már akkor is lemezekből, itthonról és külföldről egyaránt. A régizenetben van valami nagy nyitottság, óriási kreativitás (legalábbis annak lehetősége): egyszerre hagyományos és szükségképpen modern. Nem is olyan könnyű vele bánni, de Tamás éppen a lényegét tanította meg, a zenélést. Hogy bátran nyúljunk az anyaghoz. És azt, hogy a zenének élnie kell, különben semmire sem jó. És a mi kis hátsó, eldugott kobzos „sufninkban” nem akárhányszor fordultak meg akkortájt. Volt amikor René Zosso tekerőzött nálunk, vagy pl. Miqéu Montanaro üldögélt a sarokban piros sállal, bakancsban. Tamásék akkortájt próbálták a Kormányzó halálát Szabados Györggyel, ennek is mindenféle forgácsai eljutottak hozzánk. Szóval nagy élet volt, meghatározó élményekkel. Annyira meghatározóakkal, hogy Michel – na meg a trubadúrzene (akkortájt készült a Ventadorn-lemez is) – hatására a francia szakon provanszálul tanultam gőzerővel. Sajnos a francia helyett, úgyhogy ez irányú karrierem rövidre sikerült. De addigra újabb impulzus érkezett. Egyik délután Tamás azzal fogadott, hogy rendhagyó lesz az óra, mert vendég érkezik. Szöllősy Gábor jött egy törökkel, nagy beszélgetés volt, még emlékszem, egy népdal kapcsán az ucskur szó jelentését boncolgatták, ami egyébként gatyamadzagot jelent. Aztán ez a török egyre többet járt hozzánk, és egy idő után már zenélt is:

kiderült, hogy a „török táncházmozgalom” résztvevője volt, és az egyik legjobb mestertől tanult baglamán játszani. Ő volt Erdal. Ő fordított véglegesen a török nyelvek és kultúra irányába. Ez is az iskolában kezdődött, de akkor már az egyik utcafronti szoba volt a miénk, pont azok a hinták látszottak belőle, amiken kisgyerekként lengedeztem. (Ide nyitott be egyszer Csoóri Sanyi szürkületkor, amikor éppen kínlódtam egy darabon. A következő szavakkal kapcsolta fel a villanyt: talán így majd tisztább lesz!) És hát persze ott voltak a csodálatos moldvai népdalok, amik egyenesen vezettek a Marcibányi térre (emlékszem, érettségizni is a táncházból mentem). Nekünk valahogy nem voltak rendes óráink, a dolgok összefolytak, mindenki ott lógott, amennyit bírt, bent ültünk egymás óráin, tanultuk egymás darabjait, akkor mentünk el, ha kidobtak, hogy kint folytatódjanak a beszélgetések. Nem csoda, hogy ezek után közös zenélések alakultak (szerethettek éjjel a szomszédok), amelyekből lassan stabilabb formációk is létrejöttek, nekem például a Musica Historicában teremődött hely bő húsz évre. Nem tűnt el számomra a „kezdőpont”, a hangszerkészítés sem: lelkesen rajzolgattam, majd másolgattam Tamás közép-ázsiai hangszereit, és hát a régizenéléshez is szükség volt erre-arra, amit akkortájt nem volt olyan egyszerű beszerezni Magyarországon.

Visszapillantva bő negyed század távolából azt hiszem, életem egyik legpezsgőbb időszaka volt ez, ahol kikalapálódtak azok az alapok, amik a mához vezettek. És nagyon sok minden éppen a zeneiskolában dőlt el. Ami egyszerre volt alma mater, rengeteg munkával, mégis nagy szabadsággal, hatalmas szellemi energiákkal, de ugyanakkor játékosággal, „bázis”, ahol a szálak összefutottak, és kályha, ami meleget áraszt, és mint tudjuk, onnan mindig el lehet indulni. Sokat töprengtem rajta, vajon megtapasztalhattam volna-e máshol a zenélés csodáját? Lett volna-e esély, hogy életem ezen része felébredjen szunnyadásából? Azt hiszem, nem. Ilyen hely akkortájt egyetlen egy volt Magyarországon: Óbudán, a Nagyszombat utcában. Nagy szerencsém, hogy odataláltam. Nagy szerencsém, hogy ODA találtam. Köszönet érte!

BUDAI ILONA

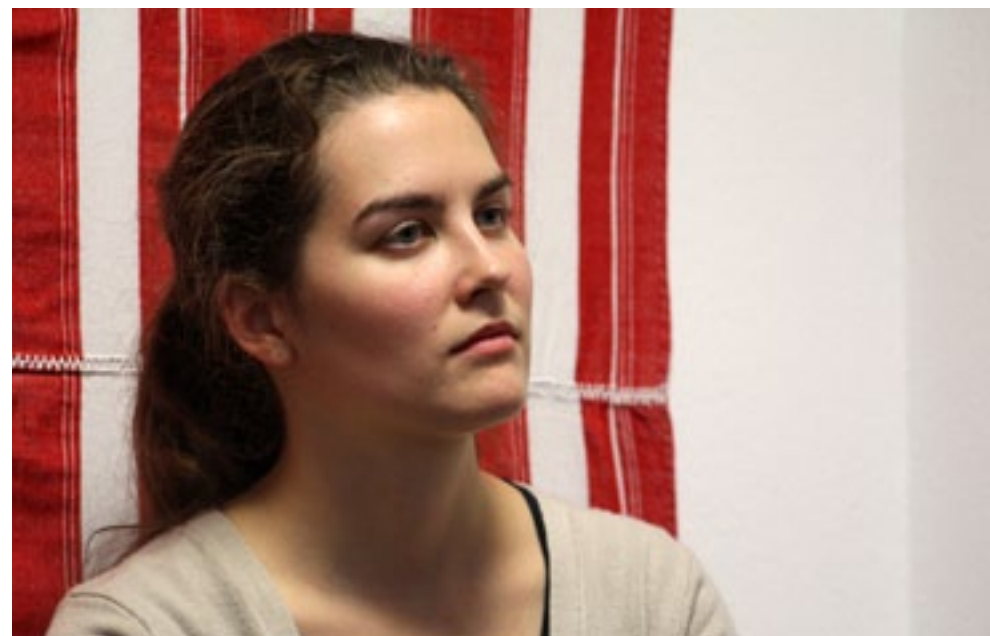
NÉMET ANDRÁS TEKERŐÓRÁJÁN

HORVÁTH ATTILA ÉS TANÍTVÁNYAI

BORSI FERENC

NEMCSICS KINGA

JUHÁSZ ZOLTÁN TANÍT

VIRÁGVÖLGYI MÁRTA, TURI ANDRÁS, BALOGH SÁNDOR

HORVÁTH ATTILA

KERÉKGYÁRTÓ GERGELY BÓGŐÓRÁJÁN

A zeneiskolába 2007-ben kerültem, Szokolay Dongó Balázstól vettem át a duda tanszakot. Minden évben nyolc tanítványom van, a legifjabb most tizenegy éves, a legidősebb pedig huszon-négy. Voltak korábban negyven éves tanítványaim is, akik azóta már lemezeken muzsikálnak, de ma már nem lehetne őket beiskoláztatni.

Az Óbudai Népzenei iskola esetében szerintem problémát jelent ez a kívülről jött szabályzás! Ráadásul a dudásokra nézve különösen is diszkriminatív, mert ezt a hangszert megfelelő fizikai erő nélkül nem lehet jól megszólaltatni. Nagyon ritka az, hogy valaki tizenegy évesen dudát tanulhasson, ráadásul speciálisan az ő méreteihez kell dudát készíteni: a sípokat és a tömlőt is méretre kell készíteni... és ha kinövi a hangszert, akkor kell neki venni egy nagyobbat.

Dudás vezeti a farsangi menetet

BESZÉLGETÉS SZABÓ ZOLTÁNNAL

Itt, a zeneiskolán belül nagyon jó helyük van a dudásoknak, ami a távolabban értelmezett zenei közéletéről azért nem mondható el. Elég arra utalni, hogy a táncházakban mennyire visszaszorult a dudazene. Nem nagyon tudok olyan táncházat mondani, ahol szerepet kaphat a duda egy dunántúli táncrend kapcsán, de mondhatnám a dél-alföldi dudás-tekerős muzsika háttérbe szorulását, vagy a palóc táncrendben a dudás menetet?

Milyen okai vannak a háttérbe szorulásnak?

Ez a probléma nem csak a divatról és közönségről szól. A közönséget igenis terelgetni kell, hogy az ugrós zene ne csak a gyerek-táncházak tánca legyen. Szerintem a felnőtt is ugyanolyan szívesen táncolna dudazenére ugróston. Az olvasmányaimban kutatva látom, hasonló folyamatok játszódtak le 80-100 évvel ezelőtt is, amikor a vonósok kiszorították a dudásokat a muzsikálási alkalmakból és maradt a dudafarsangi gyerekbál a palócföldön. Valami hasonló történik napjainkban is.

Mivel gazdagított Téged az iskola?

A kollegák szenzációsak, ennél a nevelői gárdánál jobbat – a mindenkori vezetést is beleértve – nem nagyon tudnék elképzelni. A másik, ami még fontosabb, az a diákokkal való közös gondolkodás és alkotás lehetősége. Egy ilyen hangszernél, mint a duda nem lehet csak a hangszerre szorítkozni – szükséges a kultúrtörténeti háttér ismerete is. Tudjuk, hogy az első ismert dudás már időszámításunk előtt kétezer évvel feltűnt Babilonban, a dudájának páros sípját megtalálták a régészek. Ha csak a Kárpát-medencét nézzük, akkor is nyilvánvaló, hogy a hatodik században az ide érkező avarok már duduval működő hangszereken, páros kettőssípokon muzsikáltak: tizenhárom sípletünk van ebből a korból. Ezek az ismeretek legalább annyira a hangszerhez tartoznak, mint az, hogy karácsonykor miért dudálunk, hogy a farsangban miért fontos a dudások szerepe. Még a Brueghel festményeken is dudás vezeti a farsangi menetet! És akkor nem beszéltünk a dudás-ábrázolásokról, amelyek közül a legfontosabbak a „Krisztus születése”, az „Utolsó ítélet” és a „Haláltánc-ábrázolások”.

Az, hogy itt tanítasz, nyilvánvalóan a hagyományok életben tartásáról is szól, de mennyire vagy optimista?

Egyrészt óriási lehetőségeket látok a dudamuzsikában, másrészt viszont nem palástolhatom a pesszimizmusomat a közgondolkodás jelenségei és a slágerzenés, world-music-os, népzene egyvelegek kapcsán. Óriási öröm templomban muzsikálni karácsonykor, és az is szép élmény, hogy már misén is megszólalhat a duda, mint 1767-ben a gyöngyösi pász-tormisén. A Dunántúlon sok helyen dudaimitációt játszik karácsonykor az orgona, ennyi erővel a duda is visszakaphatja méltó helyét a szertartások során. Örömmel mondhatom, hogy a karácsonyi időszakban nyolckilenc koncertet is adok. Betelt a naptáram...

JUHÁSZ ZOLTÁN

Ide a tanulni vágyás hozza a gyerekeket

BESZÉLGETÉS SZLAMA LÁSZLÓVAL

Az iskola tanárai közül te vagy a „benjámin”, honnan került életedbe a népzene?

Édesapámtól kezdtem citerázni tanulni tizenegy éves koromban. Három testvér közül én voltam az, aki a lekésebb fogott hangszert a kezébe, ráadásul úgy éreztem, hogy én ezt nem fogom tudni megtanulni. Ehhez képest én maradtam a népzenei pályán, a lánytestvéreim pedig már csak hobbiból, családi körben muzsikálnak. Nyíregyházán, a Művészeti Középiskolában tanultam citerát, kobozt és klarinétot, majd felvételt nyertem a Zeneakadémia Népzene Tanszék koboz szakára, mellette folytattam másik két hangszeremen is a tanulmányaimat. Három éven át Kobzos Kiss Tamástól tanultam a kobzolás „tudományát”.

Volt korábbról valamiféle előzetes ismereted a Népzenei Iskoláról?

Én régóta tudtam, hogy ez közel s távol az egyetlen alapfokú oktatási intézmény, amelyben a népzene a főszerep. Az iskola jó híre messzire eljutott, s lehetett tudni, hogy sok-sok tehetséges gyerek kerül be, és többen közülük középiskolában, vagy akár egyetemen folytatják népzenei tanulmányaikat. A Népzene Tanszéken töltött éveim alatt aztán közelebről is megismerhettem az intézményt; több alkalommal megfordultam az iskolában úgy is, mint helyettesítő tanár, mint hospitáló hallgató, és mint hangszeres előadó. Nagy benyomást tett rám az intézmény falain belül tapasztalható baráti, családias hangulat; a tanárok nyitottsága, elhivatottsága, és a növendékek tehetségének felismerése.

Azért ebből még nem következik, hogy te itt taníthatsz...

Tamás keze alól kitűnő kobzosok kerültek ki, és nagyon hálás vagyok azért, amilyen odaadással foglalkozott velem is. Nem csak a hangszerről adott teljesebb képet, hanem emberileg is segített, ahol tudott. Már ezért is nagyon hálás lehetnék, s ehhez képest szinte ráadásnak tűnik, hogy egy akadémiai koboz órán felajánlotta, hogy ha nyugdíjba megy, akkor szeretné, ha a helyére én kerülnék. Teljesen ledöbbsentett a tudat, hogy a sok nagyszerű tanítvány közül pont rám gondolt. Talán nem kell ecsetelnem, hogy mekkora örömmel vállaltam el ezt a megtisztelő feladatot az Óbudai Népzenei Iskolában.

Az előzetes elképzeléseidhez képest milyennek találtad az iskolát?

Nagyon jó hangulat van az iskolában, s gondolom, hogy ez a korábbi években sem lehetett másképp. Különösen fontos, hogy Szerényi Béla, az iskola megbízott igazgatója nagyon odafigyel arra, hogy mindenről tudjunk, ami az iskola körül történik. Véleményem szerint ez elengedhetetlen ahhoz, hogy jól működjön az intézményi rendszer. Mindemellett eddigi tapasztalataim alapján úgy gondolom, hogy ide a tanulni vágyás hozza a gyerekeket és nem a szülői akarat. Mindezeknek köszönhetően itt a tanítás tényleg olyan, mintha álom lenne.

AZ ÓBUDAI NÉPZENEI ISKOLA TANÁRAI 1991–2016 KÖZÖTT

TILL OTTÓ – hegedűtanár 1991–2004, Budapest III. kerületi Állami Zeneiskola igazgatója 1968–1989, **BÉRES JÁNOS** – népi furulya, igazgató 1975–1991, **KOBZOS KISS TAMÁS** – koboz 1986–2015, igazgató 1991–2015, **SZERÉNYI BÉLA** – tekerő 2011–, megbízott igazgató 2015–2016, **GELENCSÉR ÁGNES** – népi furulya, szolfézs, zeneelmélet 1992–, igazgatóhelyettes 1993–, **GOLDEA-RAKSÁNYI BOGLÁRKA** – népi ének 2007–, igazgatóhelyettes 2009–2011

* * *

ANNUS RÉKA – népi ének 2015, **BALOGH SÁNDOR** – citera, népi furulya, koboz 1986–, **BÉRESNÉ SZÖLLŐS BEATRIX** – cimbalom 1975–2006, **BUDA ÁDÁM** – tambura 1991, **BUDAI ILONA** – népi ének 1986–, **CERNÓK MÁRIA KLÁRA** – népi hegedű 2010–, **CSIZMADIA ANNA** – népi ének 2015, **Csoóri Sándor** – tekerő, népi bőgő, kontra, népi hegedű 1976–2000, **DOMONKOS BALÁZS** – népi bőgő 2014–2015, **FÁBIÁN ÉVA** – népi ének, népi játék 1999–, **HAVASRÉTI PÁL** – tekerő, népi bőgő, ütőgardon 1978–2000, **HEFELLE KATALIN** – szolfézs 2015–, **HORVÁTH ATTILA** – népi hegedű, népi bőgő 2008–, **ISTVÁNYI BALÁZS** – duda 1998–2001, **JAKAB CSONGOR** – citera, népi furulya 1976–, **JÁNOSI ANDRÁS** – népi hegedű 1981–, **JOÓB EMESE** – zongora 1994–1996, **JUHÁSZ ZOLTÁN** – népi furulya 1993–, **KARÁCSONYNÉ MOLNÁR ERIKA** – népi játék 1991–2004, **KERÉKGYÁRTÓ GERGELY** – népi bőgő 2015–, **KISS LÁSZLÓ** – népi furulya 1996–1997, **KOVÁCS MÁRTON** – dramaturg népszokások, szolfézs 1994–2015, **KÖLES ÉVA** – népi ének 2015–, **KUCZERA BARBARA** – népi hegedű 2014–, **LÁNYI GYÖRGY** – duda, kontra 1978–2000, **LEGEZA MÁRTON** – tekerő 2004–2012, **MARUZSENSZKY ANDOR** – népi hegedű 2014, **MOLNÁR MIKLÓS** – népi hegedű 1998–1999, **MOLNÁR PÉTER** – népi bőgő 2001–2006, **NAGY BALÁZS** – tekerő 2002–2004, **NÉMETH ANDRÁS** – tekerő 2015–, **NEMCSICS KINGA** – népi ének 2015–, **OKOS TIBOR** – duda 2001–2003, **ÖKRŐS CSABA** – népi hegedű 1989–1998, **REDŐ JÚLIA** – népi játék 1993–1994, **ROMHÁTI KRISZTIÁN** – tekerő, technikus 2000–2002, **Soós Csaba** – népi hegedű 2014–, **SZABÓ ADRIEN** – népi hegedű 2000–2010, **SZABÓ CSOBÁN GERGŐ** – népi bőgő 2006–2007, **SZABÓ KÁROLY** – népi furulya 1997–1998, **SZABÓ ZOLTÁN** – duda 2007–, **SZLAMA LÁSZLÓ** – koboz 2015–, **SZOKOLAY BALÁZS** – duda 2003–2007, **TÚRI ANDRÁS** – kontra, népi bőgő, cimbalom 2000–, **VÁRADI ERIKA** – szolfézs 2015–, **VIRÁGVÖLGYI MÁRTA** – népi hegedű 2000–, további munkatársak: **BAKOS ZOLTÁN**, **BÉKÁSSY ÉVA**, **BERÁN JÓZSEFNÉ**, **GYENES TAMÁS**, **HARSÁNYI ÁGNES**, **HEFELLE KATALIN**, **JÁRAI-SZABÓ ENIKÓ**, **JUNGNÉ HÖLCSZL CSILLA**, **KULCSÁR ANIKÓ**, **SCHÖNEKNÉ ANTÓCZI ÉVA**, **SZABÓ ANTAL**, **ZÖLDESI IMRÉNÉ**

2015/16-OS TANÉVBEN TANÁRAINK

KOBZOS KISS TAMÁS, – igazgató, koboz, **SZERÉNYI BÉLA** – megbízott igazgató, tekerő, **GELENCSÉR ÁGNES** – igazgatóhelyettes, népi furulya, szolfézs, zeneelmélet, **GOLDEA-RAKSÁNYI BOGLÁRKA** – népi ének, **BALOGH SÁNDOR** – citera, népi furulya, koboz, **BORSI FERENC** – citera, furulya, **BUDAI ILONA** – népi ének, **CERNÓK MÁRIA KLÁRA** – népi hegedű, **FÁBIÁN ÉVA** – népi ének, népi játék, **HEFELLE KATALIN** – szolfézs, **HORVÁTH ATTILA** – népi hegedű, népi bőgő, **JAKAB CSONGOR** – citera, népi furulya, **JÁNOSI ANDRÁS** – népi hegedű, **JUHÁSZ ZOLTÁN** – népi furulya, **KERÉKGYÁRTÓ GERGELY** – népi bőgő, **KÖLES ÉVA** – népi ének 2015–napjainkig, **KUCZERA BARBARA** – népi hegedű, **NEMCSICS KINGA** – népi ének, **NÉMETH ANDRÁS** – tekerő, **Soós Csaba** – népi hegedű, **SZABÓ ZOLTÁN** – duda, **SZLAMA LÁSZLÓ** – koboz, **TÚRI ANDRÁS** – kontra, népi bőgő, cimbalom, **VÁRADI ERIKA** – szolfézs, **VIRÁGVÖLGYI MÁRTA** – népi hegedű
2015/16-os tanévben dolgozóink: **BAKOS ZOLTÁN**, **GYENES TAMÁS**, **JÁRAI-SZABÓ ENIKÓ**, **JUNGNÉ HÖLCSZL CSILLA**, **KULCSÁR ILDIKÓ**, **SCHÖNEKNÉ ANTÓCZI ÉVA**, **SZABÓ ANTAL**, **ZÖLDESI IMRÉNÉ**,

A LEMEZMELLÉKLET DALLAMAI, ELŐADÓI:

- 1. Csíkszentdomokosi dallamok (Felcsik) – KARINCA EGYÜTTES (2000.)** 4'33"
- 2. „Be szépen szól a cimbalom...” Széki lassú (Észak-Mezőség)**
Vincze András – hegedű, Hetényi Milán – ének, Marosvölgyi Ágnes – brácsa,
Horváth Laura – bőgő (2000.) 3'18"
- 3. Táncdallamok Gyimesből – KOKOJZA EGYÜTTES (2000.)** 2'29"
- 4. „Ez az igaz magyaros...” – táncdallam (Moldva) – CSÜRRENTŐ EGYÜTTES,**
km: énekesek, vonósok (2000.) 2'33"
- KARINCA együttes: Kiss Eszter Veronika – hegedű, Horváth Laura – brácsa,
Marosvölgyi Ágnes – ének, brácsa, Molnár Katalin – ének, gardon*
*KOKOJZA együttes: Juhász Dénes, Wágner Ádám – furulya, Korzenszky Klára – ének,
furulya, Korzenszky Klára – gardon*
*CSÜRRENTŐ együttes: Horváth Szilárd, Novinszki Tamás – furulya, Klopp Katalin –
ének, koboz, Benkő András – koboz, Kárpáthegyi Bálint – dob. Km: Raksányi Boglárka,
Szilvásy Eszter, Sztrancsik Zsófia, Tintér Gabriella – ének, Jánosi András – hegedű,
Turi András, Marosvölgyi Ágnes – brácsa*
- 5. Nagykunsági dalok (Jász-Nagykun-Szolnok) – Endrődi Judit – citera (2005.)** 2'58"
- 6. Ipoly menti dudadallamok – Szilágyi Márton – duda (2005.)** 3'45"
- 7. Gyimesi kerekés – Juhász Zoltán és tanítványai (2005.)** 3'33"
- 8. Ördögösfüzesi muzsika (Észak-Mezőség) – Virágvölgyi Márta és tanítványai (2005.)** 4'40"
- JUHÁSZ Zoltán és tanítványai: Dóra Áron, Takács Krisztián – furulya,
Palics Katalin – gardon*
*VIRÁGVÖLGYI Márta és tanítványai: Ocskai Rita, Zagyva Natália – hegedű.
Km: Horváth Csaba, Jeszenszky Böhm Attila, Turi András – brácsa, Molnár Péter – bőgő,
Fábián Éva, Karácsony István, Szilvásy Eszter, Tintér Gabriella – ének*
- 9. „Fáj a szívem, nem tagadom...”, „Alig várom, este legyen...” (Székelyföld) –**
FIASTYÚK ÉNEKEGYÜTTES (2005.) 2'18"
- 10. Visai furulyás rabének (Belső-Mezőség) – Dóra Áron – furulya (2005.)** 1'58"
- 11. Keserves és lassú magyaros (Gyimes) – Tintér Gabriella – ének, gardon,**
FIASTYÚK ÉNEKEGYÜTTES, Dóra Áron – furulya (2005.) 4'15"
- 12. Kettős (Moldva) – ÖVES EGYÜTTES (2009.)** 2'23"

- 13. „A pávának három tolla aranyos...” (Belső-Mezőség) – Nemcsics Kinga – ének (2009.)** 2'07"
- 14. „Esik eső, esik...” „Sohase vétettem Szeged városának...” (Felföld) – Budai Ilona és a VIKÁR BÉLA NÉPDALKÖR (2009.)** 3'59"

*FIASTYÚK énekegyüttes: Dalos Csilla, Fábián Éva, Gellér Orsolya, Havay Viktória,
Szilvásy Eszter, Tintér Gabriella – ének.*

ÖVES együttes: Jakab Julianna, Köhalmi Réka, Sass Zsófia – furulya,

Jakab Csanád – koboz, Máté Móric – dob, km: Jakabné Sebestyén Erika – hegedű.

VIKÁR BÉLA NÉPDALKÖR: Budai Ilona, Holló Noémi, Holló Piroska, Kocsis Mónika,

Nemcsics Kinga, Raksányi Boglárka, Zsoczer Csilla – ének, km: Szabó Adrien, Buborék

István – hegedű, Lajti Gergely – cimbalom, Lajti Ákos – brácsa, Vörös Dániel – bőgő.

- 15. „Betlem városába...” (Felső-Maros mente) – Horti Réka, Nádasdy Fanni,**
Fábián Éva – ének, Lajti Gergely – cimbalom (2009.) 2'52"

- 16. „Feljött immár az a csillag...” (Maros-Küküllők vidéke) – Abonyi Blanka,**
Abonyi Flóra, Bács Anna, Dursth Hanna, Fábián Éva, Gaál Kinga, Holló Noémi,
Horti Réka, Nádasdy Fanni, Szabó Enikő, Szalay Fatima, Szilvásy Eszter, Varsányi
Orsolya – ének, Holló Mirella, Buborék István – hegedű, Lajti Ákos – brácsa,
Juhász Sándor – bőgő. (2009.) 2'19"

- 17. Tápai dallamok (Dél-Alföld) – Juhász Zoltán, Kovács Kata, Szentimrey Panni,**
Valentinovics Kamilla – furulya, Gál János – citera, Németh András – tekerő,
Tóth Zsombor – duda (2015.) 3'33"

- 18. Csókai dallamok (Vajdaság) – Bognár András, Kormosi Márk, Scherer Máté,**
Tamás Boldizsár – citera, Boda Dorka, Csente Flóra, Csihar Fanni, Haraszti Emese,
Jakab Julianna, Méry Rebeka, Molnár Ilona, Reményi Orsolya, Szalay Fatima,
Tár Virág, Tolnai Baba Sarolta – ének (2015.) 4'20"

- 19. Ádámosi táncmuzsika (Maros-Küküllők vidéke) – Hajdu-Németh László, Hajdu-**
Németh Balázs – hegedű, Horváth Attila – brácsa, Turi András – bőgő (2015.) 2'23"

- 20. "Kicsi madár..." (Moldva) – Makai Borbála – ének (2015.)** 1'31"

- 21. Népdalok koboz-kísérettel (Moldva) – Bálint Izabella, Csente Flóra, Molnár Ilona**
– ének, koboz, Boda Dorka, Haraszti Emese, Jakab Julianna, Méry Rebeka, Reményi
Orsolya, Szalay Fatima, Tár Virág, Tolnai Baba Sarolta – ének (2015.) 3'34"

- 22. Magyarpalatkai muzsika (Belső-Mezőség) – Losonczy László, Osuszd Otília – he-**
gedű, Patonai Bátor, Turi András – brácsa, Patonai Gábor – bőgő, Boda Dorka, Csente
Flóra, Csihar Fanni, Fábián Éva, Haraszti Emese, Jakab Julianna, Méry Rebeka, Molnár
Ilona, Reményi Orsolya, Szalay Fatima, Tár Virág, Tolnai Baba Sarolta – ének (2015.) 8'16"

Összidő: 73'34"

